Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Romerbrevet

En bibelforklaring (1902–03)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Romerbrevet* (En bibelforklaring (1902–03)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Romerbrevet 1
287. Innledende hilsen (1,1–7) 5
288. Paulus vitner om sin lengsel etter å besøke menigheten i Roma og forkynne Kristi frelsende evangelium om troens rettferdighet også der (1,8–17) 7
289. Hedningene er hjemfalne til Guds vrede ved sine hjerters vantro og ved det gjennomsmittede livet i syndens trelldom som følger med vantroen (1,18–32) 10
290. Også jødene er under Guds vrede, for Gud gjør ikke forskjell på folk (2,1–16) 12
291. Verken kunnskap om loven eller omskjærelsen kan frelse noen jøde når han likevel bryter loven (2,17–29) 15
292. Jødenes fortrinn er at Guds ord ble betrodd dem, altså ikke noe hos dem selv. Hele menneskeslektens dypt falne tilstand blir stadfestet ved vitnesbyrdet i den gamle pakt (3,1–20) 17
293. Rettferdighet er en gave av Guds nåde ved troen på Jesus Kristus (3,21–31) 20
294. Abraham ble rettferdiggjort av tro, uten egen fortjeneste. Dette vitnesbyrdet fra den gamle pakt om rettferdiggjørelse av tro blir ytterligere stadfestet ved et ord av David (4,1–8) 24
295. Abraham ble rettferdiggjort ved tro før han ble omskåret og før loven ble gitt. Derfor er han åndelig far til alle de troende, de uomskårne like vel som de omskårne (4,9–17) 26
296. Abrahams tro skal være et forbilde for oss (4,18–25) 28
297. Rettferdiggjørelsens salige følger: fred med Gud, adgang til ham og et lykkelig håp om herligheten hinsides (5,1–11) 30
298. En sammenligning mellom den første og den andre Adam (Jesus Kristus): synd og død ved den ene, rettferdighet og liv ved den andre (5,12–21) 33
299. Dåpen er både et dødens bad og et livets bad for oss, for vi døpes til Kristi død for å dø bort fra synden og stå opp med ham til et nytt liv (6,1–6) 38
300. Død for synden – levende for Gud i Kristus Jesus (6,7–11) 41
301. Ikke syndens, men rettferdighetens tjenere (6,12–23) 43
302. Paulus viser at det stemmer med lovens eget vesen at de som tror på Jesus Kristus, er løst fra lovens åk for å tjene Kristus i Åndens nye vesen (7,1–6) . . . 46
303. Loven er hellig og god, men ved den blir synden vekket så den trer enda sterkere fram i sin dødbringende virksomhet (7,7–13) 49
304. Paulus skildrer den fortvilte kampen under syndens herskeråk så lenge mennesket arbeider med egne krefter (7,14–25) 52

Kan Rom 7,14–25 skildre et gjenfødt, troende menneskes tilstand? 56
305. Den Hellige Ånds frigjørende og levendegjørende gjerning i dem som er i Kristus Jesus (8,1–11) 60
306. Vi skylder ikke kjødet noe, for kjødet gir oss bare død. Men Guds Ånd gir dem som lar seg drive av ham, visshet om barnekår hos Gud og dermed visshet om den himmelske arven (8,12–17) 64
307. Herligheten som Guds barn venter og håper på, skal stille sukket som nå går gjennom hele skapningen, ja, også gjennom Guds folk her nede i forgjengelighetens land. Dette løfter apostelen fram som en trøst i den nåværende tids lidelser (8,18–25) 67
308. Ennå to trøstegrunner i lidelsen: Ånden kommer vår skrøpelighet til hjelp som vår talsmann, og alle ting må samvirke til å føre Guds barn fram til det målet Gud har satt for dem (8,26–30) 71
309. Troens seierssang og jubelsang til Herrens ære (8,31–39) 74
310. Apostelen gir uttrykk for sin dype sorg over og inderlige kjærlighet til sitt stakkars forherdede folk, Israel etter kjødet, som var blitt betrodd så stor en nåde (9,1–5) 77
311. Guds ord har ikke slått feil. Hans sannhet overfor Israel står urokket (9,6–13) 80
312. Gud er ikke urettferdig, for han er Herren, som har rett til å gjøre med sine skapninger som det behager ham (9,14–21) 82
313. Vredens kar og miskunnhetens kar (9,22–33) 85
Kan det sies at Romerbrevet 9 taler om en evig, ubetinget forutbestemmelse? 88
314. Jødene hadde nok nidkjærhet for Gud, men en nidkjærhet som var blind og gjenstridig mot den rettferdighetens vei Gud har beredt i Kristus: troens rettferdighet (10,1–13) 91
315. Israel er uten unnskyldning (10,14–21) 94
316. Gud hadde likevel ikke forkastet sitt Israel helt. Selv om det store flertallet ble forherdet, var det en liten flokk som ved Guds nåde kom til å høre til de utvalgte (11,1–10) 96
317. Israels fall ble hedningenes rikdom, men Israels folk har ennå en framtid som skal åpenbares i herlighet. Det skulle ikke de hedningkristne glemme, så de ble hovmodige mot Israel. De skulle bli i ydmykhet, så de ikke selv ble rammet av Israels dom (11,11–24) 98
318. Hedningenes fylde skal først komme inn. Så slår frelsens time for Israel som folk ved Guds barmhjertighet. Både jøder og hedninger må altså gi Guds barmhjertighet hele æren (11,25–32) 102
319. «Å dyp av rikdom!» (11,33–36) 107
320. Formaning til et hellig liv i ydmykhet og et ivrig tjenersinn til gagn for menigheten (12,1–8) 109
321. Kjærligheten innskjerpes i sine forskjellige ytringer mot venner og fiender (12,9–21) 112
322. Lydighet mot øvrigheten er en kristen plikt (13,1–10) 115
323. «Det lir med natten, det stunder til dag» (13,11–14) 117

324. De sterke og de svake (14,1–12) 119
325. Et alvorlig ord til de sterke om ikke å legge anstøt eller felle for den svake broren (14,13–23) 122
326. Ikke leve seg selv til behag (15,1–13) 124
327. Hvorfor Paulus har skrevet dette brevet. Planene hans: å forkynne evangeliet i Spania og på reisen dit besøke Rom. Men først ville han bringe en gave fra de hedningekristne menighetene til de hellige i Jerusalem, og for denne reisen ber han romerne om inderlig forbønn (15,14–33) 126
328. Diakonissen Føbe. Hilsener til mange navngitte venner i menigheten i Rom (16,1–16) 129
329. En advarsel mot vranglærere. Hilsener fra noen venner. Til slutt en lovprisning (16,17–27) 131
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 133
Ordforklaringer 134

Innledning til Romerbrevet

Etter det sikre vitnesbyrdet fra den gamle kirken er apostelen Paulus forfatteren av dette brevet. Om livet hans har Lukas gitt oss et klart vitnesbyrd i Apostlenes gjerninger, og det skal vi ikke gjenta her i enkeltheter. Også faren hans hørte til fariseernes parti (Apg 23,6), men han var samtidig romersk borger (Apg 22,28). Slik hadde Paulus denne borgerretten fra fødselen av, og den fikk betydning for hele gjerningen hans.

Fra barndommen av ble Paulus i hjemmet sitt forberedt til å bli en jødisk skriftlærd av fariseisk retning. Derfor ble han også sendt til Jerusalem, til rabbinerskolen der, under Gamaliels veiledning. Denne læreren hans var likevel en god del mer frisinnet (se Apg 5,34) enn disiplen hans Saulus så ut til å skulle bli.

Den unge Saulus mente det alvorlig med fariseerlivet sitt. Han ville sannelig ikke være en hykler. Av Rom 7,7 ff. lærer vi å kjenne den veldige kampen han førte mot sin egen gjenstridige natur. Det var en kamp som jo måtte ende i trelldom, ettersom loven ikke kan frigjøre noen, men bare åpenbare for oss vår naturlige fordervelse.

Denne bevisstheten om å være så langt fra målet drev ham åpenbart til større lidenskap i forfølgelsen av de kristne, nettopp fordi han der så en anledning til å vise nidkjærhet i Guds tjeneste. Etter omvendelsen fortsatte minnet om denne tiden i livet hans stadig å pine ham. Men nå måtte det tjene ham til gagn ved at det stadig holdt ham i ydmykhet. Det nærmere om Saulus' omvendelse og arbeid i tjeneste for den Frelseren han før forfulgte, har vi, som nevnt, gått gjennom i Apostlenes gjerninger.

Det har vært spurt hvordan Paulus' legemlige helse har vært. Av 2 Kor 12,7, der han taler om en «torn i kjødet», har en sluttet at han bar på en tung legemlig lidelse. Han måtte jo også lide mye mishandling for Guds ords skyld. I 2 Kor 4,7 sammenligner han legemet sitt med et «leirkar». I v. 16 i samme kapittel sier han at hans ytre menneske går til grunne. Men samtidig føyer han til at han derfor ikke mister motet, for det indre mennesket fornyes dag for dag.

Spørsmålet om når og hvor Romerbrevet er skrevet, blir besvart av brevet selv. Av Rom 15,25 ser vi at han på den tiden stod foran reisen opp til Jerusalem med gaven som var samlet inn i Makedonia og Akaia til de fattige blant de hellige i modermenigheten. Det var altså ved slutten av den tredje misjonsreisen, våren 58 (eller 59).

At brevet er skrevet fra Korint, går fram av de mange hilsenene fra venner i denne byen (Rom 16,23). En bror i Herren, Tertius, skrev brevet ned etter Paulus' diktat (se Rom 16,22). I Rom 16,1–2 blir en diakonisse ved navn Føbe fra Kenkreæ, havnebyen til Korint, anbefalt til menigheten i Roma. Muligens var det hun som tok med seg Romerbrevet.

Vi vil nå vende oss fra forfatteren til leserne. Hvordan var tilstanden i Roma da Paulus skrev brevet sitt? På den tiden stod Roma på høydepunktet av sin verdslige storhet og hadde vel et par millioner innbyggere. Umåtelige menneskemasser strømmet til og fra denne verdens hovedstad, der så mye rikdom var hopet opp.

Når og ved hvem den største rikdommen, evangeliet, er kommet til Roma, vet vi ikke. Noen apostel har det avgjort ikke vært, for da ville det ikke ha vært forbigått i taushet. Dessuten ville Paulus i så fall ikke ha opptrådt på denne måten som veileder for menigheten der. Det var nemlig hans grunnsetning ikke å bygge på en annens grunnvoll. Han ville ikke ha trengt seg inn i en annen apostels gjerning (se 2 Kor 10,16).

Det sagnet som dannet seg senere, at apostelen Peter skulle ha kommet til Roma omkring år 42 og så ha vært biskop der i 25 år, strider helt mot beretningen i Det nye testamente. Pavekirken forsvarer selvfølgelig dette sagnet med stor iver, som en hovedstøtte for sin lære om paven som Peters etterfølger. Men av Apg 12 hørte vi jo at Peter ennå var i Jerusalem i år 44. Likeså møter vi ham der ved apostelmøtet (år 51).

Og hvis Peter hadde vært i Roma da Paulus skrev Romerbrevet, ville det først og fremst ha vært hilsener til ham. Heller ikke i de brevene Paulus skrev fra fangenskapet i Roma, hører vi det minste om at Peter var der i byen. Tvert imot sier Paulus i Fil 2,20 hvor ensom han følte seg når det gjaldt medarbeidere. Peter er neppe kommet til Roma før kort tid før sin død.

Den romerske menigheten har sikkert blitt til litt etter litt ved at kristne flyttet til byen. Ved den første pinsefesten var det jo, som vi hører, også jøder fra Roma til stede (Apg 2,10). Tallet på jøder i Roma var overordentlig stort. Blant de 3000 som ble døpt den første pinsen, har det sikkert også vært romerske jøder, som så har tatt med seg evangeliets sæd tilbake til Roma.

Men da Paulus skrev brevet, har den jødiske delen av menigheten i Roma sikkert vært svært liten. Under keiser Klaudius var jødene jo blitt utvist fra Roma. Menigheten har da fått tilvekst av hedningkristne, også fra de menighetene Paulus hadde grunnlagt i Østen (se de mange hilsenene til kjente som Romerbrevet slutter med).

At de hedningkristne har vært den helt overveiende delen av menigheten, går fram av Rom 1,5–6. Der taler Paulus om sin gjerning blant hedningene og føyer til: «Blant dem er også dere.» Likeså går det fram av 1,13 og 11,13 («Til dere hedninger vil jeg si»).

Paulus viser også i Romerbrevet til Det gamle testamente og forutsetter at leserne kjenner loven (se 7,1: «jeg taler jo til slike som kjenner loven»). Det forklares ved at hele den kristne erkjennelsen i den apostoliske tiden stadig bygde på de «profetiske skrifter» (Rom 16,26). Den satte den gamle og den nye pakt i

den innerligste og mest uoppløselige forbindelse, og slik er det jo den dag i dag. Hvert angrep på Det gamle testamente blir derfor også et angrep på Det nye.

Anledningen til brevet og hensikten med det må vel nærmest ses i sammenheng med Paulus' plan om snart å besøke Roma. Han ville vel at menigheten skulle lære ham og forkynnelsen hans nærmere å kjenne før han selv kom dit. Likevel forklarer ikke dette helt det rike innholdet i brevet. Heller ikke ser det ut til at tilstanden i menigheten i Roma i seg selv krevde et så utførlig brev. Paulus bekjemper ikke motstandere, slik han for eksempel gjør i Andre Korinterbrev.

Nei, dette dype, rike lærebrevet ser heller ut til å ha sprunget ut av en trang hos apostelen selv. Han ville feste den klarheten som Guds Ånd hadde gitt ham om frelsen av ufortjent nåde ved troen på Jesu blod, og om hele lovens stilling i Guds rikes husholdning.

Paulus stod den gang på høydepunktet av sin virksomhet. Med sitt blikk, salvet av Guds Ånd, så han sikkert også at Roma som verdens hovedstad ville bli et midtpunkt i den store hedningkirken, slik Jerusalem var det for jødekristendommen. Dypest sett ser dette ut til å ha vært hensikten med at han skrev dette herlige brevet, som er så mektig fylt av dypet av Guds rikdom.

Hovedinnholdet i brevet dreier seg om de store, sentrale punktene i Guds rike: synd og nåde, rettferdiggjørelse ved troen og livets helliggjørelse ved den samme troen. Dernest handler det om stillingen til det gamle Israel overfor utvelgelsen av hedningene.

Som nesten alle Paulus' brev faller brevet i to hoveddeler, en lærende og en formanende. Den lærende delen har vi i kap. 1–11, den formanende i kap. 12–16. Først kommer en hilsen og en innledning (1,1–17), som til slutt (v. 16–17) uttaler brevets hovedemne: Kristi evangelium er «en Guds kraft til frelse for hver den som tror». Deretter viser han først hvor dypt både hedninger og jøder er falt i synden (1,18–3,20).

Dernest viser han at mennesket bare kan føres til rettferdiggjørelse og fred med Gud ved evangeliet om frelse av nåde ved Jesu Kristi verk, tilegnet i tro, og ikke ved lovens gjerninger (3,21–5,21). Så går han over til å vise at nådens evangelium også er den dype kraften til livets helliggjørelse ved Guds Ånd, mens livet under loven bare fører dypere inn under et trelleåk (kap. 6–8).

Til slutt viser han (kap. 9–11) at Israels foreløpige forkastelse ikke må vekke tvil om at Gud er trofast mot løftene sine. Frelsen hviler alene på Guds frie nåde. Men Israel ville rettferdiggjøre seg selv ved egne gjerninger, og derfor vendte evangeliet seg til hedningene. Likevel skjedde det bare for at det til sist skal vende tilbake til Israel igjen, når hedningenes fylde er gått inn i Guds rike. De første ble de siste, og de siste de første (Matt 19,30).

Deretter kommer formaninger til en hellig ferd i kjærlighet, ydmykhet og lydighet (kap. 12–13). Formaningen til kjærlighet mot brødrene blir særlig understreket med tanke på de svake brødrene. Samvittigheten deres var tynget av forskjellige ting som kristne ellers har frihet til (14,1–15,13). Til slutt kommer mer personlige meldinger (15,14–33) og hilsener til og fra forskjellige (16,1–24). Så ender brevet med en lovprisning av den ene vise Gud ved Jesus Kristus (16,25–27).

Vi vil slutte denne innledningen med et stykke av Luthers fortale til Romerbrevet. Der sier han: «Dette brevet er Det nye testamentes egentlige hovedstykke og det aller reneste evangelium. Det fortjener vel at et kristenmenneske kan det utenat ord for ord og daglig omgås det som sjelens daglige brød. For det kan aldri leses eller betraktes for mye eller for godt. Og jo mer en gir seg av med det, desto kosteligere blir det, og desto bedre smaker det.

Vi finner der i rikelig mål det en kristen skal vite, nemlig hva lov, evangelium, synd, straff, nåde, tro, rettferdighet, Kristus, Gud, gode gjerninger, kjærlighet, håp og kors er. Og vi finner hvordan vi skal forholde oss til enhver, enten han er from eller en synder, sterk eller svak, venn eller fiende, og til oss selv. Dessuten er alt så fortreffelig grunnet på Skriften og bevist med eksempler at det ikke lar noe tilbake å ønske.

Derfor ser det også ut som om Sankt Paulus i dette brevet har villet sammenfatte hele den kristne og evangeliske læren i en kort sum og føre leserne inn i hele Det gamle testamente. For den som har dette brevet godt inne i hjertet, han har Det gamle testamentes lys og kraft hos seg. Derfor skal hver kristen uavlatelig gjennomtenke det og leve etter det. Gud gi sin nåde til det! Amen.»

287. Innledende hilsen (1,1–7)

Slik skikken var på den tiden, begynner apostelen brevet sitt med en hilsen til leserne. Hilsenen er her lengre enn vanlig. Den sier ikke bare hvem brevet er fra, og hvem det er til, men framhever også hva som gav Paulus rett til å henvende seg på denne måten til de hellige i Roma. Denne fullmakten hans var ovenfra. Det sier Paulus straks i v. 1, og han utdyper det i v. 5.

«Jesu Kristi tjener» kaller Paulus seg. Det var hans æresnavn, men det har han likevel felles med alle troende mennesker. Se Ef 6,6, der de troende tjenerne kalles «Kristi tjenere», og likeså 1 Kor 7,22, der de troende trellene kalles «Kristi trell». Det er den høyeste verdighet et menneske kan nå. For Jesu Kristi tjenere er også Jesu venner (Joh 15,15), og Jesu tjenere skal være der han er (Joh 12,26).

Men det neste, «kalt til apostel», betegner Paulus' særlige stilling. I v. 5 peker Paulus på apostelembetet som en av nådens særlige gaver. Samtidig angir han hva dette embetet hans skal tjene til, nemlig å virke troens lydighet blant alle hedningefolkene for Jesu navns skyld (til hans navns forherligelse). Som den som var satt til å være hedningenes apostel, hadde han altså sin åndelige rett til å skrive til dem, ettersom de jo også hørte til hedningene (v. 6).

I v. 2 uttaler Paulus den uatskillelige enheten mellom Det gamle og Det nye testamente. Det evangeliet han hadde å bringe, var ikke noe nytt, men lovt lenge før ved profetene. Stadig peker Paulus på dette punktet. En annen Herrens tjener har uttrykt det slik: «Det nye testamente ligger skjult i Det gamle, Det gamle testamente ligger åpenbart i Det nye.»

I v. 3–4 peker han på kjernen i dette evangeliet: Jesus Kristus. Først omtaler han ham etter hans menneskelige natur. I v. 3 brukes «kjødet» her bare på samme måte som i Joh 1,14 («Ordet ble kjød»), om den svake menneskenaturen, ikke om naturen som syndig og fiendtlig mot Gud. I v. 4 peker han på Jesu guddommelige natur «etter hellighets Ånd», hans guddommelige vesen, som ble mektig stadfestet ved oppstandelsen fra de døde.

Det er verdt å legge merke til at Paulus i v. 5 først nevner at han selv, som alle de troende, hadde fått nåde, og først deretter nevner apostelembetet. På samme måte setter han i v. 1 det å være Jesu tjener først. Ja, selv for Herrens største vitner må nådestanden alltid være hjertets største skatt, og først deretter den særlige gjerningen i Herrens tjeneste. Er det ikke slik, er hjertet kommet for høyt til værs.

Betegnelsen «troens lydighet» (v. 5) peker på det vesentlige i troen, nemlig å legge sin vilje under Herren. Troen er ikke først og fremst en sak for kunnskapen eller følelsene, men for viljen.

I v. 6–7 nevner apostelen vennene i Roma med kjærlige navn, ut fra den store nåden de hadde fått del i. Først er de «kalt til Jesus Kristus», her brukt om dem som har tatt imot Guds kall. Nåden blir her sett fra sin ytre begynnelse i det kallet som gikk ut til disse hedningene, kallet fra Gud til å komme til Jesus.

Videre kalles de «Guds elskede». Dette navnet peker på den dype, indre kilden til kallet som nådde dem, nemlig Guds evige kjærlighet: at han elsket den falne, troløse verden så høyt at han gav den sin enbårne Sønn.

Det neste navnet, «kalte og hellige», peker på virkningen av kallet fra Guds kjærlighet. Vi står her overfor navnet «hellig», som forekommer så uhyre ofte i Det nye testamente. I Paulus' brev er det til og med det vanlige navnet på Herrens venner. Det betegner Guds barn ut fra at de er utskilt fra verden og innviet til å være Guds eiendom, slik offergavene i helligdommen ble kalt hellige.

Det er altså et nådenavn, ikke noe en har fortjent selv. Nei, i seg selv er Herrens troende bare fattige, urene syndere. Men når kallet fra Guds kjærlighet får dra hjertet fra verden til Gud ved Jesus, blir synderen helliget. Hellighetens lys kommer fra vår sol, Betlehems-solen. Derfor er det ikke hovmod å bære det hellige navnet. Det er ikke vår ros, men Herrens alene. Men det er vantro å vise fra seg denne helligende kjærligheten fra Gud og forkaste dette nådenavnet.

I hvert menneske som er hellig av nåde, har Gud også skapt en ny natur, et hellig liv. Blir vi ham tro, vil dette hellige livet til sist fortrenge all synd. Slik skal de som ble hellige av nåde ved troen, også en gang bli fullt og helt helliget i seg selv. Dette målet vil være nådd for alle Herrens sanne troende når den store dagen kommer.

I slutten av v. 7 har vi så innholdet i Paulus' hilsen: «Nåde være med dere og fred fra Gud, vår Far, og Herren Jesus Kristus.» Der nåden i Kristus blir tatt imot, virker den jo fred med Gud. Det er denne nåden og freden som lyser over de helliges fellesskap. Salig den som har fått sin plass i hjertet der, og som kan vitne med sangens ord:

Denne fred ble jo min, da jeg styrte inn
med min last i en blikkstille havn,
da jeg rett kunne tro – hvilken glede og ro,
hvilken himmel i Frelserens favn!

288. Paulus vitner om sin lengsel etter å besøke menigheten i Roma og forkynne Kristi frelsende evangelium om troens rettferdighet også der (1,8–17)

Apostelen begynner (v. 8) med takk. Det er det første, og det er godt å begynne med å takke. Han takker Gud for alle de hellige i Roma. Å takke for Guds barn er en velsignet vei til å vokse i den hellige broderkjærligheten – sannelig bedre enn å knurre over hverandre.

Det Paulus særlig takker Gud for når det gjelder vennene i Roma, var at troen deres stod så høyt på lysestaken og lyste så langt omkring. Rundt omkring blant de troende ble det fortalt med glede at det nå også var blitt trosliv i den ugudelige verdensbyen. Paulus bærer fram takken sin ved Jesus Kristus. For ved ham kommer Guds nåde til oss, og derfor må også takken vår bæres fram for Gud ved ham.

I v. 9 begrunner han takken ved høytidelig å kalle Gud til vitne på hvordan de hellige i Roma stadig var i tankene hans. I v. 10–13 uttaler han så for dem den lengselen etter å se dem som han så lenge hadde båret fram for Gud i bønn. Denne saken om å komme til Roma var for apostelen en bønnesak. For han ville ikke til Roma på egenviljens veier, men bare med Guds vilje. Å nå sitt mål i Guds time er velsignet. Men å tvinge sin egen vilje fram og ville ha sin egen tid bringer pine.

I v. 11–13 angir han grunnen til at han lengtet etter dem. Han ville så gjerne bringe dem en velsignelse (v. 11). I v. 12 forklarer han det nærmere på en ydmyk og hjertevinnende måte: Han lengtet ikke bare etter å bringe velsignelse, men også etter å få velsignelse hos dem. Slik skulle ingen misforstå ham, som om han ville sette seg på den høye hest overfor dem.

I v. 14–15 begrunner han lengselen etter å bære frukt også blant romerne enda mer. Han viser til at han følte seg som en skyldner overfor alle hedninger (i kraft av sitt embete som hedningenes apostel). «Barbarer» betegnet hos de gamle egentlig bare folkeslagene som ikke talte gresk. Uttrykket «grekere og barbarer»

skal betegne alle hedninger etter nasjonalitet, mens «vise og uvise» betegner dem etter hvor dannet de var.

Hvor godt det er å føle seg som alles skyldner på denne måten! I en viss forstand gjelder det for hvert Guds barn å gå med dette skyldnersinnet – ikke med lommen full av krav og regninger til andre, men med kjærlighetens gjeldsbevis, slik at en stadig føler seg i gjeld til andre. Da blir en til velsignelse.

I v. 16–17 har vi liksom grunntonen i hele Romerbrevet. Paulus stadfester at han er rede til å forkynne evangeliet også i Roma, den fine hovedstaden, ved å vise til at han ikke skammet seg ved Kristi evangelium. Nei, det enfoldige ordet om korset ville han så gjerne forkynne også i det stolte Roma. For han visste jo at dette evangeliet var den eneste bærer av «en Guds kraft til frelse for hver den som tror». Bare gjennom det var det frelse fra Guds dom og vrede, «både for jøde først og så for greker».

«Greker» betegner her hedninger generelt, i motsetning til jødene. Hvor hardt jødene enn stod ham imot de fleste stedene, glemte han likevel aldri at evangeliet først skulle tilbys dem som Guds utvalgte folk med de store løftene.

Det er et dypt ord til selvprøvelse: «Jeg skammer meg ikke ved evangeliet.» Det naturlige mennesket skammer seg ved Kristus og hans ord. For dette ordet dømmer vår egen natur skyldig og avslører urenheten i den. Derfor kommer denne motstanden. Verdens barn skammer seg over at noen skulle tro at de var hellige.

Men, ikke sant, Guds barn, også du merker av og til den syndige forlegenheten ved å bekjenne din Frelser, ved å takke for maten i Jesu navn blant verdens mennesker og så videre. Å bekjenne Kristus er en kamp med verdensånden både i oss og omkring oss. Men det gjelder å seire og forstå hvor mye vi burde skamme oss over ikke å bekjenne ham som ikke skammet seg over å henge på korset for oss og bære vår skyld.

Og hans evangelium er jo i sannhet den eneste frelsende kraft, det eneste som kan reise opp en synder. Hvor trengte ikke det elendige Roma denne kraften, og hvor trenger ikke hver synder den! «Jeg trenger all hans nåde og hans hele kjærlighet, om jeg ikke skal gå til grunne og i dypet synke ned.»

I v. 17 utdyper Paulus den frelsende rikdommen i Kristi evangelium: «For i det åpenbares Guds rettferdighet av tro til tro. Som det står skrevet: Den rettferdige av tro, skal leve» (rettere: «Den rettferdige skal leve av tro»). Hva menes med «Guds rettferdighet»? Ja, det er jo det en stor del av Romerbrevet dreier seg om.

«Guds rettferdighet» kan betegne den egenskapen hos Gud som gjør at han lønner det gode og straffer det onde. Men det kan også betegne rettferdighet fra Gud, den rettferdigheten Gud gir og tilregner den synderen som tror Kristi evangelium, det vil si tar imot nåden med hjertets takk.

Det er den tilregnede rettferdigheten «av tro» – troen er betingelsen. Men den er også «til tro», det vil si til å virke tro i synderhjerter og også til troens vekst hos de troende. Troen er altså både det første og det siste, det ene nødvendige, for at denne Guds rettferdighet kan åpenbares i et menneskehjerte og lyse over synderen, så han står frikjent for Guds øyne.

At det er denne rettferdigheten fra Gud det er tale om her, går også tydelig fram av ordet fra Det gamle testamente, ordet fra profeten Habakkuk (Hab 2,4), som lyder slik: «Den rettferdige skal leve ved sin tro.» Av dette profetordet går det fram at livet, det vil si frelsen, beror på troen. Det beror ikke på egen rettferdighet, ikke på egne gjerninger og ikke på noen fortjent eller selververvet lønn.

Meningen blir altså den samme enten en oversetter «Den rettferdige skal leve av tro», eller som i vår oversettelse: «Den rettferdige av tro, skal leve.» Her ligger altså evangeliets frelsende kraft: Det bringer den troende i et rettferdiggjort forhold til Gud ved troen. Og at dette er den eneste veien til salighet, viser Paulus nå i det følgende. Der skildrer han først hvor dypt hedningene var sunket, under Guds vrede (v. 18–32), og deretter jødenes like hjelpeløse tilstand (2,1–23).

Tro på Krist kan frelse!
Han for meg har alt fullbrakt,
knekket dødens, helvets makt,
stiftet fredens nye pakt.
Tro på Krist kan frelse!

289. Hedningene er hjemfalne til Guds vrede ved sine hjerters vantro og ved det gjennomsmittede livet i syndens trelldom som følger med vantroen (1,18–32)

Hedningenes brøde, som har brakt dem inn under Guds vrede, blir skildret fra to sider: «ugudelighet og urettferdighet» (v. 18). «Ugudelighet» betegner det opprørske forholdet til Gud, vantroens forsøk på å rive seg løs fra Gud og leve for seg selv – gudløsheten. «Urettferdighet» betegner det egenrådige livet som følger med, der en ikke spør etter hva som er rett for Gud, men bare etter hva en har lyst til.

Først utdyper Paulus (v. 18–25) hvordan hedningenes ugudelighet var selvforskyldt. Det sier han som i en sum med disse ordene (v. 18): De «holder sannheten nede i urettferdighet». De liksom kvalte sannheten i syndens søle.

Også for hedningene hadde Gud en åpenbaring, nemlig gjennom naturen (v. 19–20), hans verk, som vitnet høyt om Mesterens ære. Se Sal 19,2: «Himlene forteller Guds ære», og Apg 14,17: «Fra himmelen sendte han dere regn og fruktbare årstider.» Hedningene hadde også alle en bevissthet om et guddommelig vesen (v. 21: «enda de kjente Gud»).

Men de vendte seg bort fra denne kunnskapen om Gud, som jo hadde vært til stede i slekten fra verdens skapelse av, fra de første menneskene. I utakknemlighet vendte de Gud ryggen, og dermed la mørket seg over tankene og hjertet deres. Mens de skrøt av sin visdom, ble de så store dårer at de dyrket skapningen i stedet for Skaperen. De byttet bort den uforgjengelige Guds herlighet mot avgudsbilder i skikkelse av mennesker eller til og med dyr. Grekerne og romerne tilbad guder i menneskeskikkelse, egypterne og andre hedninger derimot i dyreskikkelse (okser, slanger, krokodiller, ibisfuglen og så videre).

De hedenske vismennene sa selvklokt at de i disse gudebildene bare æret åpenbaringer av den skjulte guddommen. Men det godkjenner ikke Skriften. Den stempler avgudsdyrkelsen som det den er: en fryktelig dårskap, et dypt fall ned de tre trinnene: «Jeg vil ikke – jeg kan ikke – jeg vet ikke.» Mangel på vilje

fører til trelldom, til mangel på evne, og dermed blir blikket formørket. Hedningene var i mørke, med en dunkel bevissthet om en ukjent Gud (Apg 17,23).

Og slik går det også med alle dem blant de døpte som vender seg bort fra lyset i Guds ord. De kommer dypere og dypere ut i dårskap og mørke (se for eksempel Darwins lære om at menneskene skulle nedstamme fra apene, og annet slikt vanvidd).

Når Paulus vender blikket mot den skammelige avgudsdyrkelsen, føler han trang til å stemme i en lovprisning av «Skaperen, han som er lovprist i evighet», sannhetens Gud i motsetning til alle løgnens bilder i hedenskapet. Men den hellige Guds vrede åpenbarte straffen for synden over den ugudelige slekten nettopp ved at de ble overgitt i sine hjerters syndige lyster.

Gud straffer synd med synd. Det er den hardeste straffen at synderen blir overgitt til sin egen synd. Men ofte er det den eneste muligheten til redning, at synderen på den måten kan lære å kjenne hvor grufull synden er.

Denne tanken, som er uttalt i v. 24, utdyper Paulus nå i v. 26–32. Først framhever han særlig den skamløse urenheten og motbydelige utuktigheten som kvinner og menn blant hedningene var sunket ned i. Utuktssyndene var overalt nøye knyttet til avgudsdyrkelsen. Når det gjaldt utukt, var hedningene sunket ned til og med under det dyriske, i de mest unaturlige og opprørende synder. Med dem vanæret de legemene sine seg imellom, fordi det utuktige øyet og øret aldri blir mett. Og fordi hjertet aldri blir tilfreds av synden, finner det stadig nye måter å tilfredsstille kjødets lyst på.

Men utuktens last bringer den dypeste fornedrelse over mennesket. Den ødelegger ekteskap og familieliv, ja, den bringer hele samfunnslivet i forråtnelse, slik Paulus viser videre i v. 28–32. Det er en giftflom av synd han avslører. Slik så det ut i Korint, der han skrev dette brevet. Slik så det ut i Roma, ja, ved selve keiserhoffet.

Slik endte hedenskapets frafall fra Gud: i fullstendig ruin, også moralsk sett. Og dermed endte det også, som Paulus slutter med (v. 32), i forherdelse mot samvittighetens røst. For samvittigheten var ennå ikke død, heller ikke hos hedningene (se 2,14–15).

Det moderne hedenskapet hos de vantro døpte i våre dager beveger seg helt i lignende baner. I hælene på fritenkeriet følger den såkalte frie kjærligheten og en egenkjærlighet, en egoisme, som trosser all beskrivelse. Men hvor alvorlig er ikke dette som blir gjentatt tre ganger: «Gud overgav dem» (v. 24, 26 og 28), overgav dem til et «udugelig sinn». En alvorsmann har med rette sagt: Det virker så lett å ta en dans med lysten, men det blir så jerntungt til sist når lysten danser med slaven sin.

Din synd den gjør deg blind og lam,
ter deg Guds vrede, verdens skam
og beske helveds pine;
den smaker søt udi din munn,
ved den går du til helveds grunn;
så lærer Herren sine.

290. Også jødene er under Guds vrede, for Gud gjør ikke forskjell på folk (2,1–16)

I dette kapitlet kommer vi nå til den andre delen av Paulus' påvisning av menneskeslektens dype fall. Helt stille går han over fra å tale om hedningene til å skildre jødenes tilstand. Først i v. 17 nevner han uttrykkelig jødene som dem han sikter til. Denne første delen (v. 1–16) henvender seg riktignok til mennesker generelt. Men det er likevel tydelig at Paulus særlig har jødene for øye.

Hovedtanken i denne delen er at den som dømmer andre, men selv gjør det samme som han dømmer andre for, dermed dømmer seg selv (v. 1–2). Han må ikke tro at han kan unnfly Guds dom, selv om den drøyer (v. 3–5). Den kommer likevel. For Guds dom er i samsvar med sannheten og gjør ikke forskjell på folk. Den retter seg etter den stillingen menneskene har tatt overfor Gud med sine gjerninger (som springer ut fra hjertet) (v. 6–10).

På dette punktet er alle like, både jøder og hedninger. De har nemlig alle en lov: Jødene har Moseloven, hedningene den naturlige loven i samvittigheten sin. Men det er ikke nok å ha en lov. Til rettferdighet kreves det at en holder denne loven (v. 11–16).

Kapitlet begynner med et «derfor» (v. 1). Det viser tilbake til slutten av forrige kapittel, v. 28–32. Der var det tale om at hedningene forherdet seg mot den kunnskapen de nok hadde om Guds rettferdige dom. Derfor, fordi det å kjenne Guds dom ikke frir fra vreden, er det ingen unnskyldning å ha en klar dømmekraft om hva som er synd, og hva som er rett. For en gjør jo selv det samme – kanskje ikke på den grove måten, kanskje under et penere skall, men med den indre kjernen like fordervet.

Det er den jødiske fariseerstanden Paulus her begynner å sikte på, slik Frelseren selv refset den så alvorlig. Blant de døpte møter vi jo den samme forskjellen mellom de uskikkelige og de skikkelige uomvendte menneskene. De sistnevnte kan nok dømme de første hardt. Men i hjertets grunn er de like opprørske mot Herrens vilje og derfor også hjemfalne til hans dom, som dømmer i samsvar med sannheten (v. 2).

I v. 3–5 imøtegår Paulus den innvendingen som det naturlige hjertet ofte kommer med: Gud har alltid vært med oss og hjulpet oss. Av det slutter mange

at de da ikke er under Guds dom. De vil ikke forstå at alle Guds velgjerninger nettopp hadde som mål å lede hjertet til omvendelse.

Hvor kan ikke Herren øse ut velgjerninger over uomvendte sjeler, bære over med dem i tålmodighet og langmodig holde straffen tilbake! Og så misbruker de all denne Guds godhet til å lage seg et skalkeskjul av den, og med det bedrar de seg selv. Overfor Guds godhet viser de hardhet. De vil ikke omvende seg, og dermed hoper de opp over seg en sørgelig rikdom av vrede (det greske ordet betyr «samle seg en skatt»), som sannelig en gang skal bli åpenbart. Hvor uendelig mange velgjerninger hadde ikke jødene fått! Men vredens dag nærmet seg også, med Jerusalems ødeleggelse.

At dette gjelder hvert menneske, viser Paulus nå i v. 6–10. Jødene stod øverst med sitt ansvar fordi de hadde fått størst nåde. Men ellers var de under samme dom som grekerne (se v. 9–10), den alminnelige dommen over hvert folk og hvert menneske etter hvordan en stiller seg til sannheten.

Om dette vitner apostelen i to setningsledd, v. 7–8 og v. 9–10. V. 7–8 forklarer hva som skal forstås med det som omtales i v. 9–10: «å gjøre det onde» og «å gjøre det gode». Her er det ikke tale om at noen kan gjøre seg selv rettferdig og salig. Det er tale om det sinnelaget som må være i et menneske hvis Gud skal kunne føre det fram til livet.

Det minner helt om vår Frelsers ord i Joh 3,20–21 om dem som hater lyset, og dem som kommer til lyset. Likeså minner det om Herrens ord i Joh 18,37: «Hver den som er av sannheten, hører min røst.» Som Paulus viser her, består ikke forskjellen mellom menneskene i at noen av dem ikke er skyldige for Gud. Den viser seg i at noen higer opp mot lyset, mot sannheten, mens andre står sannheten imot når den møter dem.

Det er etter dette han dømmer, han som ser på hjertet. Hoffmannen fra Etiopia og høvedsmannen Kornelius (Apg 8 og 10) er eksempler fra hedningeverdenen på slike hjerter, som higet mot sannheten enda de ennå stod utenfor den.

Grunntekstens ord for «gjenstridige» (v. 8) betegner egentlig lysten til å gjøre sitt eget kjødelige jeg, sitt selv, gjeldende. Det oversettes kanskje best med «selvsøkende»: det sinnet som ikke ser på sannheten, men stadig bare på sin egen kjødelige fordel.

Hvor alvorlig er ikke ordet om at trengsel og angst skal følge det sinnet som vender seg bort fra lyset! Det er ikke godt å bli under Guds vrede. Gud være takk at det ved Jesus Kristus er en utvei fra vreden.

Dette begrunner Paulus nå nærmere (v. 11–16) ved å vise til at «Gud gjør ikke forskjell på folk» (v. 11). Det ligger i dette at jødene ikke måtte tro at de var til behag for Gud bare fordi de hadde fått loven betrodd, slik så mange av dem dessverre stadig trodde. Gud er ikke partisk.

Det utdyper Paulus nå (v. 12–15) ved å vise at for Gud er en synder en synder. Verken det å mangle loven eller det å ha den gjør synden straffri (v. 12). Men å gjøre loven er den eneste veien til rettferdighet så lenge en står utenfor nåden.

Når jødene pukket på at de jo hadde loven og hørte ordene i den (med det ytre øret), hjalp det dem ikke. For også hedningene hadde jo på en måte en lov. Ved

den bevisstheten om rett og urett som Gud har lagt ned i menneskenaturen, hadde de liksom en lov i seg selv. Riktignok var den ikke så klar som hos jødene. Men samvittigheten deres vitnet likevel med dem om at det fantes en grunnlov for rett og urett.

Og hele den kampen som kunne foregå også i et hedensk hjerte, når tankene ut fra samvittigheten anklaget synden og forsvarte det rette, vitnet om at lovens gjerning stod skrevet i hjertene deres som en forpliktelse.

Nei, ikke det å ha loven, men stillingen til det en kjenner av Guds lov, blir det avgjørende på den dagen «når Gud skal dømme det skjulte hos menneskene» (v. 16). Her kan ikke den siste dommens dag være ment. Det tenkes på den dagen da jøde eller hedning møter Kristi evangelium. Da blir hjertenes tanker åpenbart, slik den gamle Simeon sa det da han stod med Jesusbarnet i armene (Luk 2,34–35). Da kommer det skjulte hos menneskene fram i lyset, og det går dom over en menneskesjel, til fall eller til oppreisning.

At det må forstås slik, følger av det Paulus føyer til i v. 16 om denne dommen: «etter mitt evangelium, ved Jesus Kristus». Som den som var kalt til å være hedningenes apostel, var han også satt til liksom å kalle hedningene fram for dommen ved å forkynne evangeliet. Den dommen rettet seg etter hvordan de stilte seg til evangeliet.

Men det samme gjaldt jo også jødene. Det samme evangeliet ble også for dem til fall eller oppreisning, akkurat som for hedningene. Jøder og hedninger under samme dom – slik så det ut i Guds lys.

291. Verken kunnskap om loven eller omskjærelsen kan frelse noen jøde når han likevel bryter loven (2,17–29)

Fra v. 17 nevner Paulus nå jødene uttrykkelig. Han møter to innvendinger jødene ville komme med mot å bli stilt under den samme dommen som hedningene. For det første hadde de kunnskap om Guds vilje (v. 18–24). For det andre hadde de omskjærelsen (v. 25–29).

Jødene stolte i kjødelig trygghet på loven (v. 17). De kjente jo Guds vilje, og i lovens klare lys kunne de «dømme om de forskjellige ting» (v. 18). De opptrådte som veivisere for de blinde hedningene (v. 19–20). Her tenkes det vel særlig på jødenes arbeid blant proselyttene. Men samtidig som de slik roste seg av loven, vanæret de «Gud ved å bryte loven» (v. 21–23), så Guds navn ble spottet blant hedningene for deres synders skyld (v. 24).

Apostelen avslører den uomvendte jødedommens dype elendighet. I ordene hans lyder noe av det samme veropet som Frelseren ropte ut over fariseerne. Tyveri, hor, ja tempelran kunne også finnes blant jødene. Samtidig som de uttrykte sin avsky for avgudene, kunne de likevel berike seg selv ved å rane av skattene i avgudstemplene. Ordet i Apg 19,37 sikter til dette, og den jødiske historieskriveren Josefus nevner også eksempler på at jøder hadde beriket seg på den måten.

Andre forstår ordet «rane det hellige» om ran av de gavene som hedenske proselytter ga til templet i Jerusalem.[1] De forstår det også om forsøkene på å bedra Guds tempel ved å bære fram mangelfulle offer, slik profeten Malaki skildrer det for oss i det første kapitlet i boken sin.

Fra v. 25–29 viser Paulus at omskjærelsens nytte kom an på om den pakten med Gud som den var tegn på, også virkelig ble holdt – om det var en «hjertets omskjærelse i Ånden». Manglet dette, hjalp det ikke at mennesker roste seg av å være omskåret. Da var de bare jøder i det ytre, ikke i det indre, og ikke det minste mer til behag for Gud enn de uomskårne («forhuden»).

[1] NB: «raner du templene deres?» (v. 22).

Herren stilte Ninives menn og dronningen av Saba fram som en dom som skulle gjøre jødene til skamme (Matt 12,41–42). På samme måte stiller Paulus fram en tanke, ikke som noe virkelig, men som noe bare tenkt: Dersom «forhuden», et uomskåret menneske, holdt loven, ville en slik få ros i Guds øyne, enda han var uomskåret. Og en slik ville bli til dom for de omskårne lovbryterne.

Den ytre omskjærelsen etter bokstaven frelste ikke uten den indre. Riktignok fulgte det nådegaver med omskjærelsen, slik vi skal høre i det følgende. Men når hjertet var uomskåret, økte det bare ansvaret.

Alle de ytre skalkeskjulene jødene ville gjemme seg bak, blir her dømt. En falt slekt, skyldig til Guds vrede – det var jødene like vel som hedningene. Og det er hvert menneske av natur. Det må erkjennes før nåden kan bli til frelse.

Hvor lett kommer en ikke til å tenke på de mange døde navnekristne når en her leser om hvordan jødene pukket på ytre kunnskap og den ytre omskjærelsen! Også de pukker på det ytre, på ytre kunnskap om kristendommen. På en sørgelig ytre måte kan de rose seg av å være døpte mennesker, mens de ikke vil kjenne seg skyldige til Guds vredes dom. De vil ikke se at de fortjente bare straff og bare kunne frelses ved omvendelse og tro.

Og hvor ofte blir ikke også Guds navn spottet blant hedningene ved det skammelige livet som føres av navnekristne – av vantro sjøfolk eller kjøpmenn, eller i hvilken egenskap slike nå ferdes blant hedningene! Vi trenger å minnes det som står i Kingos gamle salme:

Vil jeg av dåpen bramme
og av min Jesu død,
å, hvor må jeg meg skamme,
om jeg, som er gjenfød,
ei kaster bolt og bånd
på synden når den fødes,
at den må daglig dødes
ved Herrens kraftige Ånd.

292. Jødenes fortrinn er at Guds ord ble betrodd dem, altså ikke noe hos dem selv. Hele menneskeslektens dypt falne tilstand blir stadfestet ved vitnesbyrdet i den gamle pakt (3,1–20)

I det foregående kapitlet hadde Paulus vist at verken det at jødene hadde loven og kjente den, eller deres omskjærelse kunne dekke over deres synd og skyld. Apostelen tenker seg nå at noen vil innvende at jødene på den måten slett ikke fikk noe fortrinn framfor hedningene. Av det kunne det igjen følge likegyldighet for hele den gamle pakt.

Derfor tar han selv opp spørsmålet (v. 1) og svarer på det (v. 2). Framfor alt peker han på det umåtelige fortrinnet at Guds ord var blitt betrodd jødene. Som vi ser av v. 3, tenker han særlig på Guds trofaste løfter. De ga jødene en grunnvoll for livet og et bærende håp for framtiden, mens hedningene famlet ute i den mørke natten uten noen løftets stjerne.

Men så tenker han seg en ny innvending: Dette fortrinnet var jo blitt betydningsløst ved jødenes vantro (v. 3). Paulus bruker ordet «noen» om de vantro jødene, enda det på Herrens tid var langt den største delen av folket som forherdet seg. Det kommer av at han dels ser hen til den lille flokken av israelitter som hadde vist seg som de sanne israelittene ved å kjenne sin Messias og gå inn i den nye pakt. Dels ser han hen til det han utvikler nærmere i kap. 11: at Israel som folk i de kommende dager skulle slippe sin vantro.

At en del av jødene forherdet seg, kunne ikke gjøre Guds trofaste løfter til intet. Han sier det så vakkert i 11,29: «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.» Dermed var denne innvendingen avvist.

Denne Guds sannferdighet utvikler Paulus videre i v. 4. Han viser hvordan den trådte desto herligere fram overfor de troløse menneskene. Med ordet «løgner» menes her den som svikter sitt ord. Paulus trekker her fram et ord fra Sal 51 som nettopp stiller fram Guds urokkelige sannferdighet. Den holder prøven, selv om mennesker liksom ville kreve Gud til regnskap og granske hans

sannferdighet. De skal nok finne ham «rettferdig» i sine ord. Han skal vinne sin sak.

Stedet er sitert etter den greske oversettelsen og er vel i formen litt forskjellig fra grunnteksten, men ikke i tanken. Vi minnes om ordet i Sal 92,16, der salmisten nettopp vitner om at Herren alltid har rett: «Herren er rettvis, han, min klippe. Det er ingen urett i ham.» Og vi minnes om 2 Tim 2,13: «Er vi troløse, så forblir han trofast.»

Fra v. 5–8 møter Paulus enda en skammelig innvending, som trolig er blitt reist mot ham. Guds sannferdighet og rettferdighet trer jo bare desto klarere fram overfor menneskenes urettferdighet og troløshet, slik solens glans gjør overfor den mørke skyen. Da kunne et ondt hjerte finne på å si: Så skulle ikke Gud straffe synden, siden den bare tjener til å forherlige hans navn. Og hvorfor skulle vi så ikke gjøre det onde, for at det gode kunne komme av det – for at Guds navn kunne bli desto mer forherliget?

Når Paulus fører fram denne innvendingen, unnskylder han liksom at han tar den i sin munn. Han sier: «Jeg taler på menneskelig vis», det vil si slik skrøpelige mennesker som er formørket av synden, kunne finne på å tale. Så avviser han først med kraft innvendingen om at Gud ikke med rette skulle kunne straffe synden når den tjente til å forherlige hans rettferdighet. Han stiller dette spørsmålet: «Hvordan skulle da Gud kunne dømme verden?»

Det kan ingen urettferdig Gud. Det kan bare han som dømmer med rettferdighet. Med Guds dom over verden tenkes det her ikke bare på den siste dommen, men på alle de dommene som blir åpenbart i Guds styre av verden. Nøyaktig den samme slutningen drar allerede Abraham da han talte til Gud om Sodoma og sa: «Skulle ikke all jordens dommer gjøre rett?» (1 Mos 18,25).

Med hellig harme avviser Paulus så (v. 8) den forvrengningen av forkynnelsen hans at en bare skulle synde, for at Guds sannhet desto mer kunne tre fram i herlighet overfor synden. De som talte slik, stempler han som med rette hjemfalne til fordømmelse.

Etter å ha avvist disse innvendingene vender Paulus nå tilbake til spørsmålet om hva jødene da hadde forut. Han slår fast (v. 9) at de i seg selv slett ikke hadde noe forut. For at Guds ord var betrodd dem, var jo ikke noe av dem selv, men en gave fra Gud. Så slår han fast som bevist at både jøder og grekere «alle er under synd».

Dette stadfester han nå (v. 10–18) ut fra Den hellige skrift. Han går ut fra Sal 14, som er omtrent likelydende med Sal 53 og skildrer menneskeslektens dype fall generelt (v. 10–12). Deretter tar han et ord fra Sal 5,10 og 140,4 og fra 10,7, som særlig belyser tungens synder (v. 13–14). Så belyser han syndene i gjerning med et ord fra Jes 59,7–8 (v. 15–17). Han slutter med et ord fra Sal 36 (v. 18): «Gudsfrykt er det ikke for deres øyne.» Dette siste ordet viser hvordan mangel på gudsfrykt, altså vantro, er kilden til alle de syndene som er nevnt foran.

Dette skriftbeviset er hentet fra loven. Her, som så ofte, brukes «loven» om hele Det gamle testamente, fordi loven var grunnvollen for den gamle pakt. Beviset vendte seg jo særlig til jødene, som var «under loven». Til slutt trekker

han trådene sammen og understreker at slik måtte hver munn lukkes for Gud. Intet menneske kunne unnskylde seg.

«Intet kjød» kunne altså bli rettferdiggjort for Gud ved lovgjerninger. «Kjød» betegner her menneskene generelt, sett i lys av deres egen kraft, eller rettere avmakt. Med lovgjerninger menes de gjerningene som springer ut av menneskets natur og ikke er virket av Guds Ånd ved nåden. Som summen av alt han har ført fram, ender han med at lovens oppgave var å være speilet der menneskene skulle se seg selv som hjemfalne til Guds dom og vrede (v. 19–20).

«Ved loven kommer erkjennelse av synd.» Ingen lov kan gjøre synd ugjort eller frikjenne for synd. Den kan bare vise menneskene deres synd. Det gjelder samvittighetens lov, og det gjelder Moseloven. Lovens oppgave var altså først og fremst å være «vår tuktemester til Kristus», som Paulus sier i Gal 3,24.

Slik er Paulus kommet ned til grunnen etter å ha ryddet bort alt gruset av falske unnskyldninger. Her stiller han hvert eneste menneske overfor den hellige Gud som en synder hjemfallen til Guds vrede. Først når dette i sannhet er erkjent, blir det rom for evangeliet om rettferdighet for intet av nåde ved troen på Jesus. Det er dette han nå går over til i det følgende.

Jeg behøver deg, o Jesus,
for jeg har bare synd i meg;
hjertet er så mørkt og øde,
er så kaldt og dødt i seg.
I ditt dyre blod alene
kan det bli så rent og godt;
der, ja der vil jeg meg bade,
i den åpne kilde blott.

293. Rettferdighet er en gave av Guds nåde ved troen på Jesus Kristus (3,21–31)

Vi kommer nå til den andre hoveddelen av Romerbrevet (3,21–5,21). Her blir Guds frelsesorden, det evangeliet som gjør salig, utviklet. «Men nå», skriver Paulus – det vil si nå med den nye pakt i Kristus – «er Guds rettferdighet … blitt åpenbart uten loven.» Det var alt vitnet om den på forhånd i «loven og profetene». Med det menes hele Det gamle testamente. Dette utvikler Paulus nærmere i kap. 4 og kap. 10, slik han allerede i 1,17 viste til ordet fra profeten Habakkuk om livet av tro. Den gamle pakt pekte stadig ut over seg selv til den nye nådens pakt (v. 21).

Hva slags rettferdighet dette er, utvikles videre i v. 22: en rettferdighet «ved Jesu Kristi tro, til alle og over alle som tror».[1] «Jesu Kristi tro» kan betegne både troen som en tror med, og troen som blir trodd – det en tror. Her betegner det troens innhold, med et fremmedord: den objektive troen. Troen som en tror med – den subjektive troen – er nemlig uttrykt i ordene «til alle og over alle som tror».

Det er altså en rettferdighet som er formidlet ved det store evangeliet i Jesus Kristus, og som står åpen for alle som tror det, det vil si tar imot det med hjertet.

Som begrunnelse for at den er for alle som tror, føyer apostelen til: «det er ingen forskjell» (v. 22). I v. 23 og 24 utvikles det at det ikke er noen forskjell. Det gjelder for det første den syndige, fortapte tilstanden som alle er i (v. 23). Hele den falne slekten mangler herlighet for Gud – den herligheten å kunne bestå for Gud. For det andre gjelder det nåden. For alle finnes det bare én vei til frikjennelse fra skylden: den ufortjente nådens vei ved «forløsningen (rettere: gjenløsningen, løskjøpingen) i Kristus Jesus».

Her på dette stedet er vi inne i evangeliets sentrum: Alle er fortapt i seg selv, men for alle finnes det også en frelsesvei av nåde – men bare denne ene veien, ingen annen. Der er det ingen forskjell. Forskjellen mellom menneskene kommer først med den stillingen de tar: om de vil tro eller være vantro, om de vil bekjenne sin fortapte tilstand eller nekte for den, om de vil gå inn gjennom den ufortjente nådens dør med takk og gi Gud æren i Kristus, eller om de vil

[1] NB: «ved tro på Jesus Kristus».

prøve å rettferdiggjøre seg selv og gi seg selv æren. Der ligger forskjellen, den dype, gjennomgripende forskjellen.

For mange mennesker er dette ordet om at det ikke er noen forskjell når det gjelder synd og nåde, et voldsomt hardt ord. «Vi er nok alle syndere, men det er da forskjell» – hvor ofte hører en ikke det! Og meningen er da at en i alle fall ikke hører til de største synderne. Derfor mener en ikke å trenge nåde i samme grad som de største synderne, selv om en nok innrømmer at en trenger nåde.

Sett fra overflaten, med det syndige menneskeøyets kortsynthet, synes det jo nok å være forskjell på de groveste forbryterne og de skikkelige menneskene. Men sett fra grunnen av svinner denne forskjellen inn til ingenting.

Tenk deg to himmelhøye fjell, det ene 20 000 fot høyt, det andre 19 950. Ja, sett fra overflaten er det jo nok en forskjell på 50 fot. Men sett fra grunnen av – hva er da forskjellen? Eller tenk deg to mennesker som skylder, den ene 60 millioner, den andre 59 980 000. Ingen av dem har noe som helst å betale med. Det er ingen forskjell på stillingen deres. Slik er det med vårt syndefjell og vår syndegjeld i Guds øyne.

Vi må gjøre oss klart at Paulus med ordet «rettferdiggjørelse» mener den handlingen fra Guds side at han frikjenner, erklærer for rettferdig, den som var stilt fram for hans dom som hjemfallen til hans vrede. Dette skjer uten den minste fortjeneste fra menneskets side. Det greske ordet for «for intet» (v. 24) betyr egentlig «som gave». Det er en gave av Guds frie nåde.

Men grunnlaget for denne gaven er «forløsningen i Kristus Jesus» (v. 24), den gjerningen fra Guds side at han stilte fram sin Sønn som en soning. Gud er også en hellig og rettferdig Gud, og hans rettferdighet krever at synden blir sonet. Men hans nåde valgte ikke offerlammet blant de skyldige. Nei, han tok ham som meldte seg frivillig, Jesus Kristus, den rettferdige. Om ham vitner Johannes, slik Paulus gjør her: «Han er en soning for våre synder» (1 Joh 2,2).

Denne soningen er skjedd i Jesu blod, Lammets blod som ble utøst i de skyldiges sted. Der er grunnlaget for synderes rettferdiggjørelse, den guddommelige kjærlighetens underverk. Der er «korsets gåte» løst.

Det greske ordet for «soning» i v. 25[2] betyr egentlig enten «sonemiddel» eller «soningsdekke». I den greske oversettelsen av Det gamle testamente brukes det samme ordet (*hilasterion*) om lokket på paktens ark, som ble stenket med offerdyrets blod på forsoningsdagen. Dermed betegner ordet altså stedet der soningen ble fullført. Enten det skal gjengis med «sonemiddel» eller «soningsdekke», blir meningen i hovedsak den samme: Gud har i Kristi blod åpenbart, stilt fram og gjort kjent at synden er sonet ved Kristus. Nå gjelder det bare at synderen tror på hans blod. Det er betingelsen (v. 25).

Så ser vi altså at kilden til vår rettferdighet er Guds nåde, grunnlaget for den er Kristi soningsoffer, og betingelsen er troen på hans blod.

For et dyp av rikdom det er i disse få versene – slik Guds Ånd kan legge fylde i de få ordene! Men hvor har ikke djevelen prøvd å forvirre dette dyrebare evangeliet! Det finnes en lære om at det slett ikke trengtes noen soning, at Gud aldri hadde vært vred, og at det til frelse bare trengtes en utfrielse av syndens

[2] NB: «nådestol».

tilstand. Men det strider jo bestemt mot ordet her. For her er det stedfortredende sonofferet uttalt så klart.

Videre sies det i v. 25 at nettopp soningen ved Kristi blod forklarer hvordan Guds «langmodighet» med «de syndene som før var gjort», kan forenes med Guds rettferdighet. All syndsforlatelse før offeret på Golgata ble båret fram, skjedde med tanke på dette offeret. Dermed har Gud åpenbart seg selv som rettferdig, som en som ikke har sett gjennom fingrene med synd. Samtidig har han åpenbart seg som den nådefulle Gud, som nå har åpnet en kilde til rettferdighet ved troen på Jesus for dem som tror på Jesus (v. 26: «så han kunne være rettferdig og rettferdiggjøre den som har troen på Jesus»).

Pavekirken vil ikke anerkjenne denne rettferdiggjørelsen ved tro slik den blir forkynt her. Den vil heller ikke se rettferdiggjørelsen som et Guds verk der han frikjenner synderen bare på grunn av tro, uten noen menneskelig gjerning. Med rettferdiggjørelsen mener pavekirken fornyelsen i menneskets indre, at det blir et nytt menneske. Den blander altså sammen rettferdiggjørelse og helliggjørelse.

Pavekirken skilte så mellom lovgjerninger, gjort i egen kraft, og de gjerningene som ble gjort av nådens kraft. Disse siste ble da regnet som menneskenes rettferdighet. Men av det følgende er det helt tydelig at ordet her viser alle gjerninger, også et troende menneskes gjerninger, som besmittet av synd og ute av stand til å rettferdiggjøre, selv om de kan vitne om at troen er oppriktig. Følgen av denne læren i pavekirken blir at mennesket alltid må bli værende i uvisshet om sin nådestand. For ingen kan vite sikkert om han alt er blitt så langt helliget at hans rettferdiggjørelse nå er fullkommen.

Nei, Gud være takk og pris! Ham alene tilkommer all ros. Vår ros er utelukket (v. 27) ved «troens lov» (rettere: «en troslov»), som Paulus sier. Han kaller også Guds frelsesorden en lov, men en lov der det ikke kreves gjerninger, bare tro.

I v. 28 føyde Luther i sin bibeloversettelse til ordet «alene», så det kom til å stå: «ved troen alene, uten lovgjerninger». Han sier om det: «Jeg vet godt at ordet «alene» ikke står i teksten, men tekstens mening har det i seg. Og når en vil gjengi den tydelig og kraftig, så hører det med.» Selvsagt menes det med troen den levende troen, som alltid vil sette spor i livet og vise seg i gjerning, slik Paulus utvikler det lenger fram i Romerbrevet (kap. 6). Men våre gjerninger er alle flekket, og derfor kan de aldri bli løsepenge for vår syndegjeld.

Av denne troens nådevei som Gud har beredt for oss, går det igjen fram (v. 29–30) at Gud ikke bare er jødenes, men også hedningenes Gud. Veien til rettferdighet er jo felles for omskårne og uomskårne. Gud er én, og veien til hans nåde er bare én. Slik blir også hedninger og jøder forent til ett i Kristus (se Ef 2,14–16: «Han er vår fred, han som gjorde de to til ett»).

Paulus slutter (v. 31) med å stille spørsmålet om loven da blir opphevet ved troen. Han svarer: «Langt derifra! Vi stadfester loven.» Dette ordet er blitt forstått litt forskjellig. Noen forstår det i sammenheng med v. 21: Loven – tatt i videre forstand om hele vitnesbyrdet i Det gamle testamente – blir nettopp stadfestet når denne rettferdigheten av tro blir åpenbart fra Gud. For som Paulus nå

utvikler nærmere i kap. 4, vitnet den gamle pakt om rettferdiggjørelse ved tro allerede lenge før Moseloven ble gitt (Abrahams eksempel).

Andre derimot forstår v. 31 slik: Ved troen blir menneskene på ingen måte lovløse. Tvert imot får en først ved troen den sanne kraften til å vokse i en sann oppfyllelse av lovens krav. Det som er umulig under loven, kan bli fullbrakt under nåden – men aldri slik at noen under nåden kan få grunn til å pukke på gjerninger. Ved nåden virker Guds Ånd en lengsel etter fullkommenhet som drivkraft.

Men alle Guds barn må bekjenne med Paulus: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen» (Fil 3,12). Æren for vår frelse blir Guds alene, ved den rettferdigheten han har beredt syndere i Jesu blod.

Lammet, kun Lammet, dets vunder og sår
æren og prisen i evighet får.
Amen, halleluja, amen!

294. Abraham ble rettferdiggjort av tro, uten egen fortjeneste. Dette vitnesbyrdet fra den gamle pakt om rettferdiggjørelse av tro blir ytterligere stadfestet ved et ord av David (4,1–8)

I dette kapitlet stadfester apostelen ut fra vitnesbyrdet i den gamle pakt det han har sagt om rettferdiggjørelse av tro. Samtidig fører han oss dypere inn i hva denne rettferdiggjørende troen er. Han begynner (v. 1–5) med å vise at Abraham nettopp ble rettferdiggjort ved troen, ikke ved gjerninger.

I v. 1 stiller han spørsmålet om hva Abraham oppnådde «etter kjødet», det vil si hva han nådde fram til på gjerningenes vei, ved egen menneskelig kraft – den veien der en fortjener seg ros selv (v. 2). Ut fra Skriften viser han at Abraham heller ikke kom fram på den veien, men på nådens vei ved troen. Det var en tilregnet rettferdighet han fikk, ikke en han selv hadde fortjent som skyldig lønn for sine gjerninger (v. 3–5).

Det avgjørende skriftordet Paulus viser til, er 1 Mos 15,6. Det skildrer den stunden da Gud tok den gamle, barnløse Abraham med ut av teltet i kveldsstunden og lot ham se opp mot stjernehimmelen. Han sa til ham: «Se nå opp mot himmelen og tell stjernene, hvis du er i stand til å telle dem! Og han sa til ham: Slik skal din ætt bli» (1 Mos 15,5). Da trodde Abraham Herren på hans ord, og denne troen ble regnet ham til rettferdighet.

Fra først av har Gud alltid ført menneskene slik at det var troen på åpenbaringen som var gitt i Ordet, som lot dem finne nåde for Herrens ansikt. Og det er ikke fordi Gud ser på denne troen som noe fortjenstfullt. Det er fordi troen nettopp erkjenner at all dens egen ros er utelukket, og gir Gud hele æren. I denne troen seirer sannheten i menneskehjertet: Jeg er ingenting, men Kristus er mitt alt når det gjelder rettferdighet for Gud.

Fra v. 6–8 siterer Paulus et ord av David fra Sal 32,1–2. Også der blir Guds frelse så tydelig betegnet som en nåde som forlater synd, en nåde som ikke «tilregner synd». Også der er det altså tale (som hos Abraham) om en tilregnet rettferdig-

het uten gjerninger. Mennesket kan ikke bli rettferdiggjort ved å gjøre seg selv syndfritt, bare ved å få sine synder skjult under syndsforlatelsen.

Summen av hele dette avsnittet blir da at det heller ikke etter vitnesbyrdet i den gamle pakt kan være tale om noen lønn som noe en har krav på. All slik lønn avviser Skriften fullstendig, og vår evangeliske kirke med den, i motsetning til pavekirken. Det nye testamente lærer bare om en nådelønn, en velsignelse som blir gitt ovenfra. Den har ikke sin grunn, men bare sin betingelse, i menneskets forhold til troen.

Den augsburgske bekjennelses 4. artikkel holder klart fast på den tilregnede rettferdigheten. Den avviser bestemt enhver mulighet for å bli rettferdiggjort ved egne krefter, fortjeneste eller gjerninger. I 6. artikkel tales det om de gode gjerningene som nødvendig følger av den levende troen, som gode frukter av et godt tre. Men all tillit til disse troens gjerninger som grunnlag for rettferdiggjørelsen blir bestemt avvist, med henvisning til Luk 17,10: «Si: Vi er unyttige tjenere!»

Ja, salig er det at det er slik: at frelsesveien er åpenbart for oss som troens vei, nådens vei. Den veien kan vi komme fram på. Gjerningenes vei er ufremkommelig for syndere.

Just som jeg er, ei med et strå
av egen grunn å bygge på,
kun med den grunn at du er død
for meg og selv meg komme bød,
jeg kommer, o Guds Lam.

295. Abraham ble rettferdiggjort ved tro før han ble omskåret og før loven ble gitt. Derfor er han åndelig far til alle de troende, de uomskårne like vel som de omskårne (4,9–17)

I dette avsnittet går Paulus inn på spørsmålet om forholdet mellom Abrahams rettferdiggjørelse og hans omskjærelse. Jødene pukket hardt på omskjærelsens tegn som grunnen til at de var rettferdige for Gud. Nå viser Paulus ut fra Skriften at Abraham ble rettferdiggjort ved tro før han ble omskåret (v. 9–10). Omskjærelsens tegn var bare et «segl på den rettferdighet av tro som han hadde fått da han var uomskåret» (v. 11).

Slik ordnet Gud det, nettopp for at det skulle stå klart at det er ved troen et menneske blir et Abrahams barn og får rettferdighet tilregnet for Gud slik Abraham fikk det, enten en nå er uomskåret eller omskåret. Det er denne tilregnede rettferdigheten som gjør utslaget, ikke det ytre tegnet, omskjærelsen (v. 11–12). I dette ordet lå det en salig trøst for alle hedninger. Men for de omskårne lå det samtidig en alvorlig påminnelse om å «følge i fotsporene av den tro som vår far Abraham hadde da han var uomskåret», dersom de med rette skulle kunne kalle Abraham far.

Fra v. 13–17 viser apostelen at heller ikke løftet grunnet seg på det utviklede lovforholdet som ble opprettet ved Moseloven – like lite som rettferdiggjørelsen grunnet seg på omskjærelsen, denne begynnelsen til lovforholdet mellom Gud og Israel. Løftet var bare betinget av troens rettferdighet (v. 13). Også dette viste Abrahams eksempel klart nok.

Når det står at Abraham fikk løftet om at han skulle arve verden, ser Paulus med rette løftet om Kanaans land som et forbilde på den nye jord. Det er Guds rike i dets fullendelse, som er lovt alle Abrahams åndelige barn.

Men av at løftet ble gitt lenge før loven og ikke ved den, følger det ugjendrivelig at det ikke er lovens barn som sådanne som er arvinger. Det er troens nådebarn, både de som har loven, israelittene, og de som er uten Moseloven (v. 14–16). Loven virker ikke frelse, men Guds straffende vrede (v. 15), fordi den

åpenbarer det syndige menneskehjertets overtredelse. Dette utvikler Paulus nærmere i 7,7–13. Først ved loven blir synden kjent som overtredelse.

Skulle løftet arves på lovens vei, ble det aldri nådd, og så ble jo også troen «unyttig» (v. 14; etter grunnteksten egentlig: tom, innholdsløs, betydningsløs). Men at Abraham ble far til de mange folkene, var nettopp et løfte fra Gud som fulgte av troen hans. Med den tok Abraham imot ordet om at Gud var den Gud som gjør levende. Han var i stand til å fornye kreftene i det visnede legemet og gi den gamle Abraham og Sara barn. Han var i stand til å «kalle på det som ikke er til, som om det var til».

Det som ennå slett ikke finnes for vårt ytre øye, står alt som nærværende for Guds øye – så sant Gud har lovt det i sitt ord. Nå gjelder det for oss å låne Guds øye å se med. Det skjer ved troen, som sier som en arbeider for Herren en gang sa: «Mine utsikter er akkurat like lyse som Guds løfter.»

296. Abrahams tro skal være et forbilde for oss (4,18–25)

Fra v. 18–22 maler apostelen Abrahams velsignede, vakre tro for øynene våre. Denne troen «mot håp … med håp» (v. 18) lot seg ikke rokke av egen kraftløshet. Den vendte blikket bort fra hans eget og Saras gamle legeme og festet det på Guds løfte. Slik ga han Gud alene æren (v. 19–21).

I v. 19 leser noen håndskrifter ikke «han så ikke på sitt eget legeme», men nettopp «han så på sitt eget legeme» (og det uten å vakle i troen).[1] Da kommer tanken enda klarere og skarpere fram: Troen kan tåle å se alt som synes å gjøre løftet umulig, rett i øynene og likevel holde fast ved at «det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre» (v. 21). Meningen er jo visselig helt den samme, hvilken lesemåte en enn følger.

I 1 Mos 17 fortelles det at Abraham lo i sitt hjerte da Gud sa til ham at etterkommerne hans skulle bli så tallrike ved Sara. Han hadde jo ment at det skulle skje ved Ismael, sønnen han hadde fått med Hagar. Likevel kan en ikke kalle det tvil om Herrens ord. Det stemmer ikke med hele skikkelsen Abraham slik Ordet tegner ham for oss.

Gleden og forundringen da han første gang hørte Herrens ord om at det skulle skje ved Sara, kunne også fremkalle en barnlig latter. Slik begynner også vi gjerne å si overfor et gledelig budskap: «Nei, det kan da vel ikke være sant!» Det behøver ikke ligge noen motvilje mot Ordet i det. Hjertet tør liksom ikke straks gripe det store.

En ung prest som ble omvendt, har sunget slik om sin omvendelse: «Akk, søte Herre Jesus, jeg tør deg neppe tro; akk, kan du vel, du fagre blomst, i dette hjerte bo?» Nettopp i dette ligger en lengsel etter å tro, slett ikke lyst til tvil.

Vi hører også i 1 Mos 17 at da Herren klart gjentok løftet sitt, var Abrahams hjerte også fast og fullt viss. Han grep Ordet med håp mot håp, og Sara gjorde det samme (se Hebr 11,11: «For hun aktet ham trofast som hadde gitt løftet»). Slik står det jo også her i v. 20: «Men på Guds løfte tvilte han ikke i vantro.»

Det er forskjell på den tvilen som så gjerne vil tro, og den tvilen som i vantro ikke vil tro. Det første standpunktet er jo egentlig alt begynnelsen på troen. Og et slikt hjerte skal også nok, slik det her står om Abraham, bli «sterk i sin tro».

[1] NB følger denne lesemåten: «Uten å bli svak i troen tenkte han på sitt eget legeme».

Hvor tydelig sies det ikke her at Gud blir æret og vil bli æret ved at vi tror ham! Ikke å tro er å vanære Gud. For det er å gjøre hans nådeløfter til løgn. Men gir vi Gud æren ved å tro ham – tro at alt han har lovt, det både vil og kan han gjøre for oss – da vinner vi selv freden. Guds Ånd vitner da med vår ånd om at vi er rettferdiggjort (v. 22) ved en slik tro. Og med det følger så hjertets fred (Rom 5,1).

I v. 23–25 slutter Paulus denne utviklingen ut fra Abrahams eksempel. Han anvender den på oss som er Abrahams barn i den nye pakt. Nå har han vist at vitnesbyrdet i den gamle pakt om rettferdiggjørelse ved tro rekker vitnesbyrdet i den nye pakt hånden. Slik troen ble regnet Abraham til rettferdighet, slik skal den regnes oss til rettferdighet når vi tror på Guds levendegjørende kraft, på samme måte som Abraham trodde på den. For Abraham viste denne Guds kraft seg i Isaks fødsel. For oss viser den seg så mye større i at vår Herre Jesus ble reist opp fra de døde.

I v. 25 blir det så vist hvordan Jesu oppstandelse har gitt oss visshet om at Gud vil hjelpe oss til rettferdiggjørelse. Hans oppstandelse hadde hans død som forutsetning. «Gitt for våre overtredelser» – slik taler Skriften stadig om vår Frelsers død. Gud ga sin enbårne Sønn som offerlammet for våre synder. Og Guds Sønn ga samtidig seg selv, sitt eget liv (Joh 10,18: «Jeg setter det til av meg selv»). Farens gave var også Sønnens gave. Denne Sønnens hengivelse som en soning (3,25) er grunnlaget for synderes rettferdiggjørelse.

Men for at syndere ved troen skulle kunne tilegne seg Jesu blod, ble han reist opp fra de døde. Oppstandelsen var nødvendig for å virke tro hos menneskene på at Jesu død ikke var en ugjerningsmanns død – selv om han ble regnet blant overtredere – men en død i vårt sted for å sone våre overtredelser. Slik blir Jesu oppstandelse til vår rettferdiggjørelse, så sant vårt hjerte ved kraften i Jesu oppstandelse vil la seg dra inn i Abrahams tro.

En mektig preken har Paulus her holdt for oss om troen som den eneste veien til et rettferdiggjort forhold til Herren – den troen som bygger på at Jesu blod ble gitt for oss. Nå skildrer han i det følgende den lykkelige nådestanden de rettferdiggjorte har, i fred med Gud og i det levende håpet. Dette Guds ord vi her har betraktet, skal da virke bønn i hjertene våre om tro og om mer tro – tro slik Abraham hadde den, tro mot håp med håp, den troen som Gud blir æret ved og vi blir frelst ved.

O Jesus, troens dyre skatt,
begynnelse og ende!
O søte Jesus, lær meg at
jeg troen rett kan kjenne,
den tro som har deg selv i favn,
fra den som har vel troens navn,
men er dog død og intet.

297. Rettferdiggjørelsens salige følger: fred med Gud, adgang til ham og et lykkelig håp om herligheten hinsides (5,1–11)

I dette avsnittet maler apostelen den salige tilstanden som den som er rettferdiggjort ved troen, har fått del i. Guds vrede, som vi var hjemfalne til etter vår syndige natur, er tatt bort. Derfor blir «fred med Gud» den første virkningen i den troende synderens hjerte. Når synderen i tro tar imot forløsningen i Kristus, er synden hans skjult, og Gud ser ikke lenger på den.

I hele dette avsnittet blir saken sett fra Guds side. Fred med Gud betyr at vi har en nådig og forsonet Gud ved vår Herre Jesus Kristus. I 2 Kor 5,20 blir saken også sett fra den andre siden, når det heter: «La dere forlike med Gud!» For også i det naturlige mennesket bor det fiendskap mot Gud, og det må også ryddes av veien før fredsforholdet mellom Gud og mennesket kan bli virkelig.

Vi skal legge merke til at denne freden med Gud («Gud er ikke lenger vred på oss») her blir framstilt som en frukt av troen (v. 1). Vakte mennesker som er i syndenød, vil ofte snu det om. De vil først kjenne freden med Gud før de vil tro at de har det godt med ham. De vil bygge troen på freden i stedet for å søke freden i troen på forsoningen i Jesu blod.

Av at Gud står i et fredsforhold til oss, følger så videre (v. 2) den lykken at vi ved Jesus også har fått fri adgang til Gud, og dermed til hele den rikdommen av nåde som er i ham. Bildet med «adgangen» er kanskje hentet fra kongenes slott, der det jo var en særlig stor nåde å ha fri adgang til kongen selv. Eller det peker på de troendes hellige prestedømme med adgang til helligdommen. I hvert fall betegner det at et troende menneske fritt kan komme til Gud ved Jesu hånd med alt det mangler.

Og endelig peker v. 2 på enda en salig frukt som henger sammen med fredsforholdet til Gud, nemlig håpet om herligheten hos Gud, om en gang å få del i fylden av hans herlighet. Dette håpet kan ofte synes å stå i så stor strid med de troendes jordiske kår. Men nettopp det er Guds barns ros og salige triumf, til ære for Herrens navn.

Og fordi veien til herligheten går gjennom trengsler (Apg 14,22), kan et Guds barn også rose seg av trengslene sine. Apostelen viser (v. 3–5) hvordan nettopp

trengselen gir håpet kraft. Trengselen er, som Brorson synger, «et tegn som de skal ha, der drives av Guds Ånd».

Apostelen viser trinnene i denne herlige virkningen av trengselen. Trengselen virker «tålmodighet», sier han – standhaftighet og utholdenhet i troen på nåden. Det sies at trærne slår røttene desto fastere i jorden jo mer de blir rusket av stormen. Slik er det også med troen i trengselens stormer. Gjennom dette fører trengselen til «et prøvet sinn», den prøvede tilstanden som igjen fører med seg et luttret håp. Det er et håp som ikke lenger er så avhengig av stemning og følelse, men som har slått fastere rot i de trofaste løftene i Guds ord.

Også Jak 1,3–4 viser velsignelsen som følger med trengsel og kamp. Det er samlet så vakkert i Brorsons vers om trengselen: «Vår trengsel gjør bestandig i Jesu rene sinn frimodig, sterk og mandig å gå i kampen inn.»

Når det står i v. 5: «Og håpet gjør ikke til skamme», blir dette vakre ordet ofte misbrukt, fordi det blir brukt om et hvilket som helst håp. Nei, dette løftet gjelder bare det luttrede håpet, det håpet som har sin grunnvoll i at «Guds kjærlighet er utøst i våre hjerter ved Den Hellige Ånd som er oss gitt» (v. 5).

«Guds kjærlighet» betyr her, som sammenhengen (v. 6–8) så tydelig viser, Guds kjærlighet til oss, ikke vår kjærlighet til ham, slik pavens teologer vil tolke det. Nei, skulle vi bygge håpet vårt på vår kjærlighet til Herren, ville det være en skrøpelig grunnvoll. Men hans kjærlighet til oss («Herre, se, han som du elsker, er syk», Joh 11,3) er klippegrunn.

Når pavens teologer tolker det annerledes, henger det sammen med hele deres lære om rettferdigheten fra Gud som en «inngytt rettferdighet» i oss, altså en livets rettferdighet som grunnlag for saligheten. Men Romerbrevet sier oss jo så tydelig at det er den tilregnede rettferdigheten i Kristi liv og død for oss som er salighetens eneste grunnvoll – selvfølgelig betinget av troen. Ille ville det gå oss om vi skulle bygge vissheten om vår frelse på rettferdigheten i vårt liv, på vår vekst i kjærlighet til Gud. Men salig er det å bygge på klippen, Guds kjærlighet i Kristus.

Guds kjærlighet blir her (v. 5) sett i bildet av en mektig elv som Den Hellige Ånd leder inn i hjertene, etter at syndens skillemur og demning er brutt ned ved Jesu død for oss – alt selvfølgelig under forutsetning av troen. Det står jo: «i våre hjerter», nemlig de troendes.

Denne Guds kjærlighet blir nå (v. 6–8) vist i et nytt lys, som enda mer åpenbarer hvor underfullt stor den er, og som dermed igjen styrker det håpet som er grunnet på denne kjærligheten. Kristi død for oss skjedde i tidens fylde, til den tid Gud hadde fastsatt, altså etter hans frie nådesråd. Og den skjedde mens vi ennå var «skrøpelige», etter grunnteksten egentlig «kraftløse», ute av stand til å gjøre noe for å vinne Guds velbehag.

At det ikke skal ligge noen unnskyldning i dette, går fram av uttrykket som følger like etter: «ugudelige». Legg merke til at hele den falne slektens tilstand i seg selv blir kalt ugudelig. Sannelig, all vår ros er utelukket (Rom 3,27). På samme måte kaller vår Frelser disiplene sine «onde» (Luk 11,13).

Nettopp her ligger storheten i Guds og Kristi kjærlighet. Hadde det enda vært tale om å dø for rettferdige, for gode mennesker (v. 7), kunne det – om enn med

vanskelighet – likevel tenkes at noen kunne ofre livet sitt for en slik. Livet har jo eksempler, om enn få, på en slik selvoppofrende kjærlighet. Men å dø for sine fiender – det har en ikke hørt om at noen har gjort. Men slik var Guds og Frelserens kjærlighet. «Kristus døde for oss mens vi ennå var syndere» (v. 8), da vi var fiender (v. 10).

Når det står igjen og igjen: «Kristus døde for oss», ligger det likevel alltid et «i vårt sted» i det, selv om det greske ordet for «for» ikke sier det uttrykkelig. Det går klart nok fram av utviklingen i 3,25, der Kristus nettopp blir sett som sonofferet som det er skjedd forsoning ved, ved hans blod. Offertanken i Det gamle testamente inneholder begrepet stedfortredelse. På samme måte står det klart i Jes 53,5: «Straffen lå på ham.»

Men nettopp fordi Guds kjærlighet var så underfullt stor at Kristus tok straffen for fiender, får håpet et nytt støttepunkt (v. 9–10). Vi kan nemlig slutte fra det større til det mindre. Guds kjærlighet har kunnet strekke til for å ta bort det som hindret ham i å øse ut sin kjærlighet, og for å forlike seg med den syndige slekten ved å gi sin Sønn. Da vil den så mye mer, etter at forlikelsens offer er båret fram, strekke til for å frelse dem som i troen har tatt imot blodets nåde og dermed er blitt rettferdiggjort for Gud og forlikt med ham.

Når v. 9 taler om å bli frelst fra vreden, tenkes det på det som i 1 Tess 1,10 kalles «vreden som kommer», Guds dommervrede på den ytterste dag. Og når apostelen i v. 10 taler om å bli frelst ved Guds Sønns liv, tenkes det på den nådekraften som går ut fra den oppstandne Frelseren til alle hans troende. Han døde for slekten mens den ennå lå i sin synd og ugudelighet. Nå lever han for oss, så mange som i troen har tatt imot kraften i hans død.

Her ligger en veldig styrke for håpet om herligheten. Den samme trøsten blir framhevet i Rom 8,34 («som også går i forbønn for oss»), i Hebr 7,25 («da han alltid lever for å gå i forbønn for dem») og i 1 Joh 2,1 («hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen»).

Og vi eier ikke bare herligheten som et håp for framtiden. Vi har den jo allerede nå, om enn «skjult med Kristus i Gud» (Kol 3,3). Allerede nå roser vi oss av Gud ved vår Herre Jesus Kristus (v. 11). Gud er vår; han er min, og jeg er hans. Det er triumfsangen til dem som tror på Jesus. Men alt er av nåde ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham kom forlikelsen i stand.

O, hvilken lykke deg å tilhøre –
takk, takk at også jeg får være med!
Din gode gjerning må du selv fullføre,
til jeg står fri og frelst i evighet.

298. En sammenligning mellom den første og den andre Adam (Jesus Kristus): synd og død ved den ene, rettferdighet og liv ved den andre (5,12–21)

I det foregående (v. 1–11) hadde apostelen skildret de salige fruktene av rettferdiggjørelsen ved troen, med Kristi død for oss som grunnlag. Nå avslutter han hele utviklingen om rettferdiggjørelsen ved troen ved å stille Adam og Kristus opp mot hverandre til sammenligning: Adam, vår stamfar etter kjødet, og Kristus, den åndelige stamfaren til en ny menneskeslekt.

Hovedtanken er denne: Likesom synd og død kom inn i hele menneskeverdenen ved det ene mennesket (v. 12–14), slik kom også rettferdighet og liv til alle ved det ene mennesket Jesus Kristus (som en gave som blir tilbudt) – men slik at virkningene av Kristi gjerning var langt mektigere (v. 15–19). Han slutter med å peke på hvilken betydning loven har (v. 20–21). Den er gitt av Gud for at synden skulle bli desto fullere åpenbart, til nådens forherligelse.

Hvor uendelig mye det ligger i v. 12! Dette ene verset maler liksom hele den falne slektens historie. «Synden» blir her sett som samlet i en mektig, grufull helhet, en skrekkelig makt som har trengt inn i hele menneskeverdenen. Det greske ordet for «verden» betyr her bare menneskeverdenen, slik vi ser av at det står side om side med «alle mennesker». Synden fantes nemlig allerede før i engleverdenen.

Her ligger muligheten for at menneskene kan bli reist opp igjen: Mennesket fant ikke selv på synden, slik djevelverdenen gjorde. Menneskets brøde bestod i at det slapp synden inn. Det ene mennesket er her ikke Eva, men Adam, som slektens stamfar og Kristi motbilde (v. 14).

Men med synden fulgte «døden». Hvilken død er det tenkt på her? Nærmest den legemlige, som en følge av at mennesket ble stengt ute fra livets tre. Men den indre døden ligger hele tiden bak.

Det nye testamente taler om døden som syndens lønn i tre betydninger. Det er 1) den legemlige døden, at legemets kraft brytes ned fordi forgjengelighetens orm har trengt inn; 2) den åndelige døden, som betyr at de åndelige kreftene

brytes ned på samme måte, fordi sjelen er skilt fra sin kilde og sitt opphav, den levende Gud; og endelig 3) den evige døden, den evige skilsmissen mellom Gud og mennesket, det samme som en evig pine for ånd og legeme. Gud være takk for sin usigelige gave, at det i Kristus er frelse fra den åndelige døden og dermed fra den evige døden, ja, også fra den legemlige døden ved livets oppstandelse.

«Døden trengte gjennom til alle mennesker, fordi de syndet alle.» Pelagius, en rasjonalistisk vranglærer i oldkirken, ville forstå dette slik at døden skulle være en følge av hvert enkelt menneskes gjerningssynd. Ut fra det ville han nekte arvesynden. Men da ble det uforståelig hvordan for eksempel spedbarn kunne dø allerede ved fødselen. Augustin, den gamle åndens kjempe, så dypt på slekten som en helhet. Mot Pelagius' overfladiske syn hevdet han at dette «fordi de syndet alle» skulle forstås slik at hele slekten syndet i og med Adam.

Hvordan Adams fall ble årsak til hans etterkommeres fall, sier apostelen egentlig ikke. Men at det her er tale om en nær sammenheng mellom Adams synd og alle andre menneskers synd, går tydelig fram av sammenhengen. Adams dårlige eksempel alene kunne umulig forklare at alle er syndige. Det sies jo gang på gang at det var ved den enes fall at døden og fordømmelsen kom over alle mennesker (v. 15, 16, 17, 18 og 19). Adams fall blir tydelig nok sett som årsaken til at hele slekten falt.

Det er åpenbart arvesynden apostelen har for øye. Ved den blir synden og dermed også døden hvert menneskes sørgelige arvelodd etter Adam. Vi kan forstå det med Augustin, som om hele slekten syndet på én gang i og med Adam den dagen i paradiset. Eller vi kan forstå det slik at den alminnelige syndigheten er blitt den enkelte til del gjennom arvesynden. Grunntanken blir likevel den samme. Giften trengte inn i hele slekten, og døden ved den, og det ved ett menneske.

Dette begrunner Paulus nå nærmere (v. 13–14). Adam overtrådte et bestemt bud, og for å overtre det hadde Gud uttrykkelig fastsatt døden som straff. De som hadde Moseloven, altså et lignende bestemt bud fra Gud, og overtrådte den, syndet på samme måte som Adam. Men hele slekten fra Adam til Moses var jo også under dødens herredømme. Likevel hadde de ikke overtrådt et slikt bestemt bud fra Gud som Adam og Israels barn hadde. Selv om «det var synd i verden før loven kom», kunne det derfor ikke sies om dem at de hadde forbrutt seg slik Adam og Israels barn hadde gjort.

«Der det ikke er noen lov, blir synden ikke tilregnet.» Dette ordet fritar visselig ikke dem som ikke hadde noen bestemt lov fra Gud, for skyld. Se 2,12, der det tales om straff også for dem som hadde syndet uten loven, med bare samvittighetens lov i seg. Se likeså Luk 12,48, der det sies om tjeneren som ikke kjenner sin herres vilje og gjør det som fortjener slag, at han likevel skal få slag, om enn færre.

Men dette at «synden ikke blir tilregnet der det ikke er noen lov», vil i denne sammenhengen bare si at den ikke blir regnet som en overtredelse som fortjener døden. Dødens grusomme regimente også over disse slektene, som ikke hadde det bestemte budet (slik Adam og Israels barn hadde), kan altså ikke forklares bare ut fra deres egen synd.

Men nå hersker døden likevel over alle, også over dem som – slik som heddningene – ikke blir stilt til ansvar av Gud på samme måte som de som har hans bestemte bud. Men av det følger at dødens herskermakt over alle mennesker må ha sin forklaring i Adams synd. Den må komme fra det ene mennesket, fra Adam. Det er dette Paulus vil vise, for så å stille den ene, Jesus Kristus, opp som Adams motbilde (v. 14).

Intet menneskebarn kan hindre at synd og død ved fødselen blir dets arv etter det ene mennesket, den første Adam – selv om det er stor forskjell på hvordan en stiller seg til denne sørgelige arven. Likeså er det nå ved det ene mennesket, den andre Adam, Kristus, vunnet en lykkelig, salig arv for alle de syndere som har fortjent døden. Her har vi sammenligningspunktet: I begge tilfeller kom virkningen ved ett menneske. Den fryktelige virkningen av Adams fall, av hans «ulydighet» (v. 19), kan nå bli opphevet ved den andre Adams «lydighet», denne lydigheten «til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,8).

Sammenligningen som begynner i v. 12, blir avbrutt, først av begrunnelsen (v. 13–14) og deretter av at han framhever at nåden virker så mye mektigere (v. 15–17). I v. 18 blir den tatt opp igjen, og der blir sammenligningen mellom Adam og Kristus ført til ende. Vi vil nå kort se på den vakre sannheten i v. 15–17, at nåden har vist seg langt mektigere enn fallet.

Det ligger ikke bare i at rettferdighet og liv i seg selv har et høyere innhold enn synd og død. Det ligger også i at den nåden som Jesus virket, ikke bare hadde til oppgave å motvirke det fordervelige som var kommet inn blant menneskene ved den første Adam, men også å virke et nytt liv.

Når en gift er kommet inn i et menneskelegeme, trengs det først en kraft som kan motvirke giften, men deretter også en kraft som kan fornye legemet som giften har svekket. Slik virker Jesu Kristi nåde så langt rikere «for de mange». Den tar ikke bare bort den dødsskylden som ble ført over de mange ved den enes fall, men gir også rettferdighet og liv.

Dette blir utviklet nærmere i v. 16. Der peker apostelen på at dommen «til fordømmelse» bare hadde med det ene fallet å gjøre, mens nåden står overfor de uendelig mange fall som sprang ut av dette ene. Av det følger at nåden må ha langt mektigere krefter for å kunne virke «frifinnelse» etter «manges overtredelser». Ordet i v. 16 (se også v. 18) kan også gjengis med «frifinnelsesdom». Det er altså rettferdiggjørelsen av nåde ved troen det er tale om her.

Denne nådens kongemakt blir alle dem til del som «mottar nådens og rettferdighetsgavens overstrømmende rikdom». Her blir det altså sagt at nådegaven må tilegnes åndelig. Arven etter Kristi død må hentes ut for at vi skal kunne nyte den. Også syndearven etter den første Adam blir jo på en måte hentet ut, og det blir den av alle dem som forherder seg i sin vantro. Men for dem som plages av denne syndearven og sørger over den, står nå døren åpen til nåde og rettferdighet.

Det er en herlig betegnelse på nådens mektige virkning i de troende når det sies at de skal «leve og herske ved den ene, Jesus Kristus». De blir ikke bare frelst fra dødens herredømme, men får selv ved nåden livets seierskraft og herremakt til å trå synd og død under fot, som det står i den lille sangen:

Av nåde fikk jeg kraft og mot
å trosse fiendens verk,
å trå Satan under fot.
Hvor nåden dog gjør sterk!

Når apostelen i v. 17 sier at døden kom til å «herske» (ved den ene, fordi denne ene falt), og altså bruker fortidsformen, gjør han det fordi han ser dødens makt som allerede brutt ved den enes, Jesu Kristi, lydighet. Men om livets lykkelige arvinger bruker han framtidsformen: «De skal herske», sier han. Det er fordi livets seierskraft ennå ikke har nådd sin fulle makt i oss troende, og også fordi den ennå ikke på langt nær har nådd alle de mange som skal erfare dens kraft ved at de blir troende.

Men en gang skal den ha nådd helt fram, når de hellige skal regjere med Kristus i det evige livs kraft.

I v. 18–19 vender han nå tilbake til den sammenstillingen av Adam og Kristus som han begynte på i v. 12. Han sammenfatter hva som gikk ut fra hver av disse to stamfedrene, fra ulydigheten og fra lydigheten. I v. 18 står det: «Likesom én manns overtredelse ble til fordømmelse for alle mennesker, slik blir også én manns rettferdige gjerning til livsens rettferdiggjørelse for alle mennesker.» Dermed sies det ikke at alle mennesker virkelig vil bli salige. Det gikk jo tydelig nok fram av v. 17 at det gjaldt å ta imot Guds gave.

Men likesom alle ved fødselen, uten at de selv har medvirket til det, er blitt stilt under synd og død, slik skal også alle stilles under den nåden i Kristus som likeledes er virket uten at de selv har medvirket – om de vil ta imot den. V. 19 er en stadfestelse av v. 18. Bare blir Adams fall og Kristi rettferdighet her betegnet etter sin kjerne som ulydighet og lydighet, og i stedet for uttrykket «alle mennesker» finner vi uttrykket «de mange». Rekkevidden er den samme for fordervelsen fra Adam og velsignelsen fra Kristus: De når like mange.

Spottere og tvilere har ofte vært opptatt av hvorfor Gud da skapte menneskeverdenen når han visste om syndefallet på forhånd. De har sagt at det var urettferdig av Gud å la en slekt bli til som på forhånd var underlagt synd og død. Svaret – om et slikt svar i det hele skal gis – er gitt i utviklingen her: Adams etterkommere har til gjengjeld hele nådens oppreisende kraft til sin tjeneste, bare de vil la seg reise opp.

I v. 20–21 går Paulus, som nevnt før, over til å tale om hvilken betydning loven har: Den kom til for å åpenbare hvor dypt fallet var, og dermed stille nåden i dens fulle, herlige lys. Da Gud gav loven, bar han seg at som en lege som ved et legemiddel driver en sykdom som raser innvendig, ut i det ytre, for at den kan bli kjent og så overvunnet.

Det er lovens betydning å være en tuktemester til Kristus, og slik virker den fortsatt til velsignelse også i Guds barns hjerter. Den sanne veksten i nådens fylde er alltid betinget av at syndserkjennelsen blir dypere. Men jo inderligere synden og nåden blir erkjent, og jo mer et menneske kommer til å leve av og ved nåden, desto mer mister synden sin makt, og nådens evige livskrefter virker et nytt liv i det troende hjertet. Det er denne nådens kraft til helliggjørelse av livet Paulus nå går over til i det neste avsnittet (kap. 6–8).

O lær meg, Jesus, Mester kjær,
ja like til min grav,
å leve, ånde, svømme her
i dette nådens hav.

299. Dåpen er både et dødens bad og et livets bad for oss, for vi døpes til Kristi død for å dø bort fra synden og stå opp med ham til et nytt liv (6,1–6)

Med dette går vi over til Romerbrevets tredje del. Først utviklet apostelen hvordan slekten er helt igjennom falt (1,18–3,20); det var avsnittet om synden. Deretter har han vist frelsens vei som rettferdiggjørelse ved troen på grunnlag av Jesu Kristi forsoning, frelsen av nåde (3,21–5,21). Det Gud har gjort for oss i Kristus, og det han gir oss i Kristus, har hittil vært hovedemnet for det han har betraktet. Hvordan mennesket forholder seg til frelsen, er hittil bare berørt som det å ta imot frelsen, å tilegne seg nåden.

Men i den levende tilegnelsen ligger det jo et helt nytt liv. Der begynner nådens krefter sin velsignede virksomhet, i kamp mot det gamle, syndige mennesket som er arvet fra Adam, og i kamp for at det nye mennesket skal herske. Vi har sett nåden framstilt som en Guds kraft til syndenes forlatelse og dermed til rettferdiggjørelse. Nå skal vi se at den samme nåden også gir kraft til å komme ut av selve syndens tilstand. Slik kan de som ble rettferdiggjort av nåde ved troen, også bli helliget helt og fullt i et nytt liv.

Apostelen avsluttet det femte kapitlet med å gjenta det han allerede hadde pekt på før om loven: at loven var kommet til for at synden skulle bli erkjent. Nå viser han hvordan lovens krav, som aldri kunne oppfylles ved lovens egen kraft, kunne bli virkeliggjort på nådens vei, ved nådens mektige krefter som Den Hellige Ånds verk i den troende.

Apostelen begynner med å legge fram en innvending som han tenker seg kunne komme på grunn av hans ord om at der synden ble fullere erkjent, viste nådens rikdom seg desto herligere. Da kunne det ligge nær å slutte slik: Når menneskets synd gir anledning til at Guds nåde blir forherliget, må synden jo til og med regnes som fortjenstfull. For er ikke det fortjenstfullt som tjener til Guds forherligelse? Og skal vi da ikke «forbli i synden», for at nåden kan bli åpenbart desto rikere (v. 1)?

Som i 3,5–8 avviser apostelen skarpt denne tankegangen. Vi møter en lignende avvisning i v. 15 i dette kapitlet. Det er tydelig at denne innvendingen gang på gang er blitt reist mot apostelens forkynnelse om Guds ufortjente nåde ved troen. Og den dag i dag hører vi ikke sjelden kjødelig sinnede mennesker komme med den samme innvendingen: «Når dere lærer en slik frelse av nåde, kan en altså leve livet sitt som en vil.» Ofte er dette blitt kastet hånende mot Guds folks bekjennelse om frelse av nåde ved tro, ikke ved gjerninger.

Apostelen viser nå med dype, mektige ord av Ånden hvilken selvmotsigelse og umulighet det ville være for troende mennesker å bli værende i det gamle syndelivet. «Langt derifra!» sier han. «Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?» (v. 2).

Vi er døde fra synden – det er hovedtanken i hele dette avsnittet. Det vil si at vi ikke lenger har noe livsfellesskap med den. Vårt forhold til den skal være som forholdet en avdød har til det livet han levde før. Like lite som en død kan fortsette sitt tidligere liv, like lite kan den som er rettferdiggjort ved troen, fortsette sitt tidligere syndeliv.

Denne setningen, at vi er døde fra synden, begrunner apostelen (v. 3–4) ved å vise til dåpen vår. Da vi ble døpt med den kristne dåpen, ble vi døpt inn i Kristus Jesus, først og fremst inn i hans død, men dermed også inn i hans oppstandelsesliv (v. 4). I v. 4 blir uttrykket for døden forsterket: «begravet med ham ved dåpen til døden». Når et menneske blir begravet, blir det jo slått fast at det er dødt.

Kanskje tenker apostelen ved ordet «begravet» her særlig på den dåpsmåten der en ble senket ned i vannet. Men likesom vi sier at presten jorder en død ved de tre skuffene med jord, slik betegner også overøsningen med vann, den formen for dåp som brukes i vår kirke, en begravelse i vann. Men aldri framstiller Skriften vannmengden som det avgjørende. Det er alltid det rensende i vannet, som det ytre bildet på dåpens indre rensing.

I dåpen trådte vi altså ikke bare inn i den stedfortredende nåden i Kristi død. Vår stedfortreder trådte også inn i oss med kraften i sin død. Dåpen er på én gang både et dødens bad og et livets bad for oss, for vi døpes til å følge Kristus gjennom død og grav til oppstandelse i et nytt liv.

Kristus ble reist opp fra de døde «ved Faderens herlighet». Men det ble en Guds herlighet ikke bare for ham selv, men for hele den nye slekten som blir hans. Den har fått del i kraften i hans oppstandelse.

Dette utvikler Paulus videre i v. 5. Der lyder grunntekstens ord for «vi er blitt forenet med ham» egentlig: vi er blitt podet sammen, vokst sammen med ham. Slik blir betegnelsen på den inderlige foreningen med Kristus liksom ført enda et skritt dypere.

«Ved en død som er lik hans død» vil si: slik at vi liksom er døde med ham, nemlig åndelig. Men av det følger igjen at vi også skal være podet sammen med ham i en oppstandelse som er lik hans oppstandelse. Vi skal altså leve et nytt liv og ikke lenger anerkjenne at det gamle mennesket har noen rett til å leve.

I v. 6 stadfester apostelen dødsdommen over det gamle mennesket ved å vise til at vårt gamle menneske, det vil si de døptes og troendes gamle menneske,

er blitt naglet til korset med Jesus. Da Kristus betalte den store syndegjelden, knekket han nettopp dermed også syndens makt. Slangens hode ble knust. Dødsdommen ble felt over hele slangens vesen, også over det gamle mennesket i oss, som jo er djevelens vesen.

Og denne dødsdommen er trådt i kraft for det enkelte mennesket ved foreningen med Kristus i dåpen og ved troen, «for at syndelegemet skulle bli tilintetgjort, så vi ikke lenger skal være slaver under synden». Syndens herremakt er brutt i oss, så sant vi da i troen også vil leve på det vi ble døpt til. Kristus for oss blir fulgt av Kristus i oss, og i det ligger vår frigjøring.

«Syndelegemet» vil si det legemet som synden hersker over, legemet for så vidt som det er underlagt synden. Det skal tilintetgjøres nettopp for at selve legemet, som er Guds skapning, en gang skal kunne bli «forløst» (Rom 8,23) til Guds barns herlige frihet.

Betegnelsen «det gamle mennesket», i motsetning til et «nytt liv» («det nye mennesket», Kol 3,10), viser jo ikke til alder, men til art: til det syndige kjødet som den gamle arven fra Adam. Også det nyfødte barnet har et gammelt menneske i seg.

300. Død for synden – levende for Gud i Kristus Jesus (6,7–11)

I det følgende (v. 7) blir det begrunnet at vi ved at det gamle mennesket er korsfestet med Kristus, er blitt frigjort fra syndens trelldom og ikke lenger trenger å tjene den. Uttrykket i v. 6, «så vi ikke lenger skal være slaver under synden», og formaningene fra v. 12 og utover viser klart nok at det ikke er meningen med ordet å si at kampen med det gamle mennesket skulle være over, når de troende blir kalt døde og begravet med Kristus.

Vi er døde for synden – det skal være et dødsforhold mellom oss og synden, vi som døde for den, og den naglet til Kristi kors. Skriften sier ikke at selve det gamle mennesket allerede er dødt og begravet, slik svermere fantaserer om. Nei, den sier oss at det trengs en uavbrutt kamp i det daglige livet for å holde det gamle mennesket fast på dødens plass. Det skal holdes naglet til Kristi kors, der de som hører Kristus til, har fått det anbrakt for at det skal dø (Gal 5,24).

Derfor taler Skriften både om at vi skal legge av det gamle mennesket (Ef 4,22) og døde syndelegemet (Kol 3,5), og om at vi «har avkledd» det gamle mennesket med dets gjerninger. For dødsdommen over det gamle mennesket er i gang. Det er viet til døden, men det er ennå ikke dødt, og det kjemper for livet.

Meningen med v. 7 er denne: Den som har lidd døden (her tenkes det vel nærmest på den naturlige døden), er «rettferdiggjort fra synden», i den forstand at synden ikke lenger har noe rettskrav på ham eller noen videre makt over hans ferd på jorden. Slik er også den som er død med Kristus i dåpen, frikjent fra syndens krav og herredømme.

Men tror vi dette, må vi også tro at vår død med Kristus har et liv med ham som mål, og det et evig, uoppløselig liv med ham (v. 8). For Kristus er ferdig med døden. Det ble han én gang for alle da han døde for oss. Hans liv er et evig liv, et evig liv for Gud (v. 9–10). Så følger det av dette for alle hans troende, som han lever i, at også vi kan få regne oss selv som døde for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus, vår Herre. Ut fra dette synspunktet skal et troende menneske stride troens gode strid.

Apostelen sier ikke at dette er gjennomført i virkeligheten – det må gjentas overfor det falske fullkommenhetssvermeriet. Nei, det vitner formaningene som følger, tydelig nok om. De inneholder jo en inntrengende oppfordring til å holde fast på dette synspunktet. Overfor alt det synden henvender seg med,

skal et Guds barn alltid bære seg at som en død. Det skal ikke være hjemme når gamle Adam ringer på døren, men alltid være hjemme når Gud vil tale med oss.

Det fortelles om en ung mann som kom til en eldre troende mann og spurte hva dette skulle bety: å være død for verden. Den gamle sa til ham: «Gå ut på kirkegården og tal søte og smigrende ord til de døde, og kom så og fortell meg hva de sier til det.» Men de døde sa jo ingenting. «Gå så ut og tal hardt til dem.» Men det ble jo som før: De døde sa ingenting. Da sa den gamle: «Når du er like død overfor verdens smiger og trusler som de døde i graven var overfor din tale, da er du død for verden.»

Om vi vil være sannferdige, må vi alle sammen bekjenne at det ennå i stridens dager bare er et mål å bli helt død for verden på denne måten – selv om den ytre verden jo ganske riktig ser på de mennesker som i sannhet er omvendt, som døde for den. Men den indre syndens verden i oss er det ikke så lett å bli død for, nettopp fordi det gamle mennesket i oss fortsatt rører seg, selv om det er naglet til Kristi kors.

Men likesom soldaten alltid sikter mot midten av blinken, selv om han ennå langt fra alltid treffer den, slik skal Herrens troende alltid sikte mot dette målet: død for synden og levende for Gud i Kristus Jesus, vår Herre.

I verden tales det ofte om å «leve for noe». Én taler om å leve for forretningen sin eller bedriften sin, en annen om å leve for familien sin og så videre. Og verden mener med det å gå opp i det, slik at alle tankene og livets arbeid dreier seg nettopp om dette.

Men det er bare én vi skal leve for, og det er Gud i Kristus Jesus, vår Herre. I ham skal vi gå opp og søke å behage ham i alle ting. Det skal være vår bønn, slik den gamle sangeren (Bernhard av Clairvaux) har sunget: «Du som har gitt deg selv til meg, la meg elske livet i deg, så hjertet bare banker for deg, så bare du i mine tanker er den dype sammenheng.»

Men hvert ærlig Guds barn må her i stridens dager bekjenne med Paulus: «Ikke så at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen» (Fil 3,12), og bekjenne med en annen sanger: «Jeg er dessverre langt borte ennå.» Innskriften som etter Rom 6,11 skal stå på de sanne Guds barns liv: «Død for synden, men levende for Gud i Kristus Jesus», står så ofte ennå bare med matte trekk. Men målet skal nås. Ved nådens krefter skal det lykkes, men ikke ved lovens bud. Det er dette Paulus nå formaner inderlig til i det følgende.

Jesus, du min venn den beste,
Jesus, livet i mitt liv,
la meg bo og vandre med deg,
og din Ånd du i meg gi!
Dra du meg tett til deg!
Ja, o Jesus, gjør min vandring
til en vandring helt med deg.

301. Ikke syndens, men rettferdighetens tjenere (6,12–23)

I v. 1–11 har Paulus vist hvordan et troende, døpt menneske står: død og begravet med Kristus og samtidig delaktig i hans oppstandelsesliv. Nå skjerper han inn denne dyrebare sannheten i form av formaning, så den skal leves ut i praksis. Han gjør det under bildet av to slags tjeneste. Den ene er tjenesten hos synden som husbond, der lønnen blir død. Den andre er tjenesten i lydighet mot Gud, der lønnen blir evig liv, frigjøring og helliggjørelse – likevel ikke som fortjent lønn, men som nådelønn.

I v. 12–13 peker Paulus på det dødelige legemet som det området der synden særlig søker å føre sitt regimente og ha sin tumleplass. Legemet kalles «dødelig» fordi det bærer forgjengeligheten i seg på grunn av synden. Synden er stadig ute etter å bruke legemets lemmer som «våpen for urettferdighet» og slik fremme sine onde lyster. Men synden skal ikke få beholde makten i legemet. Også det skal erobres tilbake.

Det er en forferdelig villfarelse når mennesker har prøvd å innbille seg selv at synden nok kunne få råde i legemet, mens en tjente Herren i ånden. Det har vært vranglærere både i oldkirken (særlig gnostikerne) og i den nyeste tid som fritt har latt synden råde i lemmene sine. Samtidig har de erklært at de selv stod på åndens høyder, så de fritt kunne synde med legemet uten at ånden syndet ved det.

Det er et djevelsk bedrag. Nei, ser vi på oss selv som døde for synden i ånden og levende for Gud i Kristus Jesus, vår Herre («som de som av døde er blitt levende»), da må vi også by lemmene våre fram for Gud som «rettferdighetens våpen».

Syndens følger vil nok bli værende i legemet så lenge vi lever på jorden, slik at dette teltet en gang vil bli brutt ned (2 Kor 5,1). Likevel må et Guds barns mål være å bli helliget «helt igjennom», ikke bare i ånd og sjel, men også på legemet (1 Tess 5,23), så hvert lem kan komme til å tjene Herren og være lagt under ham.

I v. 14 begrunner Paulus denne formaningen med det herlige ordet til oppmuntring: «For synden skal ikke få herske over dere, for dere er ikke under loven, men under nåden.» Dette er, som Melanchton har sagt, «den søteste trøst». For det er ikke sagt som en ny formaning, men som et løfte. Det betyr det samme som: Syndens makt over dere er brutt, den er ikke lenger herren deres.

Og dette følger nettopp av at en kristen «ikke er under loven, men under nåden». Det er ikke et «du skal», ikke et krav som byr og forbyr, som bestemmer hans forhold til Gud. Et slikt krav tjener bare til å egge synden enda mer fram, og det gjør kampen mot den håpløs (se kap. 7). Men det er Guds nåde, som forlater synd, som nå bestemmer gudsforholdet. Og i den ligger kraften til å bryte syndens herredømme og sette menneskets vilje fri til villig lydighet, til kjærlighetens og takknemlighetens «jeg vil» (se kap. 8).

I v. 15 setter Paulus, slik som i v. 1, fram en tenkt innvending, som nok også møtte ham i det praktiske livet. Står den kristne nå under nåden, er han da slett ikke under noen forpliktelse, og har han i nådens stand frihet også til å synde? Og vil ikke synden i hvert fall her stå fram som noe mindre vesentlig og mindre farlig, ettersom en jo under nåden hvert øyeblikk har fri adgang til syndenes forlatelse?

Det er den falske friheten som vil bruke nåden som en anledning for kjødet, som et skalkeskjul. Paulus tar den her på kornet for å gi den et dødsstøt. Han viser nå i det følgende at de hellige også er bundet, og det på en langt dypere måte, nemlig som Kristi tjenere.

I v. 16 stiller han dem overfor det store «enten – eller». Ordene her gir gjenlyd av Jesu ord: «Ingen kan tjene to herrer» (Matt 6,24). Han stiller opp mot hverandre de to motsatte grunnprinsippene for det personlige livet, som hvert menneske må velge mellom: syndens tjeneste og rettferdighetens. Den siste blir i v. 16 nærmere betegnet som lydighetens tjeneste, til øvelse i rettferdighet. Her er det ikke lenger troens rettferdighet av nåde som menes med ordet «rettferdighet», men livets rettferdighet som er målet og frukten av troens rettferdighet.

I v. 17–18 priser han Gud fordi de hellige i Rom hadde truffet sitt valg. Syndens tjeneste hørte nå fortiden til for dem («dere som var syndens tjenere»). De var blitt frigjort fra dens åk og var blitt «tjenere for rettferdigheten».

Hva mener Paulus med den «læreform» han nevner i v. 17? Noen mener at det skal forstås om den særlig paulinske forkynnelsen. Men det er rimeligere å tenke at han mener evangeliet generelt, ut fra den summen av troslærdommer det inneholdt. Paulus hadde jo ikke selv forkynt i Rom før, så han kunne ikke mene sin egen forkynnelse med dette. Hans evangelieforkynnelse var heller ikke i seg selv forskjellig fra de andre apostlenes. Han sier jo i Gal 2,6–9 at Jakob, Peter og Johannes, menighetens søyler i Jerusalem, «påla meg ikke noe i tillegg».

Ordene «den læreform dere er overgitt til» peker vakkert på Gud som den som hadde lagt dem inn under evangeliets velsignelse (se Joh 15,16: «Dere har ikke utvalgt meg, men jeg har utvalgt dere»).

Enda en gang forklarer Paulus dette for dem (v. 18–20). At han gjentar bildet med de to slags tjeneste og gjør det tydeligere, begrunner han med deres «kjødelige skrøpelighet». I Getsemane sa Herren til disiplene sine: «Ånden er villig, men kjødet er skrøpelig» (Matt 26,41). Slik peker også apostelen på svakheten i menneskenaturen. Den kan så lett, også hos de troende, føre til at ordet om et kristenmenneskes frihet svekker årvåkenheten mot synden.

Derfor brukte Paulus disse bildene «på menneskelig vis», for at de rett skulle se den store forskjellen mellom før og nå med hensyn til tjenesten. Han ville vise dem den dype forpliktelsen som nåden fører med seg, og som krever hele personligheten. Guds gave til oss, at vi får være frigjort fra syndens trelleåk, er også den store, hellige oppgaven som skal føres igjennom i livet.

Og hvor salig at også lemmene, som så ofte gikk syndens ærend, ved nådens kraft skal bli løst ut! Allerede her nede skal de bli tjenere for rettferdigheten til helliggjørelse, for så der hinsides å stå opp i uforgjengelighet som det nye oppstandelseslegemet. Da har voldsmannen også mistet denne sin siste borg.

I v. 21–23 gir Ordet en ny oppmuntring til å tjene Herren med hele livet, også det legemlige livet. Det peker på det motsatte utfallet av de to slags tjeneste: på frukten av den skammelige syndetjenesten fra før, som bare brakte død (v. 21), og på frukten av tjenesten for Gud, som førte til helliggjørelse og evig liv.

Visselig har et troende menneske det evige livet allerede nå (Joh 6,47), men bare i sin begynnelse. I sin fylde skal det arves når ikke bare håndpengene, men den fulle nådelønnen blir gitt dem som ble tro i løpet og nådde seiersprisen (Fil 3,14). Det er den fullendte helliggjørelsen, da den siste syndegnisten er drevet ut av Guds barn.

I v. 23 sammenfatter Paulus dette enda en gang i det mektige ordet om at syndens lønn (egentlig «sold») er døden – legemlig, åndelig og evig – men Guds nådegave (ikke «sold», for gaven er ufortjent) er evig liv i Kristus Jesus, vår Herre.

Hvem tjener du, kjære leser? Har nåden fått makten i deg, så du har sagt opp hos den falske herren, som du aldri var døpt til å tjene og lyde et eneste øyeblikk? Og har du funnet den rette husbond og Herre, som kjøpte og døpte deg til frihetens salige tjeneste? «Ak, visste du, som går i syndens lenke, hvor hardt det er, det Satans slaveri, du skulle deg ei øyeblikk betenke å søke den som deg kan gjøre fri!»

Og du Guds barn, øver du deg i å by deg selv fram for Gud som en som av død er blitt levende, som en som har stått opp fra dåpens bad til et nytt liv? Og lemmene dine – øver du deg daglig i å by dem fram for Gud som rettferdighetens våpen? Øynene dine, tungen din, ørene dine, føttene dine, hver legemlig kraft og evne – kjemper du for at innskriften «Helliget til Herren!» (Sak 14,20) kan stå skrevet på alt sammen?

Å, lån dem aldri ut til Satan og synden i urenhetens og urettferdighetens tjeneste, til skam for Herrens hellige navn og til skade og tap for deg selv både på sjel og legeme! Men la også lemmene dine være med og love ham som kjøpte og døpte deg fra syndens trelldom til sin herlige tjeneste, til evig frihet.

Om alle mine lemmer
var fulle av bare sang,
om de så høyt istemmer
at det i skyen sang,
og sang jeg dag og natt –
jeg kunne ei gjengjelde
med takk Guds rike skatt.

302. Paulus viser at det stemmer med lovens eget vesen at de som tror på Jesus Kristus, er løst fra lovens åk for å tjene Kristus i Åndens nye vesen (7,1–6)

Utviklingen foran (6,12–23) viste hvordan de som tror på Jesus, var blitt befridd fra syndens herredømme for å være rettferdighetens tjenere, og det nettopp ved at de ikke lenger var under loven. Denne tanken utvikler Paulus nå nærmere gjennom hele kapittel 7.

For det kunne se ut som en underlig ting at frigjøring fra loven, som jo var et uttrykk for Guds hellige vilje, skulle kunne gi kraft til å sprenge syndens regimente. En skulle heller tro at det å være under loven måtte være det sterkeste vernet mot syndens herredømme, mens frigjøring fra livet under loven så ut til å åpne døren for syndens makt.

Vi vet hvordan denne forkynnelsen om frihet fra loven skurret i ørene på mange av de jødekristne. Derfor tar Paulus nå dette punktet fram. Først viser han (v. 1–6) at den troendes frigjøring fra loven slett ikke er noe egenmektig brudd med loven, og at den slett ikke setter den troende i et motsetningsforhold til loven. Nei, frigjøringen hans fra loven har skjedd i beste forståelse med loven. Den er helt i samsvar med lovens egen vilje og mening, ja, den er nettopp tilsiktet av loven selv.

Dette påviser apostelen nå ved først å hevde (v. 1) at de kjente loven. Det gamle testamente ble jo stadig lest opp i menighetens forsamlinger, også blant hedningkristne. Derfor visste de at lovens bånd gjelder for den som står under den, «bare så lenge det lever» – men heller ikke lenger. Loven selv anerkjenner døden som en lovlig måte å bli løst fra den på.

At det er slik, viser han ved et eksempel fra loven selv, nemlig ved dens bestemmelse om ekteskapet (v. 2–3). Den gifte kvinnen kunne ikke bli løst fra «loven som bandt henne til mannen» uten ved hans død. Uttrykket betegner det kravet han hadde på henne ut fra ekteskapsloven.

Riktignok kunne mennene i Israel gi hustruene sine skilsmissebrev (se 5 Mos 24). Om det sier Herren i Matt 19,8 at det var tillatt fordi de hadde så hardt

et hjerte, men at det ikke var slik fra begynnelsen av. Hustruen kunne i hvert fall ikke løse seg fra båndet. Enhver annen forbindelse hun ville inngå mens mannen levde, ble hor. Først mannens død gav henne rett til å tilhøre en annen mann.

Dette eksemplet er noe mer enn et eksempel; det ligger også noe av en likning i det. Det utvikler Paulus nå videre i v. 4–6. De som er rettferdiggjort ved troen, var nettopp løst fra sitt tidligere forhold til loven ved død, nemlig ved at Kristi legeme ble gitt i døden. I den døden hadde de fått del ved dåpen. Dermed var det gamle forholdet til loven dødt. Lovens krav på dem var opphevet på lovmessig vis, og slik var de selv døde fra loven. Det gamle ekteskapsbåndet mellom dem og loven var oppløst, «for at dere skal tilhøre en annen», ham «som ble reist opp fra de døde», og slik «bære frukt for Gud».

Bildet eller likningen skal, som de fleste likninger, ikke presses når det gjelder de enkelte trekkene. I eksemplet er det mannen som dør og dermed løser hustruen. I anvendelsen er det hustruen, Kristi menighet, som er død fra loven ved å få del i Kristi død. Bildet skal bare understreke at det er lovmessig, ikke i strid med lovens ånd og vesen, at et forhold som er bundet ved lov, blir opphevet ved død.

At loven selv hadde til hensikt å lede syndere til Kristus, viser Paulus i v. 5–6. Så lenge mennesker ennå er i kjødet, det vil si i den naturlige, ugjenfødte tilstanden, kan loven bare vekke de syndige lystene av dvale (dette utvikles nærmere i v. 7–11), så de bærer enda mer frukt for døden.

Men loven må jo selvfølgelig ville at menneskets liv skal stemme med dens krav. Like sikkert må den da også ville at mennesket skal bli frigjort fra et tvangsforhold til den, der lovovertredelsen nettopp ble styrket. Den må ville at mennesket skal tre inn i det nye forholdet, «Åndens nye vesen», der lovens krav i sannhet kan begynne å bli virkeliggjort (se Rom 8,4).

«Bokstavens gamle vesen» betegner det ytre tvangsforholdet der hjertet ennå ikke er gjenfødt. Der står loven ennå utenfor som en makt som anklager og dømmer, og den er ikke blitt født inn i hjertets vilje.

Riktignok hører vi ikke sjelden de troende i den gamle pakt vitne om Guds lov som sitt hjertes lyst. «Se, jeg lengter etter dine befalinger», står det i Sal 119,40. Men det kunne likevel ikke bli annet enn en lengsel. Det er den nye paktens kår Ordet viser til i Jer 31,33, der det heter: «Men dette er den pakten jeg vil opprette med Israels hus etter de dager, sier Herren: Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte.» Dette Åndens nye vesen blir herlig utviklet i kap. 8.

Dermed har apostelen bevist det han ville. Den sjelen som er rettferdiggjort ved troen og forent med Kristi død og liv, er visselig løst fra loven. Men den er på ingen måte kommet i motsetning til loven. Tvert imot har den nå først fått kraft til å fullføre Guds hellige vilje og oppfylle lovens innhold etter Ånden.

Det er den eneste lovlige måten å bli løst fra loven på. Vår tids såkalte «reformjøder», som på egen hånd river seg løs fra loven og søker frelse i den moderne, fritenkerske såkalte opplysningen, ligner den kvinnen som blir en annen manns før båndet er rettmessig løst. Åndelig talt er de ekteskapsbrytere. Bare ved Jesus Kristus, ved hans død, blir vi rettmessig løst fra lovens åk og dom.

En kunne si at hele denne utviklingen egentlig bare hadde betydning for jødekristne, som hadde vært gitt under loven. Men alle mennesker er jo av naturen skyldige overfor Guds lov. Også vi hedningkristne bøyer oss for den gamle pakt som Guds åpenbaring. Og det er nettopp hedningkristne Paulus taler til her; overfor jødene ville merknaden i v. 1, «jeg taler jo til slike som kjenner loven», vært uten betydning. Vi kjenner loven som er gitt ved Moses, som en lov som dømmer også oss ut fra vår naturlige stilling. Sammen med de kristne jødene priser vi ham som ved sin død frelste oss fra lovens dom.

Vi har sett i Apostlenes gjerninger, og ser det så ofte i Paulus' brev, hvordan de jødekristne med fariseisk sinn stadig ville dra de hedningkristne inn under lovens åk. Og de hadde hatt rett til det dersom Kristi død ikke hadde brutt lovens åk, ikke bare for jøder, men også for hedninger. Men nå kan alle som tror på Jesus Kristus, synge med fryd:

«Frikjøpt fra loven! – Frelse er funnet,
Jesus er død, forløsning er vunnet;
dømte vi var, for Guds lov vi brøt,
frelste vi er ved Jesu død.»

303. Loven er hellig og god, men ved den blir synden vekket så den trer enda sterkere fram i sin dødbringende virksomhet (7,7–13)

I det foregående ble det vist at den frigjøringen fra loven som den rettferdiggjorte har erfart, slett ikke førte med seg noe motsetningsforhold mellom ham og loven. I det følgende går apostelen nå videre og viser at motsetningsforholdet mellom loven og mennesket nettopp finnes så lenge en er under den.

Det er den samme tanken som utvikles her, som vi møtte i 5,20 («loven kom til for at fallet skulle bli stort»), og særlig i 7,5, der Paulus hadde sagt at de syndige lystene i det naturlige mennesket ble vekket ved loven. Før han går over til å tale om Åndens nye vesen (v. 6), som vi finner utviklet i kap. 8, skyter han inn en forklaring på hvordan dette kan være.

I v. 7–13 er den bærende tanken denne: At synden blir vekket ved loven, kan ikke legges loven til last, men bare menneskets syndige natur. Den er så syndig at den ikke tåler kravet om et hellig liv, men nettopp blir egget av det til å stå imot med enda større kraft.

Paulus skildrer først (v. 7–9) den tiden i livet sitt da synden liksom slumret i ham. Synden var der jo fra fødselen av. Men på barnestadiet, som av og til kan strekke seg også ut over barnealderen, er en ennå ikke blitt seg synden bevisst på den måten. En lever sitt naturlige liv (talen er her om den ugjenfødte). En har ennå ingen pinlig fornemmelse av at en er bundet under synden, og ingen smertelig følelse av dens uimotståelige makt. Lovens krav i sin dybde er ennå ikke blitt en bevisst. Synden ligger liksom død i en (v. 8), og en lever selv slik barn kan leve, tilsynelatende helt fornøyd.

Ja, helt fri for å merke syndens tann er en vel ikke. Også på det naturlige barnestadiet kan det gråtes bitre tårer, men de tørkes lett igjen. En er ennå slett ikke kommet til bevissthet om det mørke dypet i sitt eget hjerte.

Men så begynner loven å melde seg. En begynner å bli seg sitt ansvar bevisst. Paulus nevner med vilje det niende bud: «Du skal ikke begjære!» Det rammer dypt inn i tankelivet. Og nå opplever en det underlige at synden liksom blir levende og reiser seg mot budet til forbitret kamp. Fordervelsens avgrunn begynner å folde ut kreftene sine. Begjæret våkner nettopp overfor budet «Du

skal ikke begjære!» Den forbudte frukten egger den syndige naturen til nettopp å begjære den.

Og så begynner kampen. For det naturlige mennesket kan den bare bringe nederlag. Den får bare kløften mellom det falne hjertet og den hellige Guds krav til å tre sterkere fram. «Jeg derimot døde», sier Paulus. «Og det viste seg at budet, som skulle være til liv, ble til død for meg. For synden benyttet seg av budet og dåret meg og drepte meg ved det» (v. 10–11).

Det var ikke lovens skyld. Nei, nettopp fordi budet var «hellig og rettferdig og godt», reiste den vanhellige, urettferdige og onde naturen seg mot det, arvesynden som er fylt av djevelens gift. Men nettopp slik ble synden kjent i all sin stygghet som synd, som den gamle manndraperens vesen. Og nettopp dette at synden kunne bruke det gode, Guds hellige lov og vilje, på den måten, viser hvor «overmåte syndig» den syndige naturen er, og hvor fiendtlig den er blitt mot Gud (v. 12–13).

Her har vi skildret det overgangspunktet som hvert menneske nok vil få oppleve noe av når en kommer til skjels år og alder. Det kan føre til Kristus og få hjertet til å begynne å sukke etter frelse. Men det kan også føre til at mennesket mer bevisst synker ned i syndens død, i kamp mot sannheten.

På dette stedet finner vi en ny bruk av ordet «død». Skriften taler om død som legemlig, åndelig og evig død, alt dette i betydningen skilsmisse fra livets Gud. I Rom 6, og også i begynnelsen av kap. 7, var det tale om en død fra synden og fra lovens åk. Det var i en annen betydning, til et nytt fellesskap med Gud ved Kristus Jesus.

Den døden som det tales om i v. 10, 11 og 13, døden som synden virker når den møter budet, betegner den følelsen av ufrihet og ulykke som griper hjertet når den bevisste kampen begynner inne i en, og en begynner å kjenne sin egen avmakt, «det stadige nederlagets brennende skam og smerte». Denne «døden» kan som sagt føre til større skilsmisse fra Gud. Men den kan også bli et overgangspunkt til liv, når en derved blir klemt inn til korsets nåde for å bli reddet fra syndens dødbringende makt.

Apostelen taler her tydelig nok om sitt eget mer ubevisste barnestadium, som han en gang levde i en tid (v. 9: «Jeg levde en gang uten lov»). Det var altså i hans ugjenfødte tilstand, i barndommen, kanskje også i den første ungdomstiden.

Men noe av det samme kjenner vi også blant de døpte barna. Likesom dåpslivet som oftest ligger mer ubevisst i barndommen, slik ligger også det syndige naturlivet som oftest mer ubevisst. Men det kommer en valgets tid også for det døpte barnet, i likhet med det Paulus skildrer her. Da blir motsetningen mellom Guds hellige vilje og vår syndige natur klar, og da må nåden tilegnes bevisst, hvis ikke en skal bli drevet helt bort fra den gaven en ble betrodd i dåpen.

På helt døde steder, der Guds hellige vilje bare svakt møter hjertet, kan dette mer ubevisste stadiet holde seg også langt ut over barneårene. Selvfølgelig ikke helt på samme måte som i barndommen. Med skjels år og alder våkner det alltid, selv under de mest døde forhold, noe mer erkjennelse av at det naturlige hjertet står imot Guds hellige vilje.

Men når sannhetens ord så begynner å lyde «med Ånds og krafts bevis» på døde steder, ser en så ofte noe som svarer til det Paulus skildrer her. Ugudeligheten kan til å begynne med reise seg langt større og kraftigere til kamp mot forkynnelsen av omvendelse. Mennesker som før gikk noenlunde fredelig i sin åndelige dødstilstand, og som av og til tilsynelatende viste en slags fromhet, kan nå åpenbare seg som forbitrede motstandere av det levende ordet. Også det kjente Paulus så godt fra sitt eget liv. Han, den fromme israelitten, ble jo en ond forfølger av Jesu Kristi evangelium.

Men selv i beste fall må det jo gå slik det skildres så hjertegripende i pastor V. Birkedals sang «Jeg så ham som barn». Der maler han først det mer ubevisste forholdet til Herren i barndommen. Men han viser også at det endte med at stunden kom da han måtte bekjenne:

Jeg så ham som mann i den modnere sommer,
da synderen skalv for den hellige dommer,
da hjertet slo tungt, og mitt hode var senket,
og dødstanken strengt hadde livsmotet lenket.

Ja, da «døde» han, slik Paulus sier det her. Men det ble for ham overgangspunktet til livet, slik han sier det så vakkert i det neste verset:

Først da fikk jeg kjenne hans salige nåde,
først da løstes korsets, forargelsens gåte.

304. Paulus skildrer den fortvilte kampen under syndens herskeråk så lenge mennesket arbeider med egne krefter (7,14–25)

I det foregående hadde apostelen skildret hvordan synden våknet i ham nettopp når han stod overfor Guds hellige bud. Nå fører han denne skildringen videre og maler for oss en fortvilt kamp under syndens herskeråk, et stadig nederlag. Det er ikke lovens skyld, for loven «er åndelig». Samvittighetens røst inne i et menneske kan ikke annet enn gi loven det vitnesbyrd at den er god (v. 14–16).

Men det er syndens forferdelige, mørke makt som helt har overveldet menneskenaturen. Derfor kan mennesket handle stikk imot det den innerste viljen kunne ønske. Ja, det kan gjøre det som det etter sitt indre menneske hater og vemmes ved. Det kommer nettopp av at synden gjør det omtåket og forblinder det (v. 15: «Jeg skjønner ikke det jeg gjør»), og at synden river det med seg nedover skråplanet (v. 17: «Så er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg»). Med andre ord: «Jeg er kjødelig, solgt til trell under synden» – en trell under synden, som liksom har kjøpt meg til slave.

Synden blir helt igjennom sett som den fremmede makten som har tatt mennesket til slave og kuet det indre mennesket, den svake, maktesløse resten av det opprinnelige gudsbildet i mennesket.

Grunntekstens ord for «kjødelig» er her et annet enn det vanlige. Det betyr egentlig «av kjød». Det er altså det sterkeste uttrykket som finnes for den syndige naturens overmakt i oss slik vi blir født til verden. Resten av gudsbildet merkes bare som en maktesløs lengsel, et kraftløst sukk under trelleåket.

Når Paulus i dette avsnittet bruker ordet «jeg», er det tydelig nok at han har sin egen livserfaring for øye. Men han bruker den som et eksempel på hvert ærlig menneske som kjemper med synden under lovens «du skal». Det er riktignok langt fra alle uomvendte mennesker som føler denne nøden slik Paulus skildrer den her. Men noe av den kjenner likevel alle, om en kunne se til bunns i hjertet deres. Noe av den finner en også hos de mest formørkede hedninger, og selvsagt langt mer hos Israels barn, som hadde Moselovens klare lys til å vekke samvittigheten.

Men mange gir fort opp denne kampen. Enten slår de seg lettsindig til ro med at de er som de fleste andre. Eller de trøster seg i selvrettferdighet med at de er bedre enn mange andre, selv om de må innrømme at de ikke er som de burde være.

Men det finnes også sjeler som føler seg som fuglen i fuglefangerens snare. De føler seg revet med av den onde makten uten at de selv forstår hvordan det går til. Hvor ofte kan en ikke høre mennesker som ennå ikke er kommet inn under nåden, i stille stunder bekjenne noe slikt: De vemmedes egentlig i sitt innerste ved å øve synd, og likevel gjorde de syndens vilje. I en bygd der utukt var forferdelig utbredt både blant unge og gamle, bekjente en stakkars kvinne at hun egentlig vemmedes ved det mennesket hun hadde drevet utukt med, og at hun slett ikke forstod hvordan hun kunne gjøre det.

Og selv om en ikke kom ut i de grove syndene, gikk en likevel stadig under nederlag, snart mer sløvt, snart igjen mer engstelig. De gamle grekerne hadde et sagn om en misdeder som i «underverdenen» var dømt til uten opphold å velte en klippeblokk opp et høyt fjell. Men hver gang han var kommet et stykke opp, rullet den ned igjen for ham. Der har vi et treffende uttrykk for det fortvilte, alltid fruktesløse slitet hos det mennesket som strever etter å nå sannheten, men som ikke eier nådens nye krefter.

I v. 18–20 gjentar Paulus liksom på ny skildringen av denne forgjeves kampen. Den blir nesten ikke til noen kamp, fordi fienden er så helt overmektig. I v. 18 framhever han bestemt de to sidene i sitt jeg, dette doble jeget som vi allerede hørte om i v. 14–17.

Det jeget som er gjennomtrengt av synden, kjødet, stempler han som ondt helt igjennom («Jeg vet at i meg, det er i mitt kjød, bor ikke noe godt»). Det opprinnelige jeget, det som stammer fra gudsbildet, stempler han som en kraftløs vilje som ikke makter å føre noe fram, men er lammet av synden («Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg»).

I v. 20 gjentar han det som allerede ble sagt i v. 17: Det onde jeget som styrer handlingene, hele det ytre livet, er egentlig den syndemakten som bor i ham. Den har satt seg på tronen i stedet for det jeget som bærer gudsbildet, og har liksom skapt et fremmed jeg i menneskets person («Men gjør jeg det jeg ikke vil, da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg»).

Dette må likevel ikke forstås som en unnskyldning, som om Paulus mente at hans indre jeg var uten ansvar. Av og til møter vi en slik falsk oppfatning som nesten smiler når den faller, og sier: «Ja, det er jo ikke meg, men synden i meg som har skylden.» Det er sannelig en fryktelig villfarelse, et skalkeskjul for en overfladisk, løgnaktig syndserkjennelse.

Det minner om den hedningen i India som hadde stjålet og erklærte at det ikke var han, men guden (avguden) i ham som hadde gjort det. Med rette fikk han dette svaret da han skrek opp under den straffen han hadde fortjent: «Hvorfor skriker du? Det er bare guden i deg som får hogg.»

Nei, når Paulus både i v. 17 og v. 20 sier at det er «synden som bor i meg», som gjør det onde og lammer viljen hans, da sier han det under dyp smerte og

i følelsen av det dype, fulle ansvaret overfor Gud. Det har han vist tydelig nok i kap. 3 (se 3,19: «for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud»).

I v. 21–23 sammenfatter han det han nå har skildret, i bildet av en tvingende «lov» som han møter i sin syndige natur: Hver gang han vil gjøre det gode, ligger det onde ham for hånden og henger ved. Denne sørgelige loven møter han særlig i lemmene sine, som er kjødets redskaper (v. 23). Der møter han denne fryktelige tvangen (den «andre loven», i motsetning til «Guds lov») som stadig legger ham som en overvunnet fange under syndens lov og herredømme.

«Lemmene», «syndens lov» og den «andre loven» faller i hovedsak sammen. Det er på samme måte som når den fiendtlige erobrerens vilje («syndens lov») virker sammen med de fiendeflokkene (den «andre loven») som han har lagt inn i det undertvungne landet (lemmene).

Mot fiendemakten står bare det Paulus kaller «det indre menneske», som «slutter seg med glede til Guds lov» og gir loven rett (v. 22). Dette indre mennesket forblir i den ugjenfødte tilstanden også bare et indre menneske og kan slett ikke gjøre seg gjeldende i det ytre livet. Paulus kaller det i v. 23 «loven i mitt sinn», og mener med det, som nevnt før, det opprinnelige, resten av gudsbildet.

Men motstanden fra dette indre mennesket mot herredømmet til «syndens lov» i lemmene er helt maktesløs. I beste fall blir den bare til det angstropet vi møter i v. 24: «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» (det legemet som er gjennomtrengt av syndens dødbringende herredømme).

I v. 25 bryter det fram en takk til Gud ved Jesus Kristus fra apostelens hjerte, midt i denne vemodige skildringen som han så levende har tenkt seg tilbake i. Han hadde funnet befrieren i Jesus Kristus. Men foreløpig kommer denne takken bare som et innskutt lovsangsrop som han ikke kan holde tilbake.

Før han går videre og utvikler frelsen i Kristus, Åndens nye nådekrefter som gjør seg gjeldende i livet til det mennesket som er rettferdiggjort ved troen, vender han en gang til tilbake for å avslutte. Han samler det innblikket som denne betraktningen har gitt i stillingen til et ærlig, men ugjenfødt menneske under loven, i disse ordene: «Jeg, som jeg er, tjener da Guds lov med mitt sinn, men syndens lov med mitt kjød.»

Annerledes blir det ikke under loven. Men det er nettopp lovens formål å bringe mennesker til klar bevissthet om den forferdelige disharmonien som finnes i det naturlige mennesket: en fortvilt kamp mellom et dobbelt jeg, det opprinnelige jeget i sinnet og det jeget i kjødet som er kommet inn ved synden. Loven kan ikke oppheve denne skurrende tveklangen. Den kan bare åpenbare den og føre den fram i full klarhet.

Men ved det baner den veien for nåden i Jesus. For jo mer et menneske kommer til erkjennelse av lenkene sine og føler tyngden av dem, desto mer blir det gjort i stand til å ta imot ham som er kommet for å løse det mest skjulte sukket i menneskets innerste – hvis han da får lov til det.

I djevelen er dette sukket fra gudsbildet helt blitt forvrengt til rasende, fortvilt trass mot Gud, uten noen lengsel etter befrielse. I det falne mennesket finnes sukket derimot ennå, og det kan bli stilnet og oppfylt hvis nådens tid ikke

blir forsømt. «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,28). Slik lyder den guddommelige kjærlighetens innbydelse ved ham som kom for å gjøre ende på djevelens gjerninger (1 Joh 3,8). Stille banker han med sitt nådekall på fengselsdøren.

Å, skal han da bestandig stå der ute,
mens ufredsstormer gjennom hjertet tuter?
Lukk opp for Jesus, stakkars syke hjerte,
så får du bot for savn og fryd for smerte.

Kan Rom 7,14–25 skildre et gjenfødt, troende menneskes tilstand?

Som leseren nok har lagt merke til, har vi i betraktningen av dette avsnittet funnet skildringen av et ærlig menneske som lengter etter sannheten. Det er dets tilstand så lenge det ennå er under loven og kjemper med egne krefter, ikke med Den Hellige Ånds nådekraft ved Kristus Jesus.

Men det finnes likevel en del fortolkere som forstår dette avsnittet om et troende menneskes kamp. De mener at Paulus fra v. 14 taler om sin nåværende tilstand som troende på Jesus Kristus, i motsetning til skildringen av fortiden i v. 7–13. Og for legfolk flest ligger det kanskje nærmest ved første øyekast å ta det om et troende menneskes daglige kamp. Vi vil derfor i det følgende enda en gang prøve å veie grunnene for og imot som ligger i teksten.

A. Grunnene som kunne tale for at det er et gjenfødt, troende menneskes kamp som blir skildret her:

1) En hevder at Paulus i v. 14 går over fra fortid til nåtid, og mener at dette markerer overgangen til skildringen av hans nåværende tilstand som troende menneske.

2) Dette begrunner en enda mer med det lille «nå» i v. 17 («nå gjør ikke jeg det lenger»).[1] En forstår det om troens nåtid i motsetning til vantroens fortid.

3) Videre holder en seg til at 8,1 liksom knytter seg helt nær til det foregående. Da skulle kap. 8 ikke markere overgangen fra det gamle livet under loven til det nye livet under nåden. Overgangen skulle allerede søkes i v. 14.

4) En mener at de uttrykkene Paulus bruker om seg selv i dette avsnittet (v. 14–25), ikke kan passe på hans uomvendte tilstand. Det skulle være for mye å tillegge et menneske før gjenfødelsen at det kunne «hate» det som det i sitt innerste ser er mot Guds lov, og at det kunne si: «Viljen har jeg» (v. 18) – «det gode som jeg vil» (v. 19) – «da er det ikke lenger jeg som gjør det (det jeg ikke vil), men synden som bor i meg» (v. 20) – «jeg som vil gjøre det gode» (v. 21) – «jeg tjener Guds lov med mitt sinn» (v. 25). Alt dette, mener en, kunne Paulus umulig si om sin vantro tid, da han forfulgte Guds menighet. En finner som det nye i dette avsnittet nettopp det han stadig framhever: at det er en vilje i ham som hele tiden kjemper mot syndens lov. Der vil en se «Åndens nye vesen», det nye livsprinsippet ved siden av kjødet.

[1] NB: «Så er det ikke lenger jeg som gjør det».

5) Videre mener en at det maktesløse og bundne, som går som en smertelig tone gjennom hele denne skildringen, ikke er annet enn det troende mennesker den dag i dag så ofte må si om seg selv. Hvilket troende menneske finnes det som ikke av egen erfaring også i sitt trosliv av og til må si det samme som Paulus: «Det gode som jeg vil, gjør jeg ikke. Men det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg»? Det angstfulle ropet i v. 24 skulle da betegne et troende menneskes inderlige lengsel etter befrielse fra dødens legeme, som vi ennå bærer med oss, og der synden har satt seg så fast i lemmene.

6) Til slutt mener en at hvis denne skildringen ikke hører troslivet til, men bare gjelder den uomvendte, da er en kommet for høyt opp. Da står en i fare for å falle inn i et fullkommenhetssvermeri som ikke stemmer med virkeligheten og sannheten.

Dette er de viktigste grunnene til at en mener at apostelen allerede her taler ut fra sitt ståsted som gjenfødt i nåtiden.

B. Grunnene som taler mot at det er et gjenfødt, troende menneskes liv som blir skildret her:

1) Nåtidsformen i v. 14 kan lett forklares ut fra den levende skildringen. Paulus trekker sin tidligere kamp levende fram og ser den i nåtidens lys. Den dag i dag kan også vi, når vi forteller om noe som er forbi, liksom stille oss tilbake i fortiden og derfor bruke nåtid. Og i dette tilfellet blir det enda lettere å forstå når vi husker at Paulus her riktignok går ut fra sin egen livserfaring, men likevel vil gi en allmenngyldig skildring av et ugjenfødt menneskes tilstand. Den kan en til enhver tid finne eksempler på. Selv om den for ham personlig hørte fortiden til, er det jo en tilstand som stadig på ny er nåtid i alle de ærlige menneskene som ennå står under loven.

2) Det lille «nå» i v. 17 behøver slett ikke å understreke nåtid i motsetning til fortid. I språket den dag i dag blir det så ofte brukt i betydningen «slik saken står», omtrent det samme som «altså». Og det passer helt inn i sammenhengen. Paulus går nettopp ut fra den lengselen etter det rette som bor i hans indre, og som gjorde at han gav loven det vitnesbyrd at den er god. Så framhever han at når gjerningen likevel slett ikke svarte til det, var det synden som bodde i ham, som lammet denne lengselen og rev ham med seg. Med det vil han ikke unnskylde seg selv. Han vil bare forklare hvordan det kunne ha seg at det han «gjorde», stadig ble noe annet enn det det innerste mennesket erkjente som rett.

3) Når det blir sagt at overgangen i kap. 8 skulle vise en nær sammenheng med det foregående («Så er det da ingen fordømmelse» osv.), må vi hevde at 8,1 er en utvikling av 7,6, av «Åndens nye vesen». Vi må se på 7,7–25 som et forklarende innskudd. Med det vil apostelen hindre at det han har sagt i 7,5 om «de syndige lystene» som «ble vekket ved loven», blir misforstått.

4) En har ment at den ugjenfødte tilstanden, om det var den det gjaldt, ble skildret altfor lyst. Til det må vi si at apostelen riktignok taler om det indre mennesket som det som har lyst til Guds lov og har en vilje til det gode. Men han taler ikke om noe nytt menneske, ikke et ord om Guds Ånds kraft. Og han skildrer denne viljen som helt lenkebundet, maktesløs og ute av stand til å gjøre

seg gjeldende i det minste. Det blir sannelig ikke noe lyst bilde, men en fortvilt stilling som presser et angstrop ut av ham (v. 24).

Også i det ugjenfødte mennesket finnes det jo likevel ennå et sukk, det samme sukket som fyller «hele skapningen» (8,22). Det finnes en samvittighet som særlig hos en israelitt under lovens lys måtte gi loven rett. Selv hos hedningene hørte vi jo i 2,15 om samvittighetens vitnesbyrd og om tankene som forsvarer det rette. Det er resten av gudsbildet, om enn svekket og kuet som det er av «syndens lov».

5) Det er føyd til uttrykk som ytterligere skildrer tilstanden så mørkt at det umulig kan kalles et uttrykk for et gjenfødt, troende menneskes vanlige tilstand. Tenk på et slikt uttrykk som: «Jeg er av kjød, solgt til trell under synden» (v. 14). Det er for mye sagt om et gjenfødt, troende menneske i sin alminnelighet. Vi trenger bare å sammenligne det med 8,2: «For livets Ånds lov har i Kristus Jesus frigjort meg fra syndens og dødens lov.»

Og når en mener at Paulus, mens han forfulgte Jesu venner, ikke kunne ha det slik at han «etter sitt indre menneske slutter seg med glede til Guds lov», må vi si: Nettopp fordi han var nidkjær for loven, var han «i nidkjærhet en forfølger av menigheten» (Fil 3,6). For han var blind den gangen og «handlet uvitende i vantro» (1 Tim 1,13). Han «stampet mot brodden» (Apg 26,14) nettopp for å berolige sin sårede samvittighet. Han ville dempe motsigelsen i sitt indre under den forgjeves kampen for å holde den loven som han måtte gi rett i det den krevde.

6) Til slutt innvender en at et troende menneske kunne bli fristet til å komme for høyt ved å mene at den tilstanden som er nevnt her, var overvunnet. Til det må vi si at det er like stor fare i å ta denne skildringen som uttrykk for et troende menneskes vanlige tilstand. Det kan svært lett bli en sovepute for sløvhet, den falske trøsten: Det kan nå en gang ikke bli annerledes, det gode som jeg vil, gjør jeg ikke, det onde som jeg ikke vil, det gjør jeg – som om en ikke kunne vinne seier over det onde. Men Paulus sier i Rom 8,37, der alle må innrømme at han taler om sitt gjenfødte trosliv: «Men i alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss.»

Vi hevder altså at det i dette avsnittet blir talt om den fortvilte kampen under loven hos et ugjenfødt menneske som lengter etter sannheten. Men er ikke sannheten den at det likevel finnes et felles punkt der begge disse synene på Rom 7,14–25 kan møtes? Det gjelder sykdomstider i et troende menneskes åndelige liv, anfektelsens tider, de nedtrykte tidene. Da passer denne skildringen også på troende mennesker. Da kan denne nødstilstanden komme igjen.

Men det kommer nettopp av at et troende menneske i slike tider stiller seg utenfor nåden, eller mener at det står utenfor den, og stiller seg under loven igjen. Og slike syke tilstander kan jo ikke sjelden komme over Guds barn. Da kjemper en igjen med sine egne maktesløse krefter og står liksom på det naturlige stadiet igjen. Det anfektede mennesket kan nok bryte ut: «Jeg er av kjød, solgt til trell under synden» – «Jeg elendige menneske! Hvem skal fri meg fra dette dødens legeme?» I slike tider er nåden med rettferdiggjørelsen og Den Hellige Ånds seierskrefter liksom blitt borte for en.

De aller fleste alvorlige og oppriktige Guds barn har opplevd slike anfektelsens kamper. Er ikke det grunnen til at de lett kommer til å forstå skildringen her i Rom 7 som om den gjelder et troende, gjenfødt menneske generelt?

Summen av våre overveielser blir altså denne: Rom 7,7–25 skildrer den alminnelige, normale tilstanden under lovens lys hos et ugjenfødt menneske som kjemper. Men hos et gjenfødt, troende menneske betegner det en syk, unormal tilstand i anfektelsens mørke, der en på ny liksom er satt tilbake på det naturlige stadiet. Rom 8 betegner derimot den normale, sunne tilstanden for et gjenfødt, troende menneske.

I kap. 8, som vi nå skal se på, er det også tale om kamp, men under helt andre vilkår. Det er en kamp der Guds Ånd fører til seier ved nådens krefter, der tonene som møter oss i Jesu navn, har denne klangen: gjennom lidelse til herlighet, gjennom kamp til seier.

Han fører sitt følge i lysende fjed
til liv og til fred.

305. Den Hellige Ånds frigjørende og levendegjørende gjerning i dem som er i Kristus Jesus (8,1–11)

Forrige kapittel sluttet med å vise hvor langt det naturlige mennesket kunne nå i den ærligste streben. Så lenge det var overlatt til seg selv, ble det likevel bare en trell under syndens lov. Det onde, kjødelige jeget hadde helt overtaket. Nå, med 8,1, viser apostelen hvordan det stiller seg når en har funnet sitt liv og element i Kristus Jesus og ikke lenger er overlatt til seg selv. Kap. 8 er en nærmere utvikling av «Åndens nye vesen» (se 7,6). Det viser igjen tilbake til Rom 6,14, der det ble pekt på hvordan syndens herskermakt er brutt når en er under nåden.

Apostelen begynner dette kapitlet som med et seiersrop. I grunnteksten står «ingen» først: «Ingen fordømmelse altså nå for dem som er i Kristus Jesus.» I ham er det liv og seier.

Tilføyelsen «dem som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden» finnes ikke i dette verset i de eldste og beste håndskriftene. Den kommer først i v. 4. Etter det som ble utviklet i kap. 6, ligger jo det samme i dette ene: å være i Kristus. For å være i ham er ikke bare å ha fått synden sin skjult under hans blods nåde. Det er også å ha fått del i hans død og oppstandelse, slik at en har dømt sitt kjød til å være korsfestet med ham og selv er stått opp til det nye livet i Ånden.

Denne seiersklangen setter alt som er i Kristus, fritt fra fordømmelse, i motsetning til alt som er utenfor Kristus. I det følgende blir den begrunnet med å vise til Åndens nye lov, «livets Ånds lov». Den fører i Kristus Jesus det falne mennesket tilbake til livsfellesskap med Gud etter å ha frigjort det fra syndens og dødens lov.

Når det her i v. 2 blir talt om «Åndens lov», er det fordi også Guds Ånd må adlydes. Men «der Herrens Ånd er, der er frihet» (2 Kor 3,17). Åndens lov er det samme som i Jak 1,25 blir kalt «frihetens fullkomne lov». Ånden virker nemlig det nye «jeg vil» i motsetning til lovens «du skal».

I v. 3 blir det nå utviklet hvordan denne frigjøringen fra synd og død har skjedd i Kristus Jesus. Grunnlaget for hele Åndens frigjørende og levendegjørende gjerning er Kristi fullbrakte verk. Det som var umulig for loven, gjorde Gud på en helt annen vei. Det var ikke umulig fordi loven ikke var god i seg selv

(se 7,12), men fordi kjødet stadig overtrådte budene dens. Gud sendte sin Sønn «i syndig kjøds lignelse, for syndens skyld».

«I syndig kjøds lignelse» betegner at Kristus trådte fram som sant menneske, men samtidig at han trådte fram uten synd. Det var vilkåret for at han kunne bli syndebæreren og slik bryte syndens makt. Når det står at Gud «fordømte synden i kjødet», vil det her si at Gud frakjente synden retten til å herske i menneskenaturen. Synden fikk sin dom da Kristus, ikledd kjøtt og blod, led den straffen som loven, uttrykket for Guds hellighet og rettferdighet, hadde idømt mennesket for syndens skyld, og da han i sitt syndfrie kjød overvant enhver fristelse til synd.

I 1 Kor 15,56 skriver Paulus: «Syndens kraft er loven.» Syndens krav ville være uten betydning hvis ikke dens fyrste nettopp kunne vise til Guds hellige lov og ut fra den bevise at regningen var riktig. Men nå har Guds Sønn gått i menneskenes sted og betalt hele regningen ved sitt offer og sin seier over synden. Dermed er loven fyldestgjort, og slik har synden mistet sin rett over menneskenaturen.

På dette grunnlaget kan kampen mot synden tas opp. Den samme synden som knuste synderen med lovens dom så lenge den ikke var tilgitt, har nå mistet sin seierskraft fordi den er tilgitt og forlatt. Nå kan lovens krav begynne å bli oppfylt i alle dem (v. 4) som har valgt Åndens liv i Kristus, og som vil leve det nye livet vi ble døpt til – ikke etter kjødet, som har fått sin dødsdom ved Kristi død, men etter Ånden.

Loven møter oss nå igjen, ikke lenger som en truende dommer, men som en venn. Her kommer vi til det nye forholdet til loven i livet til et rettferdiggjort menneske. Loven møter her ikke bare en kraftløs lyst til den (se Rom 7,18–19). Den møter en vilje som er frigjort og båret av Ånden, og som derfor er sterk til å seire, fordi den har sin styrke i Kristus, i nåden.

Dette er oppfyllelsen av profetien hos Jeremia (31,33–34): «Dette er den pakten jeg vil opprette med Israels hus etter de dager, sier Herren: Jeg vil gi min lov i deres sinn og skrive den i deres hjerte … For jeg vil forlate deres misgjerning og ikke lenger minnes deres synd.»

I v. 5–8 blir det begrunnet og utviklet hvorfor det er nødvendig å vandre etter Ånden og adlyde Åndens lov, dersom lovens krav skal bli oppfylt i oss og Åndens krefter skal makte å hellige livet. «For de som er etter kjødet, attrår det som hører kjødet til.»

Der har vi skillet også mellom de døpte menneskene. Noen foretrekker å vandre etter kjødet. Men ved det blir de skilt fra den levende Gud og stenger Åndens nådekrefter ute. For kjødets attrå går ut på å leve uten Gud, bare å leve for seg selv og sin egen lyst. Men ved det blir en ført til døden (v. 6), fordi kjødet vil det motsatte av det Gud vil (v. 7), og derfor ikke kan være Gud til behag (v. 8).

For en treffende skildring av kjødets vesen! Kjødet, vår syndige natur som djevelen har forgiftet, er opprørsk mot Gud og fiendtlig. Det kan ikke være annerledes, fordi kjødet er et barn av djevelen, Guds bitre fiende. Følger en kjødet, blir kløften mellom Gud og synderen bredere og bredere. Da blir en ført mot en evig skilsmisse fra Gud, en evig død under Guds vrede.

Hvor lyst er ikke derimot det å vandre etter Ånden! «Åndens attrå er liv og fred.» Den fører til fellesskap med Gud – det er livet – og dermed til fred med Gud. Kjøtt og blod, det opprørske sinnet, må legges under fot der Ånden råder. Dette er de to veldige maktene i mennesket. På den ene siden står kjødet med sitt feltrop: Bort fra Gud! Opprør mot ham! På den andre siden står Ånden med løsenet: Hen til Gud, stadig nærmere Gud, inn under hans vilje i troens lydighet.

Med v. 9 vender apostelen seg direkte til leserne og uttaler sin tillit til dem som åndelige mennesker. Men han gjør det slik at han sier: «så sant Guds Ånd bor i dere». Det ligger en særlig oppfordring til selvprøvelse i det. Det finnes ingen sann åndelighet uten den som er virket av Guds Ånd. Det er mye som kaller seg ånd, men ikke er annet enn kjødet som falskelig pynter seg med dette navnet. Nei, «å frykte Herren er begynnelsen til visdom» (Ordsp 9,10; se 1,7), den er visdommens «rot» og «krone», som den gamle gudsmannen Sirak sier (Sir 1,16.18). Bare Den Hellige Ånd gjør et menneske virkelig åndelig.

Dette innskjerper apostelen enda mer med tilføyelsen: «Men om noen ikke har Kristi Ånd, da hører han ikke Kristus til.» Apostelen bytter ut betegnelsen Guds Ånd med Kristi Ånd, fordi Ånden utgår både fra den evige Far og hans evige Sønn. (Også i 1 Pet 1,11, Gal 4,6 og flere steder blir Den Hellige Ånd kalt «Kristi Ånd», «Sønnens Ånd».)

Å ha Kristi Ånd er det samme som å ha Kristus boende i seg (se v. 10: «Dersom Kristus bor i dere»). Ingen har rett til å kalle seg en kristen uten å ha Kristi Ånd. Det er kjennetegnet på om vi hører Jesus til eller ikke: om vi har hans Ånd, det vil si om vi har hans Ånd som vårt livsprinsipp, vår indre drivkraft. Slik skriver også apostelen Johannes i 1 Joh 3,24: «Og på dette kjenner vi at han blir i oss: av den Ånd som han ga oss.»

Om noen ville si: «Alle døpte har jo fått Guds Ånd, men mange av dem er jo likevel ikke hans», så må vi svare at å «ha Kristi Ånd» i denne sammenhengen ikke bare betyr det samme som å være døpt til Ånden. «For med én Ånd ble vi alle døpt», skriver apostelen (1 Kor 12,13). Men det er noe annet at Ånden virkelig «bor» i oss (v. 11). Det krever at en tilegner seg Åndens gave.

Hvordan Guds Ånd forholder seg til det vantro, døpte mennesket, er vanskelig å bestemme og beskrive. Våre gamle lutherske bekjennelsesskrifter sier dette om det: «Det er en uhyre forskjell mellom døpte og udøpte, for de døpte har en frigjort selvbestemmelse.» Et døpt menneske er blitt gjort skikket til arbeidet i vingården. Det har fått evnen til å forsake og tro.

Men når det her på dette stedet (v. 9–11) blir talt om at Guds Ånd bor i oss, om å ha Kristi Ånd, betyr det åpenbart det samme som å bli drevet av Guds Ånd (v. 14): å ha gitt Ånden hjem og makt i hjertet og å bruke kreftene den gir.

I v. 10–11 viser Paulus nå at Guds Ånd ikke bare fører vår ånd til liv. Den har også frigjort oss fra syndens og dødens lov i så stor utstrekning at selv legemet, de rettferdiggjortes legemer, en gang helt skal bli revet ut av den dødsmakten som nå sitter i legemet på grunn av synden. Legemet skal bli levendegjort ved den samme hånden som reiste Kristus opp fra de døde. Guds hånd vil levendegjøre det legemet der menneskets ånd gav Guds Ånd makten.

Vi blir minnet om Herrens ord i Joh 6,40.44.54. Der er løftet stadig knyttet til det å tilegne seg det evige liv i troen på Jesus: «Jeg skal reise ham opp på den siste dag.» Det er sant at alle menneskelegemer skal stå opp (se Joh 5,28–29). Men Skriften kaller stadig bare de troendes oppstandelse for en «livets oppstandelse». Bare der Guds Ånd har bodd, blir det dødelige legemet levendegjort ved oppstandelsen. Guds Ånd planter inn en livsspire, en oppstandelsesspire til nytt liv, i det legemet som var Den Hellige Ånds tempel her på jorden.

Da er seieren vunnet fullt og helt, og det gamle løftet ved profeten Jesaja (49,24–25) har fått sin siste salige oppfyllelse: «Kan vel noen ta hærfanget fra en kjempe, eller kan fangene slippe fra dem som de med rette tilhører? Ja! For så sier Herren: Både skal fangene bli tatt fra kjempen, og voldsmannens hærfang skal slippe unna.»

Men alt avhenger av at hans Ånd, som reiste Kristus opp fra de døde, bor i oss. Der er det store punktet for selvprøvelse. Og dette skal være hvert Guds barns daglige bønn: «La din Ånd ei fra oss vike, til vi se deg i ditt rike!»

306. Vi skylder ikke kjødet noe, for kjødet gir oss bare død. Men Guds Ånd gir dem som lar seg drive av ham, visshet om barnekår hos Gud og dermed visshet om den himmelske arven (8,12–17)

«Derfor, brødre, skylder vi ikke kjødet noe, så vi skulle leve etter kjødet», fortsetter apostelen nå (v. 12). Dette skal et Guds barn holde fast ved i hele sin daglige strid: Vi skylder ikke kjødet den aller minste ettergivenhet eller underdanighet. Kjødet lønner oss dårlig hvis vi vil leve etter det – det lønner med død. Men striden i Åndens kraft for å ta livet av legemets gjerninger fører omvendt til liv, evig liv.

Paulus skriver «legemets gjerninger» fordi kjødet nettopp gjør seg gjeldende gjennom legemet. Kjødet vil ha legemet til å herske over ånden. Men legemet skulle tjene ånden som redskap til helliggjørelse av livet (Rom 6,19). Vil vi selv bli frelst fra døden, må vi ta livet av de angrepene kjødet retter mot oss gjennom det legemet gjør. Og det kan vi ved Ånden (v. 12–13).

I de sørlige land blir det av og til utkjempet en tvekamp der de to blir spent sammen med et belte, hver med en kniv i hånden. Den enes liv avhenger av den andres død. Slik er vi spent sammen med vårt kjød, og vårt evige liv avhenger av at kjødet blir tatt livet av. Seirer kjødet, mister vi livet. Vi hører her de samme tonene som når Herren sier i Joh 12,25: «Den som elsker sitt liv, skal miste det. Men den som hater sitt liv i denne verden, skal bevare det til evig liv.»

Dette siste, at en vandring i Guds Ånd fører til liv, viser Paulus nå i v. 14–17. Å bli drevet av Guds Ånd, det vil si å la livet sitt bli styrt av Ånden slik styrmannen styrer skipet, er pantet på at vi er Guds barn (v. 14).

For den Ånd vi fikk fra Gud, var ikke trelldommens ånd, som igjen førte til trellefrykt, slik den gang vi stred under loven i syndens trelleåk. Nei, tvert imot: Den Ånd som vi døpte og troende mennesker har i oss fra Gud, er barnekårets Ånd, en Ånd som svarer til den stillingen et barn har overfor sin far. I det rette

barneforholdet finnes det nok en frykt, men det er ærefrykten som frigjør, ikke trellefrykten som binder.

Men alle som i sannhet har barnekårets Ånd, har også først gjort den erfaringen at de av naturen var under en trelldommens ånd på grunn av synden, og at denne trelldommens ånd bare kunne overvinnes av nådens Ånd i Kristus Jesus. Den som slett ikke kjenner sin naturlige, trellbundne tilstand, som aldri har kjent frykten for lovens dom og aldri har opplevd at trelldommens ånd ble overvunnet av barnekårets Ånd, ligger fremdeles i en åndelig søvn og død. Han skal først oppleve det Paulus skildrer i Rom 7. En kan også på kjødelig vis bedra seg selv med et innbilt barneforhold til Gud. Et barneforhold uten omvendelse er bare innbilning.

Grunntekstens ord for «barnekår» (egentlig «sønnlig utkårelse») betegner det samme som vi nå kaller «adopsjon»: å ta en til seg i barns sted. Apostelen bruker nettopp dette uttrykket for å betegne Guds nåde mot oss, vi som «av naturen» er «vredens barn» (Ef 2,3). Det er av sin frie barmhjertighet i Kristus han tar oss til barn, så sant vi vil gi hans Ånd makt i hjertet. I denne Ånd kan vi rope: «Abba, Far!» og gjøre det med troens visshet. «Ånden selv vitner sammen med vår ånd at vi er Guds barn» (v. 16).

Han vitner «sammen med vår ånd», står det. Altså finnes det også et vitnesbyrd i vår ånd. Et Guds barns ånd er jo virket ved Den Hellige Ånd. Den er et barn av Den Hellige Ånd – «det som er født av Ånden, er ånd» (Joh 3,6) – og bærer derfor i seg selv et vitnesbyrd om barneforholdet til Gud. Guds Ånd, som driver og bærer vår ånd så sant vi er troende, er da det mektige seglet fra Gud, som virker sammen med vår ånds vitnesbyrd.

Slik er det jo også med vitnesbyrdet utad. Der skiller Herren også mellom det store vitnet, sannhetens Ånd, og de små vitnene, de troende, som vitner i kraft av det livet Ånden har virket: «Når Talsmannen kommer … da skal han vitne om meg. Men også dere skal vitne» (Joh 15,26–27).

Ja, visshet om nåde, om barneforhold til Gud, er Åndens gave som følger med det å bli drevet av Guds Ånd. Brorson synger så vakkert om det i den gamle kjernesalmen:

«Vår tro er den forvisning på at vi Guds nåde have, som ingen av seg selv kan få, men som er Åndens gave.»

Et uomvendt menneske har ikke denne vissheten. Derfor kaller verden den så ofte selvbedrag og hovmod.

«Abba» er det hebraiske (rettere: syrokaldeiske) ordet for «far». Det gikk over i de greske menighetenes kirkelige bruk, på samme måte som de hebraiske ordene «halleluja», «hosianna» og så videre, særlig vel fordi vår Frelser selv sa «Abba, Far!» i Getsemane (se Mark 14,36). Ja, for en uhyre nåde at syndere som vi får lov til å kalle den hellige, evige Gud Far! Det kan vi også bare i Jesu navn. Han har med sitt blod kjøpt oss den barneretten som Ånden vitner om.

Så lenge vi mennesker lever etter kjødet, vitner Guds Ånd mot oss som vantro, og for oss om omvendelse og syndenes forlatelse. Men når hjertet har overgitt seg til troens lydighet, da vitner Ånden sammen med vår ånd at vi er Guds barn.

De trekkene av Åndens liv som her blir stilt fram for oss, er først striden på liv og død mot kjødet (v. 12–13), dernest lykkelige barnekår i forholdet til Gud (v. 14–16), og endelig arven som følger med det å være barn (v. 17).

Vår Far dør visselig aldri, og likevel skal barna være Guds arvinger og Kristi medarvinger, slik vi synger i salmen: «Sikre på vår arv og lønn er med Guds enbårne Sønn.» Gud vil gi sine barn lodd og del i all sin herlighet, den herligheten som vår Frelser etter sin fornedrelse gikk inn til igjen ved sin oppstandelse og himmelfart (Joh 17,5). «Der jeg er, der skal også min tjener være», sa Herren (Joh 12,26).

Apostelen føyer til: «… så sant vi lider med ham, for at vi også skal herliggjøres med ham.» Dette sier han til selvprøvelse og til påminnelse om at veien til herligheten går gjennom lidelse. Det føyde også vår Frelser til i det nevnte ordet: «Den som vil tjene meg, han må følge meg» (Joh 12,26). Den nære sammenhengen mellom det å lide med Kristus og herligheten blir sterkt understreket ved det lille ordet «for at».

Sannelig en salig lidelse, som har herlighet som mål! Hver tåre som er grått for Jesu skyld, hver torn som verden har stukket i Guds barns hjerte, skal bli forvandlet til fryd og hvile hjemme hos vår Gud. Vår arv er det evige liv i all sin fylde. Det var det Paulus ville vise. Det er målet som Ånden fører til. Her på jorden får vi pantet, håndpengene: vissheten om nåde, freden med Gud og den barnlige, fortrolige adgangen til ham. Der hjemme skal vi nyte arven fullt ut. Ja, det er Guds barns lykke.

Kristne, hvilken morgenrøde,
mange mørke timer verd,
når vi, levende og døde,
møtes med vår Herre kjær,
skal i himlens glans og ære
evig hos vår Frelser være,
love Gud med englerøst!
Husker, det er Herrens trøst!

307. Herligheten som Guds barn venter og håper på, skal stille sukket som nå går gjennom hele skapningen, ja, også gjennom Guds folk her nede i forgjengelighetens land. Dette løfter apostelen fram som en trøst i den nåværende tids lidelser (8,18–25)

«… så sant vi lider med ham» – denne veien til herligheten hadde Paulus understreket (v. 17), samtidig som han løftet fram den herlige arven som venter Guds barn.

Men vil ikke den nåværende tids lidelser kunne ødelegge et Guds barns lykke og stå i skjærende motsetning til vår visshet om å være i nåde hos Gud? Dette spørsmålet møter oss så ofte i det praktiske livet. Vi ser de harde trengslene Guds barn av og til må gjennom, og vår naturlige forstand står liksom stille overfor dette: Hvordan kan Gud, vår kjære, nådige Far, la sine barn gå gjennom så dype trengselsvann? Tenk bare på martyrenes dager, og i den nyeste tid på de grufulle lidelsene de kristne armenerne har gjennomgått under tyrkernes åk!

Paulus nevner i det følgende tre sterke trøstegrunner som kan bære gjennom lidelsen. Den første finner vi her i v. 18–25: den kommende herligheten. Paulus bruker her det sterke uttrykket at «den nåværende tids lidelser ikke er for noe å regne mot den herlighet» som skal komme (v. 18). Ja, om vi bare alltid kunne holde fast ved det og se denne tidens lidelser i lyset av den kommende herligheten, denne usigelige, evige herligheten! Hva er vel den hardeste trengsel en liten tid her på jorden mot en evig herlighet hos Gud?

Den samme tanken møter oss også hos Paulus i 2 Kor 4,17. Der kaller han de helliges trengsel «kortvarig og lett», i motsetning til «en evig fylde av herlighet». På samme måte møter vi i 1 Pet 5,10 en sammenligning mellom den evige herligheten og lidelsen i den korte tiden.

I v. 19–25 dveler apostelen ved at herligheten ennå bare er noe som skal komme, mens lidelsene riktignok er her nå. Først framtiden vil bringe oss herligheten, oss så vel som hele skapningen. For også skapningen lengter etter å bli frigjort. Det går et sukk gjennom den (v. 19–22). Også vi troende mennesker kjenner godt dette sukket i oss selv under forgjengelighetens kår (v. 23). For vi er ennå bare frelst i håpet. Men skulle ikke et slikt grunnfestet håp kunne styrke oss til frimodig forventning (v. 24–25)?

Det er et dypt ord, dette om skapningens lengsel, at også den venter på at Guds barn skal åpenbares. Hva menes med «skapningen» her? Noen forstår det om naturen, altså uten menneskeverdenen. Andre tar med hele den jordiske skapningen i denne betegnelsen, men med det unntaket som v. 23 tvinger fram, altså unntatt de troende. Da tenker en på det sukket som også går gjennom hele den ikke-kristne slekten.

Visst er det at «et sukk igjennom verden går», ikke bare gjennom den umælende naturen, men aller dypest gjennom den falne menneskeslekten. Og visst er det at sukket og lengselen aldri var dypere i den ikke-kristne verden enn nettopp da tidens fylde var kommet.

Likevel synes uttrykket i v. 20 – «Skapningen ble jo lagt under forgjengelighet, ikke frivillig, men etter hans vilje som la den under forgjengelighet» – helst å peke på den delen av skapningen som ligger utenfor menneskeverdenen. Men selv om sukket i menneskeverdenen ikke blir nevnt direkte her, følger det av seg selv: Går sukket til og med gjennom hele den umælende skapningen, må det først og fremst finnes også hos det falne mennesket, som var bestemt til å være skapningens herre og krone.

Dette sukket merkes jo på så mange måter. Det merkes i dyreverdenen, som må lide og dø, og som kjenner frykt og angst i den kampen som går for seg mellom de forskjellige dyrene. Det merkes når naturen visner om høsten, og i alle de mange naturomveltningene som også skjer i den livløse naturen. «Hele skapningen til denne stund sukker sammen og stønner sammen som i veer.»

Men med Åndens øre hører apostelen en «lengsel» gjennom dette sukket. Grunntekstens ord betyr her å vente og speide etter det som kommer, med hodet strakt fram. Med rette ser apostelen på denne smerten som fødselsveer – det greske ordet i v. 22 som er gjengitt «stønner … som i veer», betegner nettopp fødselssmerte. De varsler at noe nytt skal bryte fram, og vitner om at smerten en gang skal være over og avløses av glede (se Joh 16,21).

For skapningen måtte følge med sin jordiske herre, mennesket, i hans fall. Derved ble også den lagt under forfengelighet og forgjengelighet. Slik ble det uten skapningens egen vilje, etter Guds ordning. For det er ham vi må tenke på ved «hans vilje som la den under forgjengelighet», ikke Adam, slik noen mener, som den som ved syndefallet sitt brakte død og forgjengelighet over sine etterkommere. Bare skapningens Gud kunne også knytte et levende håp til denne tilstanden av forgjengelighet: det store håpet, grunnet på Guds makt, at også den sukkende skapningen en gang skal bli frigjort. Det er dette løftets håp, som Gud har gitt skapningen, som bærer dens lengsel.

Og på spørsmålet om når dette håpet skal bli oppfylt, svarer ordet her: når «Guds barn skal åpenbares». Det vil si den stunden da Guds barn ikke lenger skal ha sitt liv skjult med Kristus i Gud (Kol 3,3), men bli åpenbart og kjent for alle i sin herlighet som Guds arvinger og Kristi medarvinger.

Den stunden kommer ved Kristi gjenkomst, først med tusenårsrikets herlighet, som de gamle profetene stadig pekte fram mot (se for eksempel skildringen i Jes 65,20–25), og til sist med den nye jord der rettferdighet bor.[1] «Guds barns frihet i herligheten» betegner den friheten som det at Guds barn blir åpenbart, også skal bringe med seg for hele skapningen: frihet fra den forgjengeligheten som den nå trelle under.

Hvor mye som ligger i dette håpet for skapningen, den skapningen som omgir oss nå, og som vi kjenner sukket og smerten til, vil først åpenbaringens tider vise oss fullt ut. Også her skal vi visselig få erfare at ordet i Ef 3,20 er sant: Han «kan gjøre mer enn alt, langt ut over det vi ber eller forstår».

Men tar vi feil om vi antar at nettopp de samme skapningene som her led og døde uten egen skyld, da skal bli skapt på ny til nye og lykkelige kår? Det er særlig dyreverdenen, med sin mer bevisste lidelse, som så ofte også kommer av menneskers grusomhet, som dette håpet synes å gjelde.

Riktignok finnes det dyr som har en tilværelse så nært knyttet til forgjengeligheten at de synes å måtte forsvinne med den. Men vi skal heller ikke granske videre i dette. Vi skal bare glede oss i løftets lys og hvile i at vår Gud – rettferdighetens, kjærlighetens og maktens Gud – vil gjøre alt så langt skjønnere enn våre tanker nå kan romme.

Dette løftets håp gir oss en lys trøst også når vi ser på våre egne kår, nettopp når det gjelder den delen av livet vårt som står naturen så nær: vårt legemlige liv. Hjertesukket over syndens skyld er stilnet og har veket for Herrens salige trøst i evangeliet om nåden i Guds Sønn. Likevel bærer vi jo ennå på sukket over forgjengeligheten som rører seg i legemet vårt, over dødens orm som gnager på det.

Vi lengter etter at barnekåret, vår barneretts herlighet, også skal nå fram til «vårt legemes forløsning». Vi har «Ånden som førstegrøde». Det vil si at vi allerede nå har Ånden som førstegrøden av den salige høsten som venter oss. Men vår forventning står til at også legemet vårt skal bli likt med Kristi herlighetslegeme, slik Paulus sier det så vakkert i Fil 3,20–21.

Ennå venter vi på det og må nøye oss med den trøsten som ligger i forventningen. For «i håpet er vi frelst» (v. 24). Det en håper på, ser en ennå ikke. Men det er himmelvid forskjell på å være frelst i håpet og å håpe å være frelst. «Jeg håper da det», sier verdens barn, og røper med det at han vandrer i mørke og usikkerhet. Nei, når det her tales om håp, menes det ikke noe usikkert, men en visshet om framtiden.

Det går også klart fram av v. 25. Der blir dette håpet nettopp kalt å lengte etter det «med tålmodighet», slik en stille og rolig venter på det en er viss på å få. Et slikt fullvisst håp om den kommende herligheten, der alt sukk og all smerte

[1] Skriften taler om én synlig gjenkomst, da alle døde står opp og dommen holdes (Matt 25,31–32; Joh 5,28–29). Slik lærer også den lutherske bekjennelsen, som avviser et tusenårsrike på jorden før dommedag (Den augsburgske bekjennelse art. 17). Om forfatterens syn, se betraktning 639 til Åp 20.

er borte for evig, kan bære, ja, bære mektig gjennom alle den nåværende tids lidelser. Det er den første sterke trøstegrunnen i lidelsene.

Fryd etter nøden, syn etter tro,
liv midt i døden – salige ro!
Ventetid kort, så kommer Guds Krist,
stiller vår lengsel, amen for visst.

308. Ennå to trøstegrunner i lidelsen: Ånden kommer vår skrøpelighet til hjelp som vår talsmann, og alle ting må samvirke til å føre Guds barn fram til det målet Gud har satt for dem (8,26–30)

Foruten den trøstegrunnen som er nevnt før, det fullvisse håpet om den kommende herligheten, trekker apostelen fram enda to sterke trøstegrunner som hører den nåværende tiden til. Den første er denne: For en kraftig hjelp vi har i Guds egen Ånd til å holde ut i denne ventetiden, som er så full av lidelse! Det nye mennesket i Guds barn er ennå så svakt. Derfor er det en så stor nåde at Guds sterke Ånd, som dette nye mennesket stammer fra, vil være en talsmann inne i oss, slik Kristus er det for oss ved Faderens høyre hånd.

En kjærlig far og mor kan be sammen med barnet sitt og liksom bære fram det barnehjertet trenger å få fram, men ikke selv vet hvordan det skal få fram. Slik gjør Ånden med Jesu små. «Vi vet ikke hva vi skal be om slik vi burde», men Ånden vet det. Derfor hjelper han fram de dype bønnesukkene fra hjertets grunn. De kalles «sukk som ikke rommes i ord», fordi ord ikke strekker til for å tolke det de rommer. Ånden «går i forbønn for oss» med disse sukkene som er hentet fram fra hjertets dyp, idet han bærer dem fram for Gud.

Og dette gjør Ånden «for de hellige» «etter Guds vilje» (v. 27). Det er Guds inderlige kjærlighet som Ånden går ut fra for å leve i menigheten, for liksom å sukke med den og be med den, være dens indre, bærende kraft og føre Kristuslivet fram som hjerteslaget i hans levende menighet. Derfor står det også i Gal 4,6: «Gud har sendt sin Sønns Ånd inn i våre hjerter, som roper: Abba, Far!» Her sies altså Ånden selv å rope: «Abba, Far», idet han bærer Guds barns rop fram for den himmelske Far.

Og i Åp 22,17 står det: «Og Ånden og bruden sier: Kom!» Ikke bare bruden, menigheten, men også Ånden i den sies å lengte etter Kristi gjenkomst.

Ut fra denne Åndens nådefulle virksomhet i de troendes hjerter forstår vi også hvordan Herren har kunnet legge så store bønner i munnen også på sine

svakeste lemmer, for eksempel de tre første bønnene i Fadervår. Ja, dette er underfullt, en hemmelighet for det kjødelige mennesket. Det kan ikke forklares, men det må erfares.

De bønnene som Ånden bærer fram for Gud på denne måten, når fram til Guds hjerte. «Han som gransker hjertene, vet hva Ånden trakter etter.» Det trengs ikke mange ord. Derfor skal vi også i all vår bønn be om Guds Ånd, så vi kan be rett.

Apostelen trekker her fram denne trøstegrunnen i lidelsen: Åndens underfulle virksomhet i og for de hellige etter Guds vilje. På samme måte har vi jo et ord i samme retning fra vår Frelsers munn i Matt 10,19–20. Der viser Frelseren også til Ånden som den som i trengselen skal komme Herrens vitner til hjelp ved å gi dem det de skal tale.

I v. 28–30 har vi endelig den tredje trøstegrunnen, nemlig vissheten om at «alle ting» – altså også lidelsene – må tjene til gode for dem som elsker Gud. Det følger av at Guds makt er over alle ting. Han har alle sine skapninger og alle skapte ting i sin krafts hånd, og han styrer det slik at alle ting til sist skal vise seg å ha måttet tjene hans fredstanker med dem som «elsker» ham, fordi han elsket oss først. Ja, «alle ting», også alt det onde, ja, Satan selv må, om enn stikk imot sin vilje, likevel tjene til å hjelpe Guds barn fram på veien til himmelen.

Også de verste stormene og brenningene som har møtt kirkens skip, så vel som det enkelte Guds barn, har alle måttet tjene til å feste båndet mellom Herren og oss og sette våre føtter fast på klippen (Sal 40,3). Tro det, Guds barn! Hvil i at Gud likevel skal «alting mage», om han enn «fører sine gjennom kors og pine underlig iblant». «All ting står i hans hender, all din trang han kjenner.»

Hvor dette ordet «alle ting samvirker til gode» bærer veldige byrder, når hjertet holder barnlig fast ved det! Men det må aldri glemmes at dette mektige løftet bare gjelder dem som elsker Gud. Hører du til dem som kan si til Herren: «Ei for hele vide verden ville jeg dog miste deg», da skal du også barnlig være forvisset sammen med apostelen om at Herrens kjærlighet er «rik og varm, ja, varmest når den mest deg gjennomryster».

Dette skal vi søke styrke for nettopp ved å se på Herrens fredstanker med oss, disse dype nådetankene som ikke er fra i dag eller fra i går. Nei, «i ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt» (Ef 1,4).

Og hans vilje er å fullføre det han har begynt, og føre de sjelene som vil være hans, fram til det evige målet. Han tillater ikke at disse kjærlighetstankene hans blir krysset eller gjort til intet av lidelsene, slik det så ofte kan se ut for vårt nærsynte blikk. Tvert imot lar han nettopp lidelsen komme, for at hans råd med oss kan bli virkeliggjort på disse underfulle veiene.

Apostelen kaster et blikk over trinnene i Guds frelsesråd og hvordan det blir gjennomført. Dette rådet betegner han (v. 28) med disse ordene: «dem som etter hans råd er kalt». Vår kjærlighet til Gud er jo hans eget verk i oss, sprunget ut av hans nådefulle råd. Apostelen går tilbake til dette: «dem som han forut kjente». I Den hellige skrifts språkbruk uttrykker ordet «kjenne» ikke bare et ytre kjennskap, men kjærlighet som knytter seg til og virker inn på den som blir kjent, på samme måte som når den gode hyrde sier: «Jeg kjenner mine» (Joh 10,14).

Likevel betegner det på ingen måte en forutbestemmelse som krenker menneskets frihet. I neste kapittel (kap. 9) trer dette spørsmålet om å kjenne på forhånd enda skarpere fram. Bare så mye vil vi si her at begge sider – både Guds underfulle innvirkning på menneskehjerter og menneskets fulle frihet til å bestemme seg – blir klart hevdet i Den hellige skrift.[1] Alle som vil bli frelst, hører også til dem som Herren forut har kjent.

V. 29 gir grunnen til at alt må samvirke til gode for dem som Herren kjenner som sine: «For dem som han forut kjente, dem har han også forut bestemt til å bli likedannet med hans Sønns bilde.» Dette var målet for Guds tanker fra evighet: Den frelste menneskeslekten skulle være en avglans av bildet av hans elskede, evige, enbårne Sønn, «for at han skulle være den førstefødte blant mange brødre».

Kristus blir sett som hodet for den nye, frelste menneskeslekten som skal dele hans herlighet. Det er den slekten han fikk del i kjøtt og blod med for å frelse dem fra døden og djevelens makt (Hebr 2,14). Kristus kalles «den førstefødte» som den som er født av Gud fra evighet og er av samme vesen som ham. Alle de andre barna er jo adopterte barn, født med Kristi blod til barnerettens gave i dåpen. Men disse nådebarna skal formes til å dele hellighet og herlighet med ham som er deres store bror.

Med v. 30 viser apostelen hvordan Guds frelsesråd trådte fram i virkeligheten for dem han forut kjente. Det åpenbarte seg som kallet, som førte dem til troen og dermed til rettferdiggjørelsen, slik Paulus har utviklet det i Rom 3–4. Men har Herren ført sine så langt, da vil han også føre dem helt fram til herliggjørelsen.

Apostelen taler ut fra en slik trosvisshet at han taler om alt dette som noe som allerede har skjedd. Gud har herliggjort dem, sier han. Han har lånt Guds øyne å se med, og det er godt når vi troende mennesker slik kan se lys i Guds lys.

Riktignok hviler det allerede her i fornedrelsens land en herlighet over hvert troende menneske. «Hvor er de kristne dog strålende vakre», synger Brorson, men føyer til: «innvortes – utvortes har solen dem brent.» Her bærer vi likevel ennå bare vår skatt i leirkar (2 Kor 4,7). Men det er den himmelske herligheten Paulus allerede i Ånden ser fullbyrdet på Herrens venner, på dem som var av sannheten og derfor også fikk nåde til «inntil enden» å holde «fast ved den første, fulle visshet» (Hebr 3,14).

Ja, dette er den tredje salige trøstegrunnen i all Guds folks lidelse her på jorden: Gud skal nok vite å føre sitt verk igjennom med sitt folk.

Ja, hva du har for øye,
det skjer, o sterke Gud,
og alting seg må føye
ditt råd å føre ut.

[1] Den lutherske bekjennelsen lærer at mennesket ikke har fri vilje i åndelige ting før Ånden har virket ved Ordet, men at det kan stå Guds kall imot (Den augsburgske bekjennelse art. 18).

309. Troens seierssang og jubelsang til Herrens ære (8,31–39)

«Hva skal vi da si til dette?» (v. 31). Med dette spørsmålet ser apostelen tilbake på det han trinn for trinn har utviklet om Guds herlige nåde, som tross alle hindringer kan rettferdiggjøre, helliggjøre og herliggjøre dem som tror. Han er liksom nådd opp på toppen av nådens fjell, og med undrende fryd samler han nådens fylde i dette: «Gud for oss» – herlighetens Gud på vår side som vår mektige forbundsfelle og venn. For dette svinner alle hindringer. «Hvem er da imot oss?» spør apostelen.

Ikke slik at vi ingen motstandere har. Jo, dem er det nok av, slik Paulus viser i det følgende. Men hva kan de, hva makter de mot oss når Gud er for oss? Det er en salig sannhet, like sikkert som det er sant at det ikke hjelper å ha aldri så mange for seg når en har Gud mot seg. Men det legger også selvprøvelse fram for hver sjel: Har du Gud på din side? Og det er det samme som: Har du søkt din frelse i Jesus, i ham som bærer navnet Immanuel – Gud med oss?

For en fylde av rikdom og trøst for Jesu små! Alt i og med Jesus – det er summen av v. 32. Dette verset minner om forbildet fra gamle dager, da Abraham gav Isak fra seg for Guds skyld. Slik sparte Gud ikke sin egen Sønn, men gav ham for oss. Han gav ham virkelig, slik at offeret ble fullbyrdet helt ut. Korset på Golgata er den rette målestokken for Guds kjærlighet.

Gav han oss det største han hadde å gi, sin enbårne Sønn, hvor mye mer vil han da ikke gi oss alt annet som trengs for at vi kan nå målet! Alle de gode gavene følger med den fullkomne gaven og er innesluttet i den. Det er sant, det som står i sangen: «Og finner du ham, da finner du alt hva hjertet kan evig begjære.»

I v. 33–39 ser Paulus ut over alt det som vil reise seg mot Herrens troende. Han ser på de to slags våpen som våre motstandere kan bruke. Det ene er det indre angrepet, der fienden vil bruke vår synd til anklage og fordømmelse over oss (v. 33–34). Det andre er det mer ytre angrepet, der fiendemaktene bruker den ytre nød og trengsel for å prøve å skille Herrens hellige fra Kristi kjærlighet (v. 35–36).

I v. 37 kommer det triumferende, jublende svaret på alle de spørsmålene som er stilt med motstanderne for øye, og svaret blir: «Men i alt dette vinner vi mer enn seier ved ham som elsket oss.» I v. 38–39 slutter Paulus så med en høytidelig bekjennelse av sin visshet om at ingenting av alt som kan nevnes i tid eller rom,

ikke de mektigste ånder, ingenting i tilværelsen, skal kunne skille Guds barn fra «Guds kjærlighet i Kristus Jesus, vår Herre».

Spørsmålene i v. 33–34 om hvem som vil anklage og fordømme dem som er Guds utvalgte, er kledd i ord fra Jes 50,8–9. Ut fra innholdet viser de jo allerede i seg selv at forsøket er fruktesløst. Likevel vet vi at både djevelen, «våre brødres anklager» (Åp 12,10 – navnet «djevel» betyr «anklager»), og ofte også verden og vårt eget hjerte forsøker å reise anklage. Men svaret er: «Gud er den som rettferdiggjør.» Når Gud selv, han som er høyeste instans, høyesterett, erklærer saken avgjort til vår rettferdighet, da faller alle anklager til jorden.

Og på samme måte går det med spørsmålet: «Hvem er den som fordømmer?» Ja, vårt eget hjerte prøver av og til å fordømme oss (se 1 Joh 3,20). Men all fordømmelse må forstumme overfor dette: Kristus gikk i døden for oss, ikke som synder, men som syndoffer, og det er bevist ved hans oppstandelse. Og nå står han ved Guds høyre hånd som den som «går i forbønn for oss» som vår talsmann. Han peker stadig på sitt blod, utøst for syndere, dette blodet som skjuler synden så Gud ikke ser på den mer.

Ordet om Kristus ved Guds høyre hånd peker tilbake på Davids salme 110: «Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd» (Sal 110,1).

I v. 35 blir det malt for oss et alvorlig bilde av den trengselen i verden som Kristus forutsa for sine disipler (Joh 16,33). Til mange tider og på mange steder har Herrens folk fått kjenne alt dette fullt ut. Apostelen viser til Sal 44,23, som skildrer en trengselstid for Israels menighet, og ser med rette i det en profeti om menighetens kår til alle tider (v. 36). Kirkens historie viser oss eksempler nok på det.

Et eller annet sted har det nesten alltid vært blodig forfølgelse, enten den nå kom fra hedninger eller fra en ugudelig pave. Hvem kan lese dette uten å tenke på de kristne armenerne i vår tid? De har gjennomlevd fryktelige «slaktedager», da de i sannhet hele dagen ble «regnet som slaktefår».

Men over alle disse mørke skyene lyser spørsmålet som v. 35 begynner med, som nådens sol: «Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?» Nei, Kristi kjærlighet til oss, den kjærligheten som selv har gått gjennom pinen i Getsemane, på Gabbata og på Golgata, holder fast og fører gjennom alle trengselens vann og alle forfølgelsens ildprøver. I Kristi kjærlighet blir det gamle, herlige løftet fra Jes 43,2 oppfylt: «Når du går gjennom vann, er jeg med deg, og gjennom elver, skal de ikke overskylle deg. Når du går gjennom ild, skal du ikke svies, og luen skal ikke brenne deg.»

Det er dette Paulus uttrykker i det store ordet: «Men i alt dette vinner vi mer enn seier» (v. 37). Vi vinner en seier som er mer enn seier. Vi overvinner ikke bare fiendene, men de må til og med tjene oss til velsignelse, ved at vi gjennom trengselen kommer videre fram i livet med Herren (se 5,3–4, der trengselens salige virkninger blir beskrevet).

Men det er «ved ham som elsket oss», at vi når dette. Det er Kristi kraft i vår skrøpelighet. Når det står «elsket», tenkes det jo på den særlige kjærlighetsgjerningen at han gav seg selv for oss i døden. Kristi kors forkynner lidelse, men også seier, og Kristi kors gir kraft til begge deler.

I sluttversene (v. 38–39) møter vi igjen jubeltonene fra den fulle visshet. Dette «jeg er viss på» er den levende troens klenodium. Død kan ikke skille fra Kristus, for Kristus har overvunnet døden for oss. Heller ikke «liv»: Enten vi lever eller dør, er vi Herrens. Når det tales om «engler» og «krefter» og «makt», møter vi her den samme tanken som også andre steder, at det blant englene finnes forskjellige trinn i makt. Det er vel helst de falne englemaktene Paulus tenker på her.

Likevel bruker han jo i Gal 1,8 også bildet av en engel fra himmelen, om en slik kom med et annet evangelium. Det er selvfølgelig bare lagt fram som en tanke som apostelen i virkeligheten ikke regner for mulig. Men selv om det umulige skjedde, skulle likevel ingen åndsmakt kunne skille et Guds barn fra «Guds kjærlighet i Kristus». Slik betegner han her Kristi kjærlighet ut fra dens dypeste kilde. Det siste han nevner, «eller noen annen skapning», føyer han til for å vise hvor maktesløs all motstand er mot dem som Skaperen selv står på side med.

Med denne jubeltonen slutter apostelen sin utvikling av ordet i 1,16, at Kristi evangelium «er en Guds kraft til frelse for hver den som tror». Og vi vil synge med ham:

La hele verden briste,
min Jesus er ved makt;
hvem vil hans hånd oppvriste
og bryte himlens pakt?
Ei hunger, sverd og lue,
ei pine, ve og verk
fra Jesus meg skal true,
det bånd er altfor sterkt.

310. Apostelen gir uttrykk for sin dype sorg over og inderlige kjærlighet til sitt stakkars forherdede folk, Israel etter kjødet, som var blitt betrodd så stor en nåde (9,1–5)

I 1,16 hadde apostelen ikke bare talt om Kristi evangelium som «en Guds kraft til frelse for hver den som tror». Han hadde føyd til: «både for jøde først og så for greker.» Men her lå det et punkt som måtte tas opp og besvares: hele spørsmålet om Israels stilling. For selv om Israel var Guds utvalgte folk, vraket det jo, sett under ett, evangeliet og kom dermed til å stå utenfor frelsen. Men hvordan kunne dette forenes med Guds løfter, med Guds sannhet? Gud hadde jo utvalgt Israel til sitt eiendomsfolk.

I dette spørsmålet lå det en stor fare på den ene siden for hedningkristne: at de skulle hovmode seg overfor det gamle Israel. På den andre siden lå det en fare for jødekristne: at de skulle ta anstøt og fare vill når det gjaldt evangeliet som den eneste veien til salighet.

Vi kommer nå til den fjerde delen av Romerbrevet, den historiske delen (kap. 9–11). Her avviser Paulus først all kjødelig forargelse. Han viser til at Guds løfte stod urokkelig fast, men også til at mennesket ikke har det minste rettskrav overfor Gud og er helt henvist til hans frie nåde og barmhjertighet (9,6–29). Deretter viser han at jødene ble forkastet nettopp fordi de stadig ville stille krav til Gud i stedet for å la seg frelse av denne frie barmhjertigheten hans (9,30–10,21). Til slutt viser han i kap. 11 hvordan Gud likevel vil finne midler og veier til omsider å føre sine løfter til Israel fram til en herlig oppfyllelse.

I 9,1–5 finner vi, som innledning til hele dette store spørsmålet, et gripende utbrudd av apostelens bitre smerte over og ubeskrivelige kjærlighet til sitt eget folk Israel.

I v. 1 bekrefter Paulus høytidelig at det han sier, er sant. Han viser til at han sier dette i livsfellesskap med Kristus, og at samvittigheten hans vitner med ham i Den Hellige Ånd. Denne sterke forsikringen forklares ut fra den mistanken som Israel etter kjødet, det vantro Israel, ja, også noen av de jødekristne, stadig hadde til Paulus: at han var en fiende av sitt eget folk. Slik tolket de iveren

hans for å hevde hedningenes rett til å komme inn i Kristi nåde uten omskjærelse.

Det er en merkelig overgang fra jubelen i det foregående til den dype sorgen Paulus bar i sitt innerste hver gang han så hen til sine slektninger etter kjødet. Gud hadde gitt dem så mange store gaver (v. 4–5), først og fremst navnet «israelitter», det store nådens og ærens navn fra Jakobs kamp ved Pniel (1 Mos 32,28).

Herligheten i navnet «israelitter» blir nå utfoldet i v. 4, der Paulus nevner seks forskjellige velgjerninger fra Gud. Først og fremst nevner han «barnekåret». Det var riktignok ikke det samme som barnekåret i den nye pakt, men de var jo blitt utvalgt blant alle hedningfolkene. Allerede i den gamle pakt kalles de også «barn» av Gud (se 5 Mos 14,1 og 32,6: «Er han ikke din Far …?»). «Herligheten» er det faste uttrykket for at Herren bor blant sitt folk, særlig for skystøtten, der Herren åpenbarte seg i tabernaklet og templet. «Paktene» betegner både løftets pakt med Abraham og lovens pakt ved Sinai.

I v. 5 føyer apostelen så til: «Dem tilhører fedrene», patriarkene Abraham, Isak og Jakob, hvis utvelgelse hele Israels tilværelse hvilte på. Og til slutt nevner han det siste og største av alt, toppunktet av alle velgjerningene: at Kristus «etter kjødet», det vil si etter sin naturlige, menneskelige side, stammet fra dette folket.

Når apostelen peker på Kristi menneskelige opphav, føler han trang til også å peke oppover mot hans guddommelige vesen. Han føyer til: «han som er Gud over alle ting», og da bøyer hjertet hans seg i tilbedelse under lovprisningen: «velsignet i evighet. Amen.»

Her kaller Paulus helt tydelig Kristus Gud. Det liker selvfølgelig ikke rasjonalistene, for de vil gjøre Kristus til bare et menneske. I 1 Tim 3,16 taler Paulus jo også om «Gud åpenbart i kjød», og mange andre steder kommer det samme fram, slik som i Kol 1,16, der Paulus sier at alt er skapt ved ham.

Det var Israels ypperste herlighet at han som var Gud, velsignet i evighet, ble født som menneske av dette folket.

Men nettopp på bakgrunn av alt dette ble det enda mer smertefullt for Paulus å se Israels forherdelse. I sin kjærlighets smertefulle dybde sier han det merkelige ordet i v. 3: «Jeg skulle ønske at jeg selv var forbannet bort fra Kristus for mine brødres skyld.» Det greske ordet for «forbannelse» (*anathema*) betegner opprinnelig noe som er innviet til Gud. Dernest betegner det også det som var viet til Guds vrede og bestemt til undergang, altså noe bannlyst.

Her i denne sammenhengen, forbannet bort fra Kristus, betegner det den evige fortapelsen. Det betyr ikke at Paulus ønsket å bli ugudelig. Men sin salighet i fellesskapet med Kristus ville han ofre, om folket hans dermed kunne bli frelst. I ordene «jeg skulle ønske» ligger det at dette ønsket umulig kunne bli virkelighet. Bare Kristus kunne ta forbannelsen på seg for andre.

Men disse ordene fra Paulus vitner om en brennende kjærlighet som liksom strekker seg opp mot den kjærligheten i Kristus som vi synger om: «Kjærligheten, hjertegløden, sterkere var her enn døden.» Dette ordet hans skal ikke veies på forstandens vekt. Det er uttrykk for en ubeskrivelig kjærlighet, og der ser Paulus sikkert også tilbake på sitt ansvar overfor Israel fra den tiden da han i

sin vantro forfulgte Kristi menighet og med all makt styrket jødene i deres onde gjenstridighet mot Jesus.

For oss inneholder dette dype vitnesbyrdet om Paulus' smerte over Israels vantro et alvorlig spørsmål til selvprøvelse for hver enkelt: Bærer også vi på den dype smerten over vantroen, særlig i vårt eget folk? Tåren i Frelserens øye da han gråt over Jerusalem, skal finnes også i hjertene til vennene hans. I Fil 3,18 ser vi tårene hos Paulus også over de mange hedningenes vantro.

Men den sanne, hellige kjærligheten til fedrelandet skal først og fremst kjennes på hvor mye sorg og smerte vantroen i vårt eget folk volder oss. Den som har mest av denne hellige sorgen, elsker også sitt folk mest. Vel å merke er det ikke en ufruktbar følelse det er tale om, men en sorg som viser seg i offervillig arbeid for sjelers frelse. Derfor ble Paulus aldri trett av å vende seg først til sitt eget folk, hvor mye det enn raste mot ham nesten overalt.

Men en slik hellig sorg har det store løftet over seg: «De som sår med gråt, skal høste med fryderop» (Sal 126,5). Og dette fryderopet lød også i apostelens hjerte, om enn som fra det fjerne, når han så ut mot Israels framtid, ut mot det lyset som skulle stråle fram for Israel ved kveldstid (Sak 14,7: «mot kveldstid, da skal det bli lys»).

311. Guds ord har ikke slått feil. Hans sannhet overfor Israel står urokket (9,6–13)

Den gripende innledningen var like velegnet til å dempe hedningkristnes selvopphøyelse overfor Israel som til å åpne hjertedøren for apostelens ord hos jødekristne. Nå går Paulus inn på selve spørsmålet. Det første han må hevde, er Guds sannhet overfor det faktum at størstedelen av det gamle eiendomsfolket viser seg å ha forkastet evangeliet og dermed selv er blitt forkastet. Det kunne jo se ut som om Guds ord (v. 6) – og her tenkes det særlig på løftene – hadde «slått feil» (egentlig «falt ut av sin stilling»). Hva ble det nå av alle løftene til Abrahams ætt?

Apostelen viser nå ut fra Israels eldste historie at løftet slett ikke gjaldt alle Abrahams legemlige etterkommere, men «løftets barn». Her nevnes først Isak som eksempel, i motsetning til Ismael. «Løftets barn» er de som er født i kraft av et guddommelig løfte, slik at fødselen deres også har et særlig åndelig grunnlag.

Det første eksemplet (v. 6–9) viser at det må tas et åndelig hensyn når det gjelder Abrahams barn. Det settes et åndelig skille, for bare hans åndelige barn er Guds barn (v. 8) og har fått del i den gamle pakts «barnekår» (v. 4). Deretter (v. 10–13) går apostelen over til å hente fram et nytt eksempel fra den gamle hellige historien, nemlig Rebekkas og Isaks to sønner, Jakob og Esau. Også der viste det seg at delen i frelsen slett ikke gjaldt patriarkens kjødelige barn som sådanne. Også der ble det satt et åndelig skille etter Guds utvelgende beslutning.

Ved dette siste eksemplet viste det seg enda tydeligere enn med Isak, for Jakob og Esau var begge barn av samme far og mor. I det første eksemplet hadde Ismael jo en annen mor enn Isak. Men selv om forholdene ellers var helt like, var det likevel bare i Jakobs ætt det sanne Israel var å finne, ikke i Esaus.

Men hadde det skjedd slik i patriarkenes tid at den rent naturlige avstamningen ikke gav krav på del i Guds nåde, fulgte det av dette at det samme måtte gjelde for det nåværende Israel. Også der fantes det et Israel etter kjødet ved siden av Israel etter Ånden. Og på det åndelige Israel, den lille flokken som hadde sitt liv ut av Guds løfter og levde i tro på dem, hadde ordet ikke gått tapt. På den delen av Israel, om det enn bare var en rest (se v. 29), var løftet til fedrene blitt oppfylt allerede nå. Slik stod Guds sannhet urokket.

I det siste eksemplet, med Jakob og Esau, blir tanken ført fram med enda større styrke enn i det første eksemplet: Ingen av Abrahams ætt hadde den minste rett, noe krav å gjøre gjeldende, når det gjaldt del i Messias-riket. Det var nettopp det jødene alltid pukket på: Fordi de var Abrahams etterkommere, kunne de kreve del i riket. Allerede døperen Johannes forkynte mot dem som trøstet seg med «Vi har Abraham til far», og sa at Gud på den måten like gjerne kunne reise opp barn for Abraham av steiner.

Og det er det samme Paulus her slår fast ut fra Skriftens vitnesbyrd: Ingen har en gnist av rett overfor Gud. Nåden beror alene på Guds råd etter hans utvelgelse, det vil si at han ikke lar seg binde av noe hensyn som ligger utenfor ham selv. Han gir ikke sin nåde etter det menneskene vil foreskrive ham, men setter selv vilkårene, slik det behager ham.

Nettopp dette kommer fram i at det ble sagt til Rebekka allerede før guttene ble født, da ingen av dem ennå hadde gjort noen gjerninger, verken gode eller onde: «Den eldste skal tjene den yngste.» I 1 Mos 25,23 er det riktignok tale om de folkene som skulle stamme fra disse to, og der heter det at «den større skal tjene den mindre».[1] Men tanken er i det vesentlige den samme, for det større folket betegnet jo her etterkommerne etter den eldste broren, Esau, og det mindre Jakobs.

Apostelen nevner enda et ord fra den gamle pakt, ordet fra Mal 1,2–3, der det står: «Var ikke Esau bror til Jakob, sier Herren. Likevel har jeg elsket Jakob, men Esau hatet jeg.» Guds kjærlighet til Jakob viste seg i at han utvalgte ham, og Guds hat til Esau i at han forkastet ham fra å høre til Guds folk.

Men denne forkastelsen betegner jo ikke en evig forkastelse, bare en foreløpig. Også for Esaus etterkommere, for Edom, fantes det løfter som ble oppfylt da hedningenes tid kom. Allerede her ligger det en forbildlig antydning av at det også for Israel etter kjødet en gang skulle bryte fram en frelsens tid, selv om det foreløpig ble forkastet.

Skriftens vitnesbyrd viste altså at Gud frelser, ikke på grunn av menneskers kjødelige avstamning og ikke på grunn av deres gjerninger, men ut fra sin frie, utvelgende og kallende nåde. De jødene som nå var utestengt, kunne ikke komme og si at deres rett var blitt krenket, eller at Gud skulle ha vært forpliktet til å frelse dem. Israel og hvert menneske må først lære at det ikke har noe som helst å kreve av Gud (unntatt straff), men at alt helt og fullt beror på Guds ufortjente, frie barmhjertighet.

Av nåde arver jeg min Faders rike,
av nåde tar meg Jesus i sin favn,
av nåde skal jeg fra denne verden vike,
av nåde lengter jeg mot himlens havn,
av nåde kaller Frelseren meg venn,
av nåde skal jeg salig slumre hen.

[1] NB: «den eldste skal tjene den yngste».

312. Gud er ikke urettferdig, for han er Herren, som har rett til å gjøre med sine skapninger som det behager ham (9,14–21)

I det foregående hadde apostelen hevdet Guds sannhet: Gud hadde ikke sviktet sitt løfte, for det var jo ikke gitt alle fedrenes kjødelige etterkommere, men bare dem han hadde utvalgt til det. Men av dette reiste det seg et nytt spørsmål: Lå det ikke en urettferdighet i en slik utvelgelse uten hensyn til gjerningene til dem det gjaldt? Det er dette spørsmålet Paulus begynner med i v. 14: «Hva skal vi da si? Er det da urettferdighet hos Gud?»

Paulus svarer: «Langt derifra!» I det som følger, viser han så til Guds ubetingede frihet i hans forhold til menneskene. Igjen henter apostelen fram ord fra Skriften for å vise at Gud alltid i sitt ord har forbeholdt seg og uttrykkelig hevdet denne friheten: Han tar bare de hensynene han selv finner for godt, enten menneskene kan forstå det eller ikke.

Paulus henter først fram ordet fra 2 Mos 33,19. Der bad Moses om å få se Guds herlighet, og Herren lovte å la all sin godhet gå forbi hans åsyn og føyde til: «Jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig mot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over» (se v. 15). I dette ordet er jo enhver tanke om verdighet eller fortjeneste fra menneskers side helt utelukket. Gud betegner selv sitt forhold til menneskene som en fri miskunn, bestemt bare av hans egen vilje og beslutning.

Men av dette følger igjen det Paulus sier i v. 16: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn.» Til syvende og sist beror Guds nåde ikke på menneskets vilje eller strev, men bare på Guds frie nådebeslutning. Mennesket kan ikke påberope seg sitt ønske eller sitt strev som noe som i seg selv skulle kunne tvinge Gud til å vise nåde.

Vi må merke oss godt at det ikke står at det er likegyldig om mennesket vil og strever. Nei, Herren har i sitt ord satt dette som en betingelse. Men han har selv satt betingelsen. Alt beror i dypeste grunn på hans frie bestemmelse.

Det samme kommer fram, om enn fra en annen side, gjennom det neste skriftordet apostelen henter fram, ordet fra 2 Mos 9,16. Der sier Herren ved Moses til farao: «Men derfor reiste jeg deg opp, at jeg kunne vise deg min

makt, og mitt navn kunne bli kunngjort over hele jorden.» I stedet for «vise deg min makt» har Paulus skrevet: «vise min makt på deg.» Ved å gi tanken i grunnteksten denne formen får han særlig fram det han vil understreke her: at farao måtte tjene til å forherlige Gud.

Når Paulus innleder dette sitatet med «Skriften sier til farao», viser det oss på en herlig måte hvordan apostelen ser på Skriften som Guds munn. I grunnteksten var det jo Herren som talte. Men Skriftens ord og Herrens ord er ett for apostelen, og slik skal det være også for oss.

Hva går så fram av dette skriftordet om farao? Det samme som før: Gud blir ikke tvunget av menneskers ferd til å gjøre det han gjør. Tvert imot måtte farao gjøre det han gjorde, for at Gud kunne få sin vilje fram. Det var ikke slik at Gud gav farao lysten til å sette seg opp mot hans vilje. Men selv om Gud forutså at farao ville stille seg fiendtlig mot ham, lot han ham likevel tre fram i historien, nettopp for å få sin hensikt fram og få sitt navn forherliget ved det «over hele jorden».

Slik viser det seg igjen her at det ikke er slik at menneskets gjerning kommer først, og at Gud så retter seg etter den. Tvert imot: Først er Guds vilje der, fri og ubundet av menneskers gjerninger. De må tjene hans råd, selv om menneskene med hjertet strider mot hans vilje. Her ligger altså likheten mellom Guds forhold til farao og hans forhold til den han viser nåde (v. 15). I begge tilfeller hevder Skriften med største bestemthet den guddommelige, absolutte friheten mot enhver innbilning fra menneskets side om at det har noe å bestemme over hvilke hensyn Gud skal ta.

I v. 18 sammenfatter Paulus summen av skriftordene i v. 15 og 17 slik: «Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.» Det siste, om forherdelsen, sikter til farao. I 2 Mosebok sies det først om farao at han selv forherdet sitt hjerte, men til sist at nå gjorde også Herren det. Gud straffer synd ved å overgi til synden (se Rom 1,24 og 26). Gjør en seg selv hard, ender det med at Herren gjør en enda hardere.

Men dette ordet må forstås i sin sammenheng. Det sies ikke at Gud har ansvaret for forherdelsen. Det sies bare at Gud lar også dem som han på forhånd vet vil stå ham imot, komme fram på historiens skueplass, selv om ordet hans til dem bare virker forherdelse hos dem.

Men her ligger jo den tanken nær at menneskets ansvar dermed blir opphevet, når til og med menneskets motstand mot Guds vilje skjer etter Guds vilje. Det er denne innvendingen Paulus tenker seg reist, slik han uttrykker det i v. 19: «Du vil da si til meg: Hva er det da han klager over? Hvem kan stå imot hans vilje?»

I v. 20–21 avviser Paulus denne innvendingen ved å vise til Guds ubetingede makt over sine skapninger. Kan leiren i pottemakerens hånd klage over den formen og bestemmelsen han gir den? Her må mennesket legge hånden på munnen og tie. Når én blant mange forbrytere blir benådet, skjer det ikke de andre noen urett. Gud har ikke virket det onde i noen. Men han har makt til å gi det onde som er i mennesket, den skikkelsen og det forløpet som kan tjene hans

evige rådslutning. Og ingen har rett til å kreve det guddommelige livet og lyset. Ingen kan kreve å bli hjulpet opp av sitt fall.

Men det er en annen sak om Gud nå også virkelig vil bruke denne absolutte retten sin. Vil han ikke det, vil han la sin handlemåte bestemmes ikke bare av rett, men også av nåde, da må dette «åpne menneskets munn til lovprisning og takk». (F. W. Bugges innledning til Romerbrevet, s. 71.)

Vi står her liksom foran et svimlende dyp, en av de dype evighetstankene, der vi for alvor merker hvor nærsynt vårt eget øye er. Men det er salig når menneskene bøyer seg i ydmykhet under denne tanken. Da erkjenner de at de ikke har noen som helst rett overfor Gud, men er helt henvist til Guds frie, evige vilje og bestemmelse. Heller ikke har de en gnist av rett til å knurre om han ville fordømme.

Her gjelder det å overgi seg helt i Guds vilje, å kaste seg ut på dette dypet som tanken vår ikke kan lodde. Det er vi godt tjent med, for det er og blir like evig sant:

Han intet ondt bestemte,
han intet godt forglemte,
alt hva han gjør, er herlig gjort.

313. Vredens kar og miskunnhetens kar (9,22–33)

I det foregående har Paulus vist Guds absolutte rett over sine skapninger, overfor de vantro jødenes knurrende krav til Gud. Han brukte det jordiske bildet av pottemakeren, som av den samme leiren lager ett kar til ære, til et vakkert redskap, kanskje til hellig bruk, og et annet til vanære, til uren bruk.

Nå viser Paulus videre hvordan Gud bruker denne absolutte retten sin. Han bruker den til å vise «stor langmodighet» mot «vredens kar» og til å kunngjøre hvor rik hans herlighet er over «miskunnhetens kar». Han bruker den slik at han, som hadde frihet til å sette de betingelsene han ville, setter bare én betingelse for menneskers frelse, og det er troen, troen på Guds Sønn.

Vredens kar blir da de som ikke vil la seg frelse på troens vei, men setter sine egne betingelser for Gud. Slik gjorde Israel, som stadig ville bli frelst ved «gjerninger» (v. 32). Det var umulig for dem, og det førte bare til at Kristus ble en snublestein for dem med sin forkynnelse om å vende om og tro på evangeliet.

Når vi sammenligner ordet om vredens kar (v. 22) med ordet om miskunnhetens kar (v. 23), må vi legge merke til en forskjell i uttrykksmåten. Om vredens kar sies det at de «var gjort ferdige til undergang». Bare om miskunnhetens kar sies det at Gud «forut hadde gjort» dem «i stand til herlighet». Det sies ikke at Gud hadde gjort vredens kar ferdige til undergang. De ble gjort ferdige til det ved sin egen ulydighet og gjenstridighet, slik apostelen viser så klart, ikke her, men senere (se 10,21: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk»).

Likevel har Gud, som vi så av faraos eksempel, sin hånd med i deres forherdelse. Det skjer ved at han lar dem få tre fram, og ved at han igjen og igjen tilbyr dem den samme sannheten og nåden som alle andre, selv om han på forhånd vet at de ikke vil ta imot den. Slik modner han dem for dommen, slik at de fyller sine synders mål. For Gud fordømmer ingen før syndens mål er fullt.

Gud bruker denne forherdelsen deres til å kunngjøre sin makt også gjennom sin vrede. Slik må også vredens kar tjene til hans forherligelse, om enn på en sørgelig måte. Men Guds makt blir ikke bare forherliget i den siste dommen over disse «karene» som er hjemfalne til vreden. Hans navn blir også forherliget over dem på forhånd ved den store langmodigheten han tåler dem med så lenge.

Miskunnhetens kar er derimot de sjelene som Guds herlighets rikdom blir kunngjort i, til deres frelse. De gir Gud helt rett og lar seg med takk og glede frelse på troens vei, den veien Guds frie bestemmelse har satt. Om disse miskunnhetens kar står det, som før nevnt, at Gud forut hadde gjort dem i stand til herlighet (se 8,29–30). Guds fredstanker hadde arbeidet for disse sjelene lenge før hans barmhjertighet møtte dem på veien deres.

Ja, av sammenhengen mellom v. 22 og 23 går det fram at Guds store langmodighet med vredens kar også hadde miskunnhetens kar for øye. Etter grunnteksten (se Rørdams oversettelse) bør v. 23 helst begynne slik: «også for å kunngjøre …» Vi møter her den samme tanken som i 2 Pet 3,9: Gud utsetter dommen over de vantro for å gi andre mennesker rom til omvendelse og frelse.

Disse miskunnhetens kar samlet han seg «ikke bare av jøder, men også av hedninger» (v. 24). Ja, også av hedninger, som ikke hadde stått i noe paktsforhold til ham før.

Men her kunne det se ut til å reise seg en ny innvending mot sannheten i Guds ord. Det var jo Abrahams barn, riktignok bare hans åndelige ætt, det sanne Israel, som ordet gav de rike løftene. Hvordan var det da med at hedningene ble tatt opp i Guds folk? Strider dette mot løftets ord? Nei, svarer apostelen. Også at hedningene skulle bli tatt opp, er forutsagt i Guds ord, like visst som at størstedelen av Israel skulle bli forkastet. Det har altså ikke i noe tilfelle skjedd et brudd på Guds ord.

Ordet hos Hosea, som apostelen bruker for å vise løftet til hedningene, ble egentlig talt til tistammefolket, det avguderiske Israels rike. Det ble derfor kalt «Ikke mitt folk» og «Ikke elsket». Men Gud ville likevel forbarme seg over det av sin frie nåde, slik at de skulle kalles «den levende Guds barn» (Hos 2,23 og 1,10). I denne Guds barmhjertighet mot israelitter som ikke lenger fortjente dette navnet, men hadde gjort seg like med hedninger, ser Paulus med rette et løfte også for dem som var født hedninger (v. 25–26).

Og når det gjelder at ordet bare talte om at en rest av Israel skulle bli frelst, viser Paulus først til Jes 10,22–23, der det står: «For om ditt folk, Israel, er som havets sand, skal bare en rest av det omvende seg.» Videre lyder det hos Jesaja i grunnteksten: «Tilintetgjørelse er fast besluttet, en flom av rettferdighet. For tilintetgjørelse og fast besluttet dom fullbyrder Herren Herren, hærskarenes Gud, over hele jorden.»

Stedet hos Jesaja inneholder en skildring av den fryktelige straffedommen som Israels folk skulle siktes gjennom. Paulus følger den greske oversettelsen. Den inneholder i det vesentlige de samme tankene, nemlig om Herren som den som fullbyrder den dommen han har uttalt, og gjør det hastig (slik strømmen bryter fram med makt) og i rettferdighet, så hans hånd skal kjennes på jorden ved at ordet hastig blir oppfylt. I denne sammenhengen vil det si at Herren, uten å la seg stanse, ville fullbyrde sine dommer, så det vantro Israel skulle få merke det.

Bare den hellige sæd, som profeten i 1,9 hadde pekt på under navnet «en liten rest» (uttrykket «en hellig sæd» finner vi i Jes 6,13), skulle få del i løftet.

I disse ordene var det sagt tydelig nok at ved Kristi komme skulle ikke jødene som folk, men bare en liten skare av folket bli miskunnhetens kar. Slik ble jo også bare en liten rest frelst ut av Sodoma og Gomorra.

Ordet fikk altså rett på alle måter. Det er Guds vilje, slik den var forutsagt i Ordet, som er blitt fullbyrdet.

I det følgende, først i v. 30–33 og siden i hele kap. 10, utfolder Paulus nå den egentlige grunnen til den forkastelsesdommen som rammet det utvalgte folket, det store flertallet av det. Hedningene jaget ikke etter rettferdighet, men var likegyldige for den levende Guds vilje, og fikk likevel rettferdighet. Israel derimot søkte «rettferdighetens lov», det vil si en måte å skaffe seg rettferdighet på selv, men «kom ikke fram til denne lov», det vil si fant ikke en slik vei.

Grunnen lå nettopp i at så mange av Israels barn ville skaffe seg et rettskrav overfor Gud og ikke ta imot barmhjertigheten av Guds frie nåde ved troen. De jaget fram på en stengt vei i stedet for å gå den veien Guds frie barmhjertighet hadde åpnet, troens nådevei. Dermed ble det alvorlige ordet som Paulus her nevner i v. 33, oppfylt på dem. De støtte mot Kristus som snublesteinen for sin selvrettferdighet.

Men også dette var forutsagt ved profeten Jesaja, i 28,16 og 8,14, og de to stedene sammenfatter Paulus her i en fri gjengivelse. På det første stedet står det i grunnteksten: «Se, jeg har lagt i Sion en grunnstein, en prøvet stein, en kostbar, fast hjørnestein. Den som tror, haster ikke» (eller: flykter ikke). Det siste gjengir Paulus med «Den som tror på ham, skal ikke bli til skamme». Tanken er i det vesentlige den samme som i grunnteksten: Den som tror på Herren, har ingen grunn til å engste seg.

Det andre ordet var fra Jes 8,14, der grunnteksten sier om Herren: «Han skal bli til en helligdom og til en snublestein og en anstøtsklippe for begge Israels hus.» Dette var nå blitt oppfylt på det vantro Israel i dypeste forstand, i den stillingen de tok overfor Kristus. Bygningsmennene hadde forkastet hjørnesteinen.

Gud Fader, som meg skapte,
tell ei meg blant fortapte,
mitt håp er satt til deg.
Guds Sønn, som meg forløste,
din hjelp meg alltid trøste,
styrk det du har begynt i meg!

Kan det sies at Romerbrevet 9 taler om en evig, ubetinget forutbestemmelse?

Romerbrevet 9 har gjennom tidene voldt fortolkerne en del vanskeligheter. Den gamle åndskjempen Augustin (død år 430) hentet ut av dette kapitlet sin lære om en evig forutbestemmelse (predestinasjon). Etter den skulle noen sjeler være utvalgt av Gud til frelse, og disse sjelene gav Gud da med uimotståelig makt kraft og evne til å ta imot nåden. Andre derimot skulle være forutbestemt til å bli værende under Guds vrede. Menneskets frihet ble på denne måten helt utslettet.

Det var i striden med kjetteren Pelagius, en fullblods rasjonalist som lærte at mennesket godt kunne gjøre seg selv salig ved sin egen kraft og gjerning, at Augustin i sin iver for å vise hvor maktesløst mennesket var, hevdet denne meningen som grunnet på Romerbrevet 9. Og den sveitsiske reformatoren Calvin fulgte Augustin i denne forferdelige læren om en evig, dobbel forutbestemmelse.

En forferdelig lære må den i sannhet kalles, for den fører lett enten til fortvilelse eller til likegyldighet. Noen munker i et kloster i Afrika ble drevet nær fortvilelsen ved tanken på å være forutbestemt. Andre derimot tok saken lett og slo seg til ro med den tyrkiske skjebnetroen: «Var en bestemt til salighet, måtte en naturligvis bli salig, hvordan en så levde. Og var en det ikke, hjalp jo selv den strengeste bot ingenting.»

De fortvilte munkene fikk det svaret av Augustin at siden «ingen kunne vite hva han var forutbestemt til, skulle enhver leve i troen uten fortvilelse, men også uten kjødelig trygghet». Slik skrev Augustin. Men det var lettere sagt enn gjort.

Til dette må vi for det første svare at Guds ord aldri motsier seg selv. Og at det er Guds vilje at alle mennesker skal bli frelst og ingen gå fortapt, har Skriften en overveldende mengde vitnesbyrd om (for eksempel Esek 18,23 og 33,11; 1 Tim 2,4; 2 Pet 3,9 og så videre). Likeså finnes det en mengde ugjendrivelige vitnesbyrd i Skriften om at det er menneskets vilje som er hindringen (se Matt 23,37: «Jerusalem, Jerusalem! … Hvor ofte jeg ville samle dine barn … Men dere ville ikke»).

Og framfor alt finner vi det sterkeste vitnesbyrdet her i Rom 9,30–10,20. Kapittel 10 slutter med dette ordet fra Gud til Israel: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk.» Disse ordene stadfester ugjendrivelig menneskets frihet til selvbestemmelse i frelsens sak.[1]

Men vi har heller ikke noe sted i vår gjennomgang av Rom 9 kunnet finne denne ubetingede, evige forutbestemmelsen framsatt. Rom 9,6–29 må jo ses i sin åndelige sammenheng. Paulus har for øye det vantro Israels barn, som stadig ville sette fram et rettskrav overfor Gud og foreskrive ham en forpliktelse overfor dem. Det er dette Paulus avviser på det aller mest bestemte og absolutte i hele denne utfoldelsen. Han hevder at Gud har ubetinget frihet til å bære seg at som han finner for godt, uten først å måtte se hen til menneskets stilling.

Ordet i Rom 9,16: «Så beror det altså ikke på den som vil eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn», og likeså eksemplet med farao i 9,17, inneholder jo, rett forstått, bare dette: Guds vilje er det første. Den er i seg selv fri og ubundet av menneskers gjerninger, ja, mektig til å tvinge dem til å tjene ham, selv når de strider aller mest mot hans vilje.

Men dermed er det slett ikke sagt at Gud, fordi han har denne absolutte retten til å bruke sin makt som han vil, også i virkeligheten bruker denne makten tyrannisk og i blind vilkårlighet. Nei, tvert imot: De vilkårene han har satt i sin guddommelige frihet, er fylt av inderlig barmhjertighet. For frelsen av nåde ved troen er sannelig en usigelig barmhjertig vei.

Sett slik blir det jo ingen motsigelse mellom Rom 9 og 10. Men kanskje synes noen likevel at det er noe her som tanken ikke kan gjennomskue, når det gjelder forholdet mellom Guds makt og menneskets frihet. Da er det rette standpunktet sannelig uttrykt i Sal 131. Der sier David, nettopp med tanke på de «store» tingene i Guds råd, de som synes ham «for underlige»: «Sannelig, jeg har fått min sjel til å være stille og tie som et avvent barn hos sin mor. Som det avvente barnet er min sjel hos meg.»

Det er ikke av veien at det finnes punkter i Guds ord der tanken vår må stå helt stille. Det skal lære oss den rette ydmykheten når vi gransker Ordet. I Gud er det klar sammenheng mellom begge sider av saken. I Gud er det ingen motsigelser. Det er bare for vår tanke det ser slik ut, fordi den ikke kan trenge inn i Guds dybder. Slik må den si som synes at det her ennå blir noe igjen som tanken ikke kan klare.

Men her ligger nettopp fristelsen for slike store tenkere som Augustin og Calvin. De lar seg lett lokke av sjelefienden til å bli ved med å gruble med forstanden i stedet for å bli på barnets standpunkt. Og følgen blir da at de kommer inn på sine egne forklaringer, som bare volder skade.

Det Gud «i sin nåde har gitt oss» å kjenne (1 Kor 2,12) her nede i jordelivet, der vi jo ennå bare «kjenner stykkevis» (1 Kor 13,12), det vil vi tilegne oss. Men overfor det som ennå er for dypt eller for høyt for oss, vil vi si med salmens ord:

Hvordan det skjer, det vet jeg ei,
han har ei villet vist den vei,

[1] Ordene viser at mennesket kan stå Guds kall imot. Men etter luthersk lære er det å komme til tro Guds eget verk ved Ordet og Ånden (Joh 6,44; Konkordieformelen art. 2).

min sans så høyt seg ei bør sno,
det er meg nok hans ord å tro.

314. Jødene hadde nok nidkjærhet for Gud, men en nidkjærhet som var blind og gjenstridig mot den rettferdighetens vei Gud har beredt i Kristus: troens rettferdighet (10,1–13)

I det foregående hadde Paulus talt rett ut om jødenes vantro. Han hadde vist hvordan de snublet over Kristus, han som det profetiske ordet hadde gitt den stilling og betydning at ingen som grunnet sin tro på ham, skulle bli til skamme, mens hver den som tok anstøt av ham, gikk til grunne. Nå begynner han med å tale til brødrene. Han vil gjøre det klart for dem at det han hadde sagt om Israel, ikke kom av mangel på hjertelig følelse for dette folket sitt. Tvert imot – hjertet hans brant i bønn til Gud for folkets frelse (v. 1).

Det måtte sies til folkets fordel at det hadde «nidkjærhet for Gud», i motsetning til hedningene. Men det var en blind iver som fulgte et falskt spor (v. 2–3). En slik nidkjærhet hadde jo apostelen selv vært fylt av mens han forfulgte Guds menighet. Men da de fór fram i dette falske sporet, ble de i virkeligheten opprørere mot Gud. De ville ikke gi seg inn under «Guds rettferdighet», det vil si Guds vei til å rettferdiggjøre syndere. De ville ikke forstå at loven nå med Kristus hadde nådd sitt endemål, og at rettferdigheten nå blir budt fram som gave «til rettferdighet for hver den som tror» (v. 4).

Når det står: «Kristus er lovens ende»,[1] må vi gjøre oppmerksom på at det greske ordet for «ende» (*telos*) kan ha forskjellige betydninger. Det kan bety «ende», slik det står her, altså avslutning. Da sies det at den gamle paktens husholdning er avsluttet ved Kristi forsoningsdød, og at den nye nådens husholdning er opprettet. I den er veien til å nå rettferdighet klart åpenbart som troens vei.

Men det greske ordet kan også bety «endemål». Da pekes det på loven som tuktemesteren til Kristus, som den som hadde ham som sitt mål. Endelig kan ordet også bety «fullendelse», oppfyllelse, med tilknytning til Matt 5,17, der

[1] NB: «Kristus er lovens endemål».

Herren sier at han ikke er kommet for å oppheve loven, men for å oppfylle. Kristus har også oppfylt lovens fulle krav «til rettferdighet for hver den som tror», og dermed gjort ende på lovens regimente.

Fra v. 5 til v. 13 utvikler apostelen den dype motsetningen mellom rettferdigheten av loven og rettferdigheten av tro. Vil en ha rettferdighet ut fra loven, må en oppfylle alle lovens bud fullt ut, slik det står skrevet i 3 Mos 18,5 (v. 5). Legg merke til apostelens uttrykk: «Moses skriver» – enda et vitnesbyrd mot den moderne kritikkens forsøk på å frakjenne Moses forfatterskapet. Men det finnes ingen synder som oppfyller alle budene. Derfor må hvert forsøk på å gjøre seg rettferdig den veien strande, slik det selvrettferdige Israel strandet.

Den rettferdigheten som nå blir budt fram i Kristus som frelsens vei, er derimot betinget ene og alene av hjertets tro på det apostoliske evangeliet. Det er en tro som viser at den er sann, ved at munnen bekjenner.

Paulus beskriver denne troens rettferdighet (v. 6–8) med ord hentet fra 5 Mos 30,12–14, fra Moses' avskjedstale. Han anfører det ikke som et sitat, men bruker det slik det må ses i den nye paktens lys. Meningen er at i troens rettferdighet behøver ikke mennesket rådvilt å speide omkring, som om det var han selv som skulle skaffe rettferdigheten til veie. Han skal ikke hente Kristus ned fra himmelen eller opp fra avgrunnen (dødsrikets dyp), som om det var vi som skulle virke hans oppstandelse.

Nei, alt dette er gitt og ligger i ordet, det ordet som ved Guds Ånd er lagt i hjertet og munnen på Herrens troende. Dette ordet kalles her «troens ord», det vil si ordet om troen slik apostelen forkynte det.

Nå gjelder det bare å holde seg i enfoldig tro til evangeliet om Frelseren som steg ned til jordens lave egner, ja, til døden på korset, og som ble reist opp fra de døde. Da blir en frelst (v. 9–10). Så sikkert har Skriften sagt det allerede i den gamle pakt (se ordet fra Jes 28,16 som er nevnt i 9,33): «Hver den som tror på ham, skal ikke bli til skamme.»

Ja, «hver den», og det uten forskjell: «Her er ikke forskjell på jøde og greker.» For den samme Kristus er Herre over alle, «rik nok for alle som påkaller ham». Dette blir stadfestet med enda et ord fra den gamle pakt, fra Joel 3,5, i grunnteksten: «Hver den som påkaller Herrens navn, skal slippe unna», det vil si bli frelst.

Vi skal legge merke til hvor sterk vekt det i v. 9–10 legges på munnens bekjennelse. Den kan ikke skilles fra hjertets tro på den oppstandne Frelseren. Oppstandelsen blir nevnt som det store seglet på at han i sannhet er Herren som har skaffet oss rettferdighet, og som midtpunktet i det troen holder for sant.

Munnens bekjennelse har altså avgjørende betydning. Det hadde den den gang, og det har den nå. I v. 9 står munnens bekjennelse først, i v. 10 står hjertets tro først og bekjennelsen sist. Slik vises den uatskillelige forbindelsen mellom munn og hjerte. Bekjennelse med munnen alene frelser ikke (se Matt 7,21: «Ikke enhver som sier til meg: Herre, Herre! ...»). Men på den andre siden blir den rettferdigheten som er vunnet ved troen, tapt igjen, så en ikke når fram til den evige frelsen, hvis troen ikke har livskraft nok til å virke bekjennelse med munnen.

Med andre ord: Det er den levende troen apostelen har for øye her, ikke den døde. Troen er en hjertesak, ikke en kunnskapssak. En tror ikke med hodet (se Matt 11,25: troen er for «umyndige»).

Hvor stort er ikke dette ordet (v. 12): Herren er «rik nok for alle som påkaller ham»! Forrådet hans blir aldri uttømt. Nettopp når vi har all vår egen fattigdom og uverdighet for øye, gjør det så godt å senke seg ned i dette løftet. Også den fattigste av hans små finner en åpen dør her. Bare vi påkaller ham i en ærlig tro, der munn og hjerte følges åt, så blir vår fattigdom forvandlet til salighet ved hans rikdom.

Så frydes ved pakten
nå, hjerte og munn,
og møtes i takten
av sang hver en stund
om evighetslivet
som Gud oss har givet,
og ordet, vår saligheds grunn.

315. Israel er uten unnskyldning (10,14–21)

Apostelen begynner med noen spørsmål. I tanken prøver han liksom om Israel skulle ha noen unnskyldning for ikke å ha påkalt Kristus, som evangeliet forkynte, som sin Frelser. I v. 14–17 går han i spørsmåls form gjennom de vilkårene som må være til stede for at en kan påkalle Herren. Det kan en bare gjøre som troende menneske. Og troende kan en bare bli ved å høre om denne Jesus. Det forutsetter igjen at det er noen som forkynner Guds ord for en. Men all forkynnelse forutsetter en utsendelse – misjon betyr utsendelse – en beskikkelse fra Herrens side.

For det er jo ikke egen visdom som skal forkynnes, men budskapet fra menighetens Herre, det gode budskapet som gjør fredens sendebud så fagre. Paulus viser her til ordet i Jes 52,7. Det er et løftesord om de sendebudene som skulle forkynne frelse fra fangenskapet i Babylon, og med rette ser han dem som forbilder på evangeliets sendebud med budskapet om frelse fra syndens fangenskap.

Det er evangeliets fagerhet Paulus peker på her. Men han glemmer ikke å føye til at det herlige evangeliet langt fra er en herlighet for alle mennesker. Det hadde allerede profeten Jesaja sagt i 53,1: «Herre, hvem trodde vel det han hørte av oss?» Det kan også oversettes «det vi har hørt», slik det egentlig står hos Jesaja. Meningen blir den samme, for det Herrens sendebud har hørt av ham, er jo det andre hører av dem. I v. 17 leser de fleste eldre håndskriftene «Kristi ord», de yngre «Guds ord», og det gjør jo ingen forskjell.

Etter denne utviklingen om å høre ordet som vilkåret for å kunne tro, bruker Paulus det nå på jødene og spør (v. 18): «Har de da ikke fått høre?» Først svarer han med et ord hentet fra Sal 19,5. Der er det egentlig tale om Guds åpenbaring i naturen, om himlene som forteller hans ære. Dette ordet bruker han om forkynnelsen av evangeliet, om strålene fra ordets nådesol – stråler som er klarere enn dem som lyser fra sol og stjerner. Evangeliet hadde allerede den gang trengt ut vidt omkring (v. 18).

I v. 19–20 kommer han med en ny tanke: Kunne Israels vantro unnskyldes med at Israel ikke visste at evangeliet slik skulle gå ut over hele jorden til alle folk, altså også til hedningene? At evangeliet også ble brakt til hedningene som hedninger, vakte jo alltid dyp forargelse hos de vantro jødene.

Men heller ikke der var det noen unnskyldning å finne. For helt fra Moses av hadde det profetiske ordet forkynt på forhånd at hedningene skulle bli tatt imot. Paulus fører fram Moses som et første vitne i denne saken, ut fra ordet i 5 Mos 32,21. Der truer Herren de avguderiske israelittene: Fordi de vakte hans harme med sine avguder, ville han legge sin velsignelse over på hedningene, et folk «som ikke er et folk». Dette navnet blir brukt om hedningene fordi de stod utenfor Guds folk. Slik skulle det vantro Israel selv bli vakt til harme.

Deretter nevner Paulus enda et ord av profeten Jesaja, 65,1–2, som også sikter til at hedningene skal tas imot. Han sier at Jesaja «drister seg til» å forkynne denne profetien. Det var nettopp fordi det hørte mot til å forkynne den for et folk som så sjalu og kjødelig pukket på sine fortrinn og sin særlige stilling.

Men på samme sted hos Jesaja (65,2) var også grunnen til at Gud ville la seg finne av hedningene, av dem som ikke søkte ham, klart nok uttalt. At hedningene nå ble Herrens folk mens Israel ble forkastet, hadde sin grunn i Israels hardnakkede vantro. Også dette hadde Skriften sagt på forhånd til advarsel, i det alvorlige ordet som ble talt ved profeten, men av Herren: «Hele dagen rakte jeg mine hender ut til et ulydig og gjenstridig folk.» Hos Jesaja står det: «til et gjenstridig folk, som går på den veien som ikke er god, og følger sine egne tanker».

Slik fantes det ikke den minste unnskyldning for alle de mange av Israels barn som falt inn under Guds dom, så de ble forherdet og forkastet.

Og slik det gikk det vantro Israel, slik vil det gå hver eneste sjel. På den siste store dag vil ikke én av de fortapte finne en eneste unnskyldning å komme med.

I lyset av dette ordet skal det andre ordet, i Rom 9,18, ses: «Hvem han vil, den viser han miskunn, og hvem han vil, den forherder han.» Gud vil ikke forherde andre enn dem som forherder seg selv. Og Gud vil vise miskunn mot alle som vil ta imot hans utrakte hånd.

Guds absolutte rett til å handle som han vil, uten at mennesker har en gnist av krav på ham, står urokkelig fast. Men like fast står det at Gud i sin barmhjertighet ikke har behag i noen synders død, men i at han vender om og lever (Esek 18,23).

Bruk lys og dag, o sjel, mens sol er oppe,
og vokt deg for modvillig å tilstoppe
det kildevell som i din ørk brøt frem!
Foraktet nåde strengelig seg hevner;
kom det i hu, hver gang din tunge nevner
Jerusalem!

316. Gud hadde likevel ikke forkastet sitt Israel helt. Selv om det store flertallet ble forherdet, var det en liten flokk som ved Guds nåde kom til å høre til de utvalgte (11,1–10)

I dette kapitlet peker Paulus på to punkter som kaster lys over Israels folk, hvor mørk tilstanden enn så ut til å være for tiden. Det første lyspunktet, som han utvikler nærmere i dette avsnittet (v. 1–10), er at dommen om forkastelse likevel ikke omfattet hele det jødiske folket.

Med spørsmålet «Har da Gud forkastet sitt folk?» vender apostelen tilbake til det som særlig ble utviklet i kapittel 9. I tilknytning til 9,7 viser han at løftene fra den gamle pakt likevel var blitt oppfylt på folket.

Paulus selv var jo et levende vitnesbyrd om at det fantes israelitter som Guds nåde hadde frelst (v. 1). Og han var ikke den eneste. Under Israels dypeste forfall i den gamle pakt, på profeten Elias tid, hadde det likevel vært sju tusen mann som ikke hadde bøyd kne for Ba'al (se 1 Kong 19). Slik var det også nå blitt igjen en rest som ikke var revet med av det kjødelige Israels vantro (v. 2–4).

Gud hadde ikke tatt feil av folket. Det folket han «forut kjente», hadde han ikke forkastet. Grunnvollen for den første kristne menighet var hentet fra jødene. Hans sanne Israel var jo gjennom apostlene, særlig gjennom Paulus, i full virksomhet med å bære Guds rikes evangelium ut over jorden.

I v. 5–6 understreker Paulus enda uttrykkelig at det var «i kraft av Guds nådes utvelgelse» at denne resten var blitt igjen. For det var nettopp det denne lille skaren av sanne israelitter hadde sett: at de på ingen måte hadde noe som helst krav å stille til Gud, verken i kraft av egne gjerninger eller av sin kjødelige ætt fra Abraham. Det var det det vantro Israel ikke ville se.

Fra v. 7 til v. 10 stadfester Paulus enda en gang med profetiske ord fra Det gamle testamente hvordan folkets forherdelse for lenge siden var sagt på forhånd i Skriften. I v. 8 drar han sammen forskjellige ord (5 Mos 29,4, Jes 6,9–10 og 29,10). I alle disse ordene tales det om den «sløvhets ånd» (egentlig: en ånd som virker bedrøvelse) som Gud la over folket, så de ble forherdet, det vil si følelsesløse, som overtrukket med en hard hud.

Guds ord har alltid virkning. Der det ikke får virke frelse, virker det dom. Når mennesket fortsetter å stå imot nådens ord, møter Gud det med en domsvirkning, så mennesket til slutt verken kan se eller høre sannheten lenger. Denne forherdelsen skjedde allerede i den gamle pakt, men også dette sørgelige forbildet fikk sin store oppfyllelse da folket stod sin Messias imot.

I v. 9–10 trekkes enda et profetisk ord fram, fra Sal 69,23–24. I denne salmen skildres Davidssønnens fiender profetisk, men også dommen over dem, og hvordan den vil ramme dem midt under deres timelige nytelser. At «deres bord» skulle «bli til en snare», peker kanskje på den formen for bord som fremdeles brukes i ørkenen: et lærteppe som er bredt ut på jorden. Av det var det lett å lage lærsnorer til å snare fiender i. Slik ble også deres eget bord dem «til gjengjeldelse» for deres ondskap.

Summen av dette skriftbeviset blir da her som tidligere at Israels forherdelse ikke inntraff som et uforutsett tilfelle. Gud visste det på forhånd, og derfor har hans ord talt om det. Og i det følgende viser Paulus hvordan også denne forherdelsen av folket måtte tjene Guds råd.

Som himlenes favn er din kjærlighet, Gud,
som havenes dyp dine dommer.

317. Israels fall ble hedningenes rikdom, men Israels folk har ennå en framtid som skal åpenbares i herlighet. Det skulle ikke de hedningkristne glemme, så de ble hovmodige mot Israel. De skulle bli i ydmykhet, så de ikke selv ble rammet av Israels dom (11,11–24)

I det foregående hadde Paulus vist at båndet mellom Gud og Israel slett ikke var revet over, for dommen om forkastelse omfattet ikke hele Israel. Den dag i dag er det jo stadig enkelte av Israels folk som finner inn under nåden i Kristus. Nå trekker han fram det andre lyspunktet: Forkastelsen skulle ikke herske over hele framtiden til det vantro Israel.

Israel falt ved egen skyld over Kristus som anstøtssteinen. Men Guds dom over dem hadde ikke som formål å la folket som folk bli liggende i fallet for bestandig. Gud brukte Israels fall til å nå et annet mål. Frelsen, frelsens ord, gikk ved dette til hedningene. Gjennom det, på denne omveien som var så smertefull for Israel, skulle Israels falne barn «vekkes til nidkjærhet», så de selv for alvor skulle trakte etter det gode som de så at hedningene hadde nådd (v. 11).

Den dag i dag ser vi jo hos de enkelte israelittene som blir omvendt, at det som drar dem, er at de ser den lykke og frelse de møter hos oss sanne troende kristne. Det vekker dem til lengsel, til nidkjær søking. Der ligger ansvaret for oss kristne: at vi i kjærlighet til Israels stakkars formørkede barn kan vise dem at vår Kristus er den levende Frelseren og den sanne Messias. Den døde navnekristendommen, som de ser så mye av, kan sannelig ikke vekke dem til nidkjærhet for evangeliet.

I v. 12–15 ser apostelen fram mot den salige framtiden da Israels folk igjen skal bli tatt imot som folk. Han gir de hedningkristne å forstå at det også vil bli en usigelig rikdom for dem når den stunden kommer. Kunne fallet og tapet

til Israels barn bli en kilde til så rik velsignelse for hedningeverdenen – fordi evangeliet da gikk til den – hvor mye mer skal da ikke «deres fylde» bli det![1]

«Israels fylde» kan betegne Israels folk i sin helhet, når folket som folk blir troende. Dermed er det ikke sagt at alle Israels barn blir troende, men det store tallet er betegnet i motsetning til resten, de enkelte som hittil er blitt vunnet. Likevel kan betegnelsen «deres fylde» også forstås om det som Israels tap blir fylt ut og erstattet med. Da gjelder det den åndsfylde og indre herlighet som Israel da skal få del i, til uendelig velsignelse også for de hedningkristne (v. 12).

I v. 13–15 utvikler Paulus videre hvorfor han legger så stor vekt på at Israel skal vende tilbake til Herren. Riktignok var han «hedningenes apostel» og strevde også for å gjøre denne tjenesten sin ære. Men han skjuler ikke for dem at han gjennom å fullføre denne tjenesten trofast samtidig hele tiden har hatt dette målet: «kunne jeg bare vekke mitt folk etter kjødet til nidkjærhet og få frelst noen av dem».

«Noen av dem», sier Paulus. Han hadde jo så ofte erfart at jødenes nidkjærhet gikk i motsatt retning når hedninger lot seg frelse: De ble vakt til harme (se 10,19). Men noen fikk han likevel høste inn i Guds rike. Akvilas og Priskilla var jo jøder, og mange flere.

Disse enkelte av Israels folk som omvendte seg, var jo levende varsler om den store omvendelsen som en gang skulle komme. Den skulle bli til så rik velsignelse nettopp også for den hedningeverdenen som var apostelens særlige arbeidsmark.

I v. 15 dveler han enda en gang ved det samme som vi hørte i v. 12: hvor mye større herlighet det vil bringe når Israel blir tatt imot. I v. 12 talte han om hvordan deres fall var blitt verdens rikdom. Her nevner han som kjernen i denne rikdommen at verden er blitt «forlikt med Gud». Ved troens rettferdighet i Kristi blod var hedningene blitt forlikt med Gud (se 5,1–10). Ja, dette er og blir hovedpunktet i all evangeliets herlighet: Vi har en forsonet Gud, som vi kan nærme oss med frimodighet, med Jesu blod som vårt skjul og vår kledning.

Men hva skal en forstå med det «liv av døde» som Paulus sier skal bli følgen når Israel blir tatt imot? Noen forstår det som en mektig blomstringstid for Guds kirke på jorden, en så mektig fylde av åndskraft at kirkens tidligere tilstand ved siden av den liksom bare skulle regnes som død mot liv. At Israel etter at det er tatt imot, vil bli «Lammets livgarde», som det er sagt, og bli det åndelige sentrum for Guds menighet på jorden (som det ser ut til, med bosted i sitt gamle land), stemmer helt med alle profetiene i Det gamle testamente. Derfor er denne forståelsen fullt berettiget.

Andre forstår dette «liv av døde» om oppstandelsen fra de døde (grunnteksten har: «liv ut fra døde»). Da skulle Israels antakelse straks bli fulgt av den første oppstandelsen ved Herrens gjenkomst og dermed av at herlighetsriket blir opprettet – først som tusenårsrike, og etter den siste dom som den evige fullendelsen.

En fylde av herlighet ser apostelen tydelig nok med Åndens øye.

[1] NB: «deres fulltallighet».

Men har Israel en slik framtid i vente, skal de kristne fra hedningene vokte seg vel for å se ned på Israel i den elendige tilstanden det nå er i (v. 16–24). For trass i Israels vantro hviler det et preg av hellighet over dette folket. Det kommer av den utvelgelsen og helligelsen Gud lot folkets stamfedre, patriarkene, få del i.

Apostelen sammenligner patriarkene med førstegrøden, det vil si den delen av deigen som ved hver baking ble tatt fra og gitt prestene som offer. Ved den ble hele den øvrige deigen helliget (se 4 Mos 15,19–21: «Av den første deigen dere lager, skal dere gi en kake som offergave»).

I den andre lignelsen, om roten og greinene, som apostelen fører videre i det følgende, er tanken at greinene har rotens natur i seg. Dette må ikke forstås på den kjødelige måten, slik de vantro jødene tok det at de stammet fra patriarkene. Det var patriarkenes tro Gud hadde lyst sin utvelgende nåde over. Det var en åndelig helligelse. Men likevel lå det så mye i det at døren stod åpen først og fremst for dem dersom folket som stammet fra patriarkene, søkte nåde hos Gud i tro.

Nå var «noen av greinene» ved jødenes vantro «brutt av». «Noen», sier apostelen. I det ligger hans inderlige håp om at enda flere skulle la seg frelse (se v. 14). Han kan ikke få seg til å si: «de fleste». Og nå var hedningene blitt «podet inn» og hadde fått «del med dem i sevjen fra roten» (v. 17). Den ville oljekvisten hadde fått del i nådepakten som Gud hadde opprettet med Israels gamle stamfedre.

Ellers pleier en å gå fram slik ved poding: Edle kvister podes inn i et vilt tre. Her var det skjedd stikk motsatt. Med dette bildet vil apostelen nettopp innprente hedningene at det var bare nåde, helt mot det hedningene naturlig sett kunne ha ventet, at de hadde fått del i Israels velsignelse.

Dette skulle hindre all selvros hos hedningene overfor Israel. For det var jo roten, velsignelsen fra Israels fedre, som også bar de hedningkristne, disse ville greinene som var podet inn (v. 18).

Apostelen tenker seg at de hedningkristne vil innvende at de gamle greinene, Israels barn, var blitt forkastet nettopp for at det kunne bli plass til hedningene (v. 19). Apostelen innrømmer dette, sett ut fra Guds frelsesråd (se Luk 14,16–24, lignelsen om det store gjestebudet, der innbydelsen gikk ut til dem på veiene og ved gjerdene da de som først var innbudt, ikke ville komme). Men nettopp i det lå en alvorlig påminnelse til de hedningkristne om ikke å være overmodige (v. 20).

Israel var falt ved sin vantro, hedningene var kommet inn ved troen. Men troen går tapt hvis en glemmer at det er av nåde. For de hedningkristne gjaldt det å holde fast «ved hans godhet», det vil si ved Guds godhet. De måtte ikke falle i den samme synden som Israel var falt i: å pukke på det som likevel bare var en ufortjent gave. I så fall ville Gud visselig ikke spare de hedningkristne, når han ikke engang hadde spart sitt gamle eiendomsfolk (v. 21–22).

Dette er en alvorlig formaning til hvert Guds barn om å «juble med beven» (se Sal 2,11: «Tjen Herren med frykt, og juble med beven!»).

Men var det ved troen hedningene hadde fått del i Guds uendelige nåde, da vil visselig også Israel komme tilbake til sin gamle stilling som Guds folk når

det gir opp sin vantro. «Gud er mektig til å pode dem inn igjen», sier Paulus (v. 23). Og det så mye mer som de «etter naturen» (ved at de naturlig stammet fra patriarkene) hørte hjemme i det edle oljetreet (v. 24).

Forholdet mellom de omvendte hedningkristne og det vantro Israel har en parallell i det forholdet vi den dag i dag har mellom de nyomvendte hedningene ute i hedningeland og de døpte menneskene her hjemme som ligger i åndelig død. Dersom disse siste omvender seg, står de jo allerede i forbindelse med nåden i kraft av dåpen. Døren er åpnet for dem. Men hedningene der ute som omvender seg, må først få den lukket opp.

Også dette avsnittet er en preken om nåde, om å være ydmyk i all sin glede, om å sette seg nederst.

Kjære venn, skal du en gang opphøyes,
stå som dronning i Guds himmel så skjønn,
dypt i støvet du først må nedbøyes,
bli den aller fattigste tigger i lønn.
Sett deg nederst, kjære venn, å ja, sett deg nederst.

318. Hedningenes fylde skal først komme inn. Så slår frelsens time for Israel som folk ved Guds barmhjertighet. Både jøder og hedninger må altså gi Guds barmhjertighet hele æren (11,25–32)

I det foregående hadde apostelen alt flere ganger antydet at Israel skulle omvende seg, men mer bare som en mulighet, under forutsetning av at Israel ikke ble i sin vantro. I dette avsnittet forkynner han derimot dette framtidsunderet med profetisk visshet. Han kaller det et «mysterium» (v. 25), det vil si noe som mennesker aldri kunne tenke seg til, noe en bare kan kjenne ved Guds åpenbaring.

Andre steder i brevene sine taler Paulus om den hemmeligheten at hedningene som hedninger skulle få del i Ånden ved Kristus og være medarvinger til løftet (altså uten først å bli jøder). Se om dette i Jes 2,2–5. Her er det derimot de siste tiders hemmelighet om Israels herlige framtid han vil innvie de hedningkristne i.

«For at dere ikke skal anse dere selv for kloke», føyer han til. Han vil altså føre dem til ydmykt å erkjenne hvor lite de hadde kunnet øyne Guds underfulle råd med Israel. For de hedningkristne lå det så nær å anse det for utenkelig at det folket som hadde korsfestet Kristus, virkelig en gang ville omvende seg som folk.

Nå gir Paulus dem, og dermed oss alle, et innblikk i Guds hemmelige råd: Israels forherdelse er begrenset i tid og skal en gang avløses av at folket blir benådet.

Dette begrunner han først ved igjen å vise til løftene i den gamle pakt (v. 25–27). Deretter viser han til Guds trofasthet, som ikke glemmer den utvelgelsen Israels fedre fikk del i (v. 28–29). Til slutt åpner han for dem den dype sannheten at Gud bare på denne veien kunne få Israel til å la seg frelse av hans barmhjertighet, på samme måte som hedningene bare var frelst ved Guds barmhjertighet. Slik skulle alt ende med pris og lov til Guds barmhjertighet (v. 30–32).

Tidspunktet da forherdelsen skulle vike fra Israel, blir bestemt slik: «inntil hedningenes fylde er kommet inn» (v. 25).

Hva betyr «hedningenes fylde»? Noen forstår det som et visst bestemt tall av hedninger, som erstatning for de forherdede israelittene. Da tenker en på en hellig kjerne samlet ut av alle de forskjellige hedningfolkene. En slik frelst flokk fra hvert hedningfolk har vi jo snart for hånden i våre dager. Men i så fall måtte det altså på ny bli tale om hedningmisjon etter at Israel er tatt imot. En har da ment at det benådede Israel skulle gå i spissen for denne siste store misjonen blant folkeslagene, og den har en ofte tenkt seg å foregå i tusenårsrikets dager, etter Antikrists fall.

Andre forstår det slik at hedningenes fylde er kommet inn når hele det fulle tallet av hedninger som vil la seg frelse, er frelst og kommet inn i Guds rike. Først da slår Israels time.

Dette ordet om «hedningenes fylde» må ses i lys av det vår Frelser forutsa i Matt 24,14: «Og dette evangeliet om riket skal bli forkynt over hele jorden til et vitnesbyrd for alle folkeslag.» Spørsmålet blir hvordan dette ordet skal forstås. Betyr det at evangeliet bare skal ha lydt hos hvert enkelt folk og samlet et visst tall frelste ut av hvert folk, inntil det tallet av frelste hedninger som Gud har bestemt, er nådd? Eller betyr det at alle folkeslag skal være dratt helt inn under evangeliets makt og gjennomarbeidet av det, slik som for eksempel vårt eget fedreland blir det?

Den første forståelsen av Herrens ord i Matt 24,14 slutter seg til tanken som er nevnt ovenfor: at Israels benådning skal følges av en ny, storslått misjonstid blant resten av hedningfolkene. Den siste forståelsen ser derimot misjonen blant hedningene som avsluttet med Israels benådning.

Til dette må vi si at den fulle klarheten over dette ennå ikke er gitt oss. Så mye vet vi altså: Israels benådning vil først komme når Ordet har nådd rundt til alle hedningfolk.

At «hedningenes fylde» ikke betegner alle de enkelte hedningene, går tydelig nok fram av den øvrige hellige Skrift. Der ser vi at også mange hedningsjeler vil forherde seg mot evangeliet. I så måte trenger «hedningenes fylde» ikke å betegne noe annet enn hedningene sett under ett.

På samme måte betegner «hele Israel» (v. 26) selvsagt heller ikke alle de enkelte israelittene, men Israel i sin helhet, sett som folk. De enkelte israelittene som nå blir omvendt, går jo inn i de hedningkristne menighetene i de forskjellige landene. Men når benådningens tid kommer, vil det bli en stor jødekristen kirke, slik at jødene som kristne fortsatt er lemmer av sitt eget folk.

Skriftbeviset for dette framtidsunderet henter Paulus (v. 26–27) fra profeten Jesaja (Jes 59,20), føyd sammen med et ord fra Jes 27,9 og muligens også knyttet til Sal 14,7 (v. 26), og fra Jer 31,33–34, kanskje også Mi 7,18 (v. 27). Vi ser hvordan apostlene levde og åndet i Det gamle testamentes hellige skrifter. De kunne i ett eneste sitat føye sammen løftets tanker, hentet fra en hel rekke forskjellige steder i Skriften. Og vi ser hvordan de stadig behandlet alle profetiene i Det gamle testamente som urokkelige realiteter (de kjente ikke til «bibelkritikk»).

Den første delen, «Fra Sion skal befrieren komme», lyder riktignok slik i Jes 59,20: «Det skal komme en gjenløser for Sion og for dem som omvender seg fra overtredelse i Jakob.» Men i Sal 14,7 står det: «Å, om det fra Sion ville komme frelse for Israel!» Befrieren eller gjenløseren er Messias. Han skal komme både for Sion (som betegnelse på Israels folk) og fra Sion (som betegnelse på stedet for helligdommen), og det betyr at han skal komme fra Gud.

Noen har villet se et vitnesbyrd i dette «fra Sion» om at Israels folk da skal ha vendt tilbake til Det hellige land, og at Kristus ved sin gjenkomst skal åpenbares fra Sion i bokstavelig forstand. Men ser vi på de nevnte grunnstedene i Det gamle testamente, synes «fra Sion», som nevnt før, her på dette stedet i hovedsak bare å betegne at han skal komme fra Guds bolig.

For den delen av Israel som kjente sin besøkelsestid da Kristus kom første gang, hadde det riktignok alt skjedd en oppfyllelse av dette løftet: at ugudeligheten skal ryddes bort fra Jakob, og at den nye nådepakten skal komme, som nettopp består i at syndeskylden blir tatt bort. Men Paulus ser med rette dette ordet som bare delvis oppfylt. Den fulle oppfyllelsen (at hele Israel blir benådet) venter han i forbindelse med Kristi annet komme. Israels folk i sin helhet har på grunn av vantroen måttet gå gjennom en så lang ventetid under forkastelse før løftet kunne nå folket som folk.

Hvor lang ventetiden skulle bli etter vår måte å regne tiden på, så Paulus nok ikke. Han taler jo ofte om Kristi gjenkomst som ikke så langt borte, selv om han i 2 Tess 2 innskjerper brødrene at Kristi dag likevel ikke var like for hånden. Men Paulus ventet Herren snart. Se 2 Kor 5,4, der han uttaler sin lengsel etter å bli «overkledd», ikke «avkledd». Da tenker han på Kristi gjenkomst og på at de troende skal bli forvandlet «brått, i et øyeblikk, ved den siste basunen» (1 Kor 15,51–52).

Likevel tok han ikke feil, slik noen mener. Han hadde bare stilt uret sitt etter Herrens ur. Og Herren hadde i Matt 24,29 (se også Åp 22,20: «Jeg kommer snart!») talt om sin gjenkomst som nær. Herren regner nemlig tiden på en annen måte enn vi, ikke etter dens jordiske lengde, men etter dens innhold (se 2 Pet 3,8: «For Herren er én dag som tusen år og tusen år som én dag»).

Foruten skriftbeviset begrunner Paulus, som nevnt tidligere, dette framtidshåpet for Israel ved å vise til Guds trofasthet. Overfor Gud står Israel nemlig i en dobbel stilling. På den ene siden er det forkastet av Gud. På grunn av vantroen mot evangeliet ser han på det som sin fiende, som hjemfalt til vreden. Og Paulus føyer til: «for deres skyld» (det vil si for hedningenes skyld). For Gud lot (se v. 11) i sitt frelsesråd Israels forherdelse komme hedningene til gode, ved at evangeliet vendte seg fra jøder til hedninger.

Men på den andre siden er Israel fortsatt gjenstand for Guds kjærlighet, nemlig «for fedrenes skyld». Med dem opprettet Gud sine pakter, som ikke kan rokkes. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall.» Han er trofast, selv om menneskers utroskap stundom tvinger ham til å føre dem gjennom smertefulle omveier (se 2 Tim 2,13: «Er vi troløse, så forblir han trofast»).

Israel er altså på én gang gjenstand for Guds hellige vrede og for hans kjærlighet. Dette ordet viser oss at Gud i seg kan forene både vrede og kjærlighet mot

de samme. Dermed er den læren motbevist som stundom er blitt ført fram, at Gud aldri har båret vrede mot syndere, bare mot synden. Slik er det ikke.

I Joh 3,16 står det: «For så har Gud elsket verden at han ga sin Sønn, den enbårne.» Der viste hans kjærlighet til den falne slekten seg. Men etter Guds hellighet hviler også Guds vrede over den samme slekten (se Rom 5,10: «da vi var fiender»). Guds hellighet vredes, hans kjærlighet elsker. Der ligger nøkkelen til det Paulus utvikler i 2 Kor 5,19: «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv.»

Så avslutter apostelen sin profetiske forkynnelse av Israels framtidige benådning med enda en gang å understreke dette: Hedningene hadde fått barmhjertighet tross sin ulydighet mot Gud, ved Israels vantro. Men nå skulle også jødene til slutt få barmhjertighet, tross sin ulydighet og sin onde forargelse over den barmhjertigheten som ble vist hedningene (v. 30–31).

Alle – altså også jødene, på samme måte som hedningene – er slik ved Guds mektige hånd og visdom blitt «innesluttet under ulydigheten». Det vil si: De er blitt ført slik at de måtte erkjenne seg selv som ulydige syndere, for at de helt og fullt kunne være henvist til Guds barmhjertighet og gi ham alene æren.

Hvor hardt Israel enn i sin selvrettferdighet har strittet imot å ta frelsen helt og holdent av Guds frie barmhjertighet – Gud får likevel knekket Israels gjenstridige barn, slik at de omsider må finne seg selv på samme ulydighetstrinn som de hedningene de mente seg så høyt hevet over. Og da er omvendelsens rette sinn til stede hos dem. Da kan også løftet om at Gud gir de ydmyke nåde, bli oppfylt på dem.

Noen har ut fra dette ordet i v. 32, «for at han kunne vise miskunn mot dem alle», villet bevise en lære om at alle blir frelst. Med et fremmed (gresk) ord kalles den læren «apokatastasis». Til det må vi si at det i hele denne utviklingen jo stadig har vært tale om hedninger og jøder sett i det store, som folk – som to store folketrær den himmelske gartneren hadde med å gjøre. Slik talte Paulus om «hedningenes fylde» (v. 25) og om «hele Israel» (v. 26).

At mange enkelte innenfor disse to slektene, hedningslekten og jødeslekten, viste seg som tørre greiner som måtte hugges av og kastes i ilden, sies med uimotsigelig klarhet mange steder i Skriften. Det sier også Paulus, hvis hjerte gråt over de mange som vandrer «som fiender av Kristi kors» og «ender i fortapelsen», som han sier (Fil 3,18–19). At alle de enkelte sjelene skal bli frelst, er det slett ikke tale om her. Hele utviklingen dreier seg om Guds frelsesplaner med jøder og hedninger sett som folk.

Hvor mektig er ikke det bildet Ordet her ruller opp for oss! Alle som blir frelst, både av hedninger og jøder, males for oss bøyd ned ved korsets fot. De erkjenner at de i seg selv er ulydige, fortapte syndere, og at deres eneste rett er Guds barmhjertighet i Kristus Jesus. Til ham som henger på korset, han i hvem Guds barmhjertighet mot syndere er åpenbart i sin fylde, skal alle de frelstes øyne være vendt. Gjennom alle evigheter skal dette være de frelstes sang, slik vi jo også hører det i Åp 7,10: «Frelsen tilhører vår Gud, han som sitter på tronen, og Lammet.»

Lammet, kun Lammet, dets vunder og sår
æren og prisen i evighet får;
amen, halleluja, amen!

319. «Å dyp av rikdom!» (11,33–36)

I det foregående var apostelen liksom kommet opp på fjelltoppen. Derfra så han i et herlig bilde ut over Guds underfulle frelsesveier, både med sitt gamle Israel og med hedningfolkene. Da kan han ikke annet enn bryte ut i en jublende lovprisning av dette dyp av rikdom, den guddommelige visdom og kunnskap som åpenbarer seg for ham i Herren. «Å dyp av rikdom og visdom og kunnskap hos Gud!» Her får vi et tredobbelt guddomsdyp.

Hans rikdoms dyp betegner da hans underfulle barmhjertighet, den som apostelen sluttet med i det foregående (v. 32). Hans visdoms dyp består i at han alltid velger de midler og veier som tjener både helheten og den enkelte best. Hans kunnskaps dyp åpenbares i den guddommelige oversikten over hele frelseshistorien: Han «vet de tanker» han «tenker om» oss (Jer 29,11).

Men overfor dette dypet merker vi mennesker i sannhet hvor små vi er, og hvor lite øyet vårt ser. Tanken vår kan ikke fatte Guds dommer og ikke følge ham på hans veier. Det er som profeten Jesaja har sagt det: «For som himmelen er høyere enn jorden, slik er mine veier høyere enn deres veier, og mine tanker høyere enn deres tanker» (Jes 55,9). Ingen kan ved egen gransking se til bunns i dette dypet. Bare det Gud har skjenket oss, kan vi kjenne ved hans Ånd, som ransaker alle ting, også dybdene i Gud.

Dette blir utviklet videre i v. 34–35. Ingen har ennå utgrunnet Herrens sinn, og ingen ga ham råd. Ingen har ved sine gaver kunnet vinne krav på Guds gaver. Også her bruker Paulus ord hentet fra den gamle pakt. V. 34 er hentet fra profeten Jesaja (Jes 40,13): «Hvem har målt Herrens Ånd, og hvem lærer ham som hans rådgiver?» Og v. 35 er hentet fra Job 41,2, der Herren sier: «Hvem ga meg noe først, så jeg skulle gi ham vederlag?»

Menneskets naturlige tanke viser sin forvendthet nettopp ved at en alltid selv vil tenke ut veiene og bygge seg et babelstårn av egne spekulasjoner. Hele den verdslige, såkalte filosofien er et vitnesbyrd om det. Men ingen har ennå maktet å løse erkjennelsens problemer på den veien. Og menneskets naturlige tanke går alltid ut på selv å betale, på å bygge seg et babelstårn til himmelen av egne gjerninger og fortjenester. Det er hele den falske, opprørske uavhengighetstrangen, som selv vil ta æren, og som rår i vantroens barn overfor den levende Gud.

Nei, ned på de ydmyke stedene, ned i tilbedelse for Guds føtter! «For av ham og ved ham og til ham er alle ting.» I ham har det skapte sitt opphav, sin bestand og sitt endemål. Og frelse er det bare i å bøye seg inn under Herren i ydmyk tro,

ta alt av hans frie nåde og søke sin fred alene hos den Frelseren som alene gir adgang til Guds hjerte. Og en skal sette sitt livsmål i å leve til hans ære, slik at livet vårt kunne være som et brev med adressen «Til Gud», skrevet med klare og tydelige trekk ved Den Hellige Ånd.

Ja, dit må det komme med hver menneskesjel som vil bli frelst. All egenrådighet, selvklokskap og selvrettferdighet må knekkes grundig, slik vi så det i store trekk både med hedningene og særlig med det gamle, harde Israel. Da kommer det til å tone slik det klang i apostelens hjerte: «Av ham og ved ham og til ham er alle ting.» Ja, da passer hjertet vårt inn i det store koret som smelter sammen Guds folk både av Israel og av hedningerot, der det evig toner: «Ham tilhører æren i all evighet. Amen.»

Du kan oss grunnfeste, styrke og fullende
og all vår strid til evig glede vende,
du vil det – ja!

320. Formaning til et hellig liv i ydmykhet og et ivrig tjenersinn til gagn for menigheten (12,1–8)

Med kap. 12 når vi den femte delen av Romerbrevet, den formanende delen, som nå fyller slutten av brevet (12,1–15,13). Deretter kommer den egentlige avslutningen med etterskrift og hilsener.

Synden, nåden, det hellige livet som nådens frukt, virket av nådens Ånd, og Israels framtid utgjorde de fire første delene av dette rike brevet. Men så visst som kristenlivet ikke går opp i å vite den ene eller andre sannheten, men vil gjennomtrenge hele Guds barns daglige liv, er det i sin orden at apostelen, som den praktiske kristne han er, nå til slutt går inn på de mange enkelte forholdene i livet og lar Åndens lysstråler falle over dem.

Apostelen begynner med et «altså». Dermed framhever han nettopp den nødvendige sammenhengen mellom formaningene som nå følger, og den frelsen i Kristus han har framstilt tidligere. Han begynner (v. 1–2) med en formaning som sammenfatter det hele som i en sum: Guds barn skal legge hele sitt liv som en offergave for Herrens føtter, slik at de ikke lenger lar livsferden sin bli bestemt av denne verdens skikk, men av Guds vilje.

Dette utfører han så først (v. 3–8) med tanke på et troende menneskes stilling i menighetslivet, og deretter (v. 9–21) med den enkeltes liv for øye. Etter det går han i neste kapittel over til å skildre den rette stillingen Guds barn skal ha overfor den borgerlige øvrigheten.

Når apostelen begynner formaningen med å vise til «Guds miskunn» (v. 1), er det fordi bevisstheten om hva vi har fått fra Gud, er den aller beste drivkraften til å fylle oss selv med det rette sinnet. Ordet om Guds miskunn viser tilbake til 11,30–32, der Guds underfulle barmhjertighet mot jøder som mot hedninger var malt for leserne.

Paulus framstiller et Guds barns liv som en offertjeneste. Våre «legemer», det vil si vårt jordiske liv, som jo leves i legemet, blir framstilt for Gud som et takkoffer. I den gamle pakt måtte det ikke ofres annet enn levende dyr. Slik skal heller ikke vårt takkoffer bestå i døde gjerninger og bare ytre vane, men være «levende» og springe fram av hjertets liv for Gud. Da blir det hellig og til Guds

behag. Det er de kristnes åndelige prestedømme Paulus her peker på, og det kaller han deres «åndelige gudstjeneste».

Men også her, som alltid i Guds ord, blir det klart understreket at den sanne overgivelsen i Guds tjeneste er uløselig forbundet med et brudd med denne verden (v. 2). Et ja til Gud krever et nei til Satan.

«Denne verden» betegner etter Skriftens språkbruk den nåværende tiden (inntil Herren kommer igjen), da verdensfyrstens ånd overalt søker å rive til seg den herskende plassen.

Guds barn har sitt egentlige borgerskap i himmelen, og livet deres skal først fullt ut åpenbares når Kristus kommer i herlighet (Kol 3,4). Derfor må de nødvendigvis leve i kamp med denne verdens ånd og skikk for å nå sitt mål: å bli dannet for den kommende verden. Det skjer ved en forvandling, ved at vi blir omdannet til et nytt sinn. Det viser seg i at alt mer og mer kommer til å dreie seg om hva som er Guds vilje for oss, hans vilje: «det gode, det som han har behag i, det fullkomne».

Det ligger et dypt alvor i dette tillegget. Guds vilje skjer med hans barn, men derfor kan det nok skje mye i et Guds barns liv som ikke er Guds gode, velbehagelige og fullkomne vilje. Han må så ofte føre oss gjennom smertefulle omveier som han ikke hadde behag i, men som ble nødvendige for å få vår egen vilje avslørt og dødet.

Av dette ordet (v. 2) går det også fram at et Guds barns framgang i fornyelsen av livet nettopp skal kjennes på en voksende evne i hjertet til å dømme om hva som er Guds vilje, og på at det vokser i lydhørhet og lydighet mot Gud og hans røst. Bare slik kan offeret av legemet vårt til Gud bli fullkomment.

Paulus begynner nå med å peke på hvordan denne overgivelsen først skal skje i den innerste kretsen, i de helliges fellesskapsliv (v. 3–8). Han innleder denne formaningen med en høytidelig henvisning til sitt apostoliske nådekall. I kraft av det legger han dem på hjertet, som det første av alt i denne åndelige gudstjenesten, å være ydmyke (v. 3): ikke å gjøre seg for høye tanker om seg selv, men å bedømme sin plass og sitt mål av tro med sindighet.

Ja, hvor viktig det er å gi akt på denne formaningen! Vi blir spart for mange smerter og vinner mye velsignelse om vi slik i ydmykhet kjenner vår begrensning. Vi skal forstå at det Gud har betrodd oss, har han ikke tilmålt oss for at vi skal glimre med det, men for at vi skal tjene med det i Guds menighet. Dette utvikler apostelen (v. 4–5) ut fra bildet av legemet med lemmene. Der ser vi så tydelig at lemmene, selv om hvert av dem har sin særlige gjerning, likevel er «hverandres lemmer», satt til å tjene hverandre til beste for det ene, felles legemet.

Denne lignelsen med legemet og lemmene er mer enn en lignelse. De helliges samfunn er jo i virkeligheten en organisme i inderlig livsenhet og livsfellesskap, slik Paulus utvikler det videre i 1 Kor 12 (se også Ef 4).

I v. 6–8 nevner han nå forskjellige «nådegaver». Med det menes de særlige evnene til å fremme gudslivet i menigheten, som Gud har tilmålt menighetens forskjellige lemmer. Han innskjerper dem å bruke disse nådegavene med troskap. Først nevner han den «profetiske gave» (v. 6). Med det skal her ikke forstås

det særlige å forutsi framtiden, men forkynnelsen av Ordet, salvet ved Åndens åpenbaring. Den setter apostelen på første plass (se også 1 Kor 14,1), og han sier at vi skal bruke den «i samsvar med troen».

Noen forstår «troen» her om innholdet i den kristne tro, som rettesnor for profetien. Da skulle det være en advarsel mot å la forkynnelsen komme ut på de uklare følelsenes område, der det som er gitt av Gud, ikke så lett lar seg skille fra innskytelsene fra vår egen ånd.

Men siden profetien nettopp betegner det som kommer fra Guds Ånd, synes ikke denne forståelsen å treffe tanken. Meningen er heller at en i bruken av den profetiske gaven skal holde seg innenfor det mål av tro som Gud har gitt. En skal ikke ville presse seg selv fram ut over det Gud ga, men heller ikke være forsømmelig med det en fikk fra Gud for å bringe det til andre.

Så nevner Paulus videre, som eksempel på nådetjenester, å ha fått en «tjeneste». Her må en særlig tenke på den faste diakongjerningen med å ta seg av fattige, syke og fremmede. Videre nevner han den særlige lærergjerningen (en særlig teologisk nådegave). Med «formaningen» (v. 8) menes den særlige gaven til å kunne tale andre til rette og oppmuntre dem. Også det å «dele ut gaver» (det er nok tale om å dele ut menighetens gaver) blir satt som en særlig nådetjeneste. Den skal øves «med redelig sinn», uten egennyttige baktanker. Det å «være forstander» betegner åpenbart evnen til å lede, også det en nådegave.

Til slutt nevnes den menighetstjenesten som består i å «øve barmhjertighet». Også en slik gave er i særlig grad betrodd enkelte, selv om det selvfølgelig hører alle Guds barn til å ha det barmhjertige sinnet. Men det skal nåde til for å øve barmhjertighet på rett måte, slik at en ikke føyer smerte til når en hjelper. En skal kunne gjøre det med et mildt øye og takk for den nåden at en får lov til å hjelpe.

Alle disse nådegavene peker på at hvert Guds barn skal være med og arbeide for fellesskapets vel, hver i sin gjerning, større eller mindre, slik Gud nå ga den. Ingen har lov til å grave ned sitt pund og overlate det til de andre. Hvor godt ville det ikke stå til i de hellige fellesskapene om hvert eneste Guds barn forstod og brukte sin særlige gave med ydmykhet og iver til beste for menigheten! Hvilken nådegave har du fått, kjære troende leser? Og bruker du den slik Ordet her sier?

Tenk ikke at du intet kan gjøre,
men når Herren kaller deg,
svar ham da bare glad og villig:
Her er jeg, send meg, send meg.

321. Kjærligheten innskjerpes i sine forskjellige ytringer mot venner og fiender (12,9–21)

«La kjærligheten være uten hykleri!» Dette ordet er liksom overskriften over dette avsnittet. Her går formaningen over til de enkeltes forhold til hverandre (i forrige avsnitt, v. 3–8, var synspunktet særlig forholdet til fellesskapet). Den rette, uhyklede kjærligheten må være en hellig kjærlighet (v. 9). Den holder ikke hånden over noe ondt, slik verdens falske kjærlighet gjør, som søker sitt eget og derfor lukker øynene for det som er ondt hos andre. Men den hellige kjærligheten sparer ikke seg selv for den kampen det er å vedkjenne seg sin «avsky» for «det onde», nettopp fordi den holder «fast ved det gode».

I v. 10 pekes det nå særlig på broderkjærligheten. Det greske ordet for «varmhjertet» betegner særlig familiekjærligheten, og det blir brukt nettopp fordi Guds barn skal være en hellig familie.

Og broderkjærligheten skal være en ydmyk kjærlighet. Derfor føyes det til: «Kappes om å hedre hverandre!» (Det greske ordet betyr egentlig «gå foran hverandre», det vil si gå foran hverandre i ærbødighet og gjensidig høyaktelse.) Dette er et svært viktig punkt i forholdet mellom Guds barn. Glemmer en det, fører det til betydelige tap for kjærlighetslivet og for ens egen vekst i Ånden.

Det hensynsfulle sinnet som vi møter så underfullt hos vår Frelser, må vi virkelig kappes om å komme lengst fram i. Vi skal høyakte hverandre, først og fremst som dem Jesus har kjøpt så dyrt, men også i erkjennelse av de særlige gavene hvert Guds barn ble betrodd, selv om de hører til de mindre iøynefallende. Kjærligheten er en fin blomst, og når den øves slik, dufter den skjønnest. Det grove og hensynsløse har sin rot i egenkjærligheten, men ligger så nær vår natur at vi trenger sårt til denne formaningen.

I v. 11–12 går formaningen over i det mer allmenne. Den peker på at et Guds barn aldri i noen sak må tillate seg å være «lunken i iveren», men stadig må være «brennende i ånden». Og det nettopp fordi det for et Guds barn alltid, i enhver sak, må dreie seg om å tjene Herren. Ser vi hver ting vi har fore, i dette lyset, forstår vi at et Guds barn alltid synder ved å gå tregt eller likegyldig til verks.

Men på den andre siden må ikke iveren gjelde vårt eget, men Herrens sak og ære. Det finnes også en uren ild som kan bæres fram til Herrens alter (se Nadab og Abihu, 3 Mos 10,1–2).

Men iver for Herren har lov til (v. 12) å være «glad i håpet». Vårt arbeid i ham blir aldri forgjeves. Men dette håpet legger derfor også tålmodighet i trengselen på oss: den tålmodige forventningen som vet at Herrens vei alltid går gjennom lidelse til herlighet, gjennom kamp til seier. Herren gir seieren, bare vi ikke lar hendene synke, men holder ut, «vedholdende i bønnen», slik Moses gjorde den dagen kampen stod mot amalekittene (2 Mos 17).

I v. 13 legger Paulus de troende på hjertet å komme «de hellige til hjelp i deres nød», det vil si å se på medbrødrenes nød som sin egen. Dette gjelder også særlig å vise gjestfrihet mot fremmede brødre på reise. Offentlige gjestgiverier fantes det svært få av i gamle dager. I grunnteksten står det egentlig: «jag etter gjestfrihet». Det skal altså regnes som noe høyt velsignet å få låne andre sitt hus (se ordet i Hebr 13,1–2, der broderkjærligheten og gjestfriheten blir forherliget ved tillegget: «For ved den har noen hatt engler til gjester uten å vite det»).

Fra v. 14 vender tanken seg mer utover. Kjærligheten skal vise seg (v. 14), slik Herren selv hadde sagt det i Matt 5,44, i lysten til å velsigne også fiendene. Generelt skal kjærligheten være medfølende (v. 15). Frelseren er en barmhjertig yppersteprest som har medlidenhet med våre skrøpeligheter (Hebr 2,17–18; 4,15). Slik skal også et Guds barn kunne sette seg inn i andres glede så vel som sorg. Det krever nok mest selvfornektelse å kunne glede seg over og med andres glede for alvor, ikke misunne den glade eller ruge over egen sorg.

Dette henger igjen sammen med å «ha ett sinn innbyrdes», nemlig det selvfornektende, kjærlige sinnet, ikke det delte sinnet som stadig skotter bort til sitt eget.

Men til selvfornektelsen hører også å ikke trakte etter det høye, men, som grunnteksten egentlig sier, «la seg føre av sted sammen med de ringe» («hold dere gjerne til det lave»). Da lar en seg gjerne regne som en av de ringe og små, «søker de ydmyke stedene» og higer ikke etter å være blant dem som tar seg stort ut i menneskers øyne. Hvor Herrens Ånd og ord forstår å ramme vårt gamle menneske på alle punkter, i dets egoistiske begjær, i dets lyst til å glimre til egen ære!

Paulus avslutter denne utviklingen med det treffende ordet: «Vær ikke selvkloke!» Gud gi oss å leve det som står skrevet her!

I v. 17–21 er blikket bare vendt mot den rette kjærlighetens stilling overfor dem som står utenfor, de fiendtlige menneskene. Summen av det rette forholdet blir bestemt i det siste verset: å «overvinne det onde med det gode». Dette blir utviklet slik: Først gjelder det stadig å legge vinn på en ferd som kan unngå hver skygge av noe ondt, og å søke å vinne også fiendenes respekt ved aldri å betale ondt med samme mynt, men stadig legge vinn på «det som godt er for alle menneskers øyne».

Et Guds barn skal være fredsommelig, ikke kjødelig utfordrende (v. 18). Likevel føyer Paulus til en dobbel begrensning, nemlig «om det er mulig» og «så langt det står til dere». Det er langt fra alltid mulig å bevare den ytre freden. Men så

sant det kan forenes med troskap mot Herren, må et Guds barn elske freden og særlig være rede til å ofre alle personlige hensyn, også (v. 19) alle hevngjerrige tanker.

«Gi rom for vreden», nemlig for Guds vrede, vil si å legge saken i den guddommelige rettferdighets hånd og ikke ta seg selv til rette (se 5 Mos 32,35). Vreden kommer tids nok over fiendene av Guds rike. Men vårt mål må være å få dem forvandlet til venner av Guds rike. Det skjer ikke ved å la seg overvinne av det onde og selv bli ond, men bare (v. 20–21) ved i langmodighet å prøve å overvinne fienden med kjærlighetens sinn. Vi viser ham godt og påfører ham dermed den gagnlige smerten og pinen i samvittigheten som kan lede ham til omvendelse.

«Glødende kull på hans hode» betegner en vedvarende, gjennomtrengende smerte. Noen har tenkt på Guds vredesdom her, men sammenhengen peker avgjort på den helsebringende smerten i fiendens hjerte. Å hjelpe en fiende for dermed enda mer å bringe Guds vredesdom over ham, ville apostelen aldri anbefale de hellige. Men han ville nok anbefale å gjøre det for å lede fiender til omvendelse, inn i angerens smerte. Det er den rette seieren.

Slik seiret Kristus, og slik skal vi overvinne verden: ved å kunne lide uten å hevne oss og ved å kunne gjengjelde hat med kjærlighet. Til det styrke Herren oss! Vi kan det ikke av oss selv, men i ham makter vi alt.

322. Lydighet mot øvrigheten er en kristen plikt (13,1–10)

Etter formaningene i forrige kapittel om et Guds barns rette stilling både i fellesskapet og overfor de enkelte, ja også overfor fiendene, går apostelen nå over til det borgerlige livets område og innskjerper nøye forholdet til øvrigheten.

At apostelen her i Romerbrevet går så utførlig inn på dette, har sin forklaring i de særlige vilkårene den romerske menigheten levde under. Den stod jo umiddelbart under øynene til tidens øverste øvrighet. Enhver forseelse ville lett kunne gjøre de kristne mistenkelige, ikke bare i Rom, men i hele Romerriket. For de lokale øvrighetspersonene overalt i riket ville i vesentlig grad la seg bestemme i sin holdning til den nye troen av den stillingen myndighetene i hovedstaden inntok til dem som bekjente den.

Til dette særlige ansvaret kom også at menigheten i Rom daglig hadde for øye så uverdige romerske herskere som keiser Klaudius og keiser Nero. Livet deres var enda mer foraktelig enn styret deres var jammerlig. Det kunne lett forvirre de helliges begreper om øvrigheten.

Paulus begynner med å sette fram som en overskrift: «Hver og en skal underordne seg de myndigheter han har over seg.» Etter grunnteksten står det egentlig «hver sjel» og «de høye» myndigheter. Paulus går ikke inn på spørsmålet om den nåværende øvrigheten rettmessig er i besittelse av makten. Etter dette ordet hans skal en kristen bøye seg for den bestående øvrigheten, selv om den er tyrannisk og kanskje bare kortvarig. Fast står det han føyer til som begrunnelse: «For det er ikke øvrighet uten av Gud, men de som finnes, er innsatt av Gud.»

Gud har ordnet det jordiske menneskelivet slik at det skal være en øvrighet. Også dette tar en kristen av Guds hånd, selv om han til tider må si som Job: «Skal vi bare ta imot det gode fra Gud og ikke også det onde?» (Job 2,10).

Heller ikke dveler Paulus her ved det han nok visste og viste i hele sitt liv: at det er en kristens plikt å lyde Gud mer enn mennesker dersom øvrigheten befaler noe som strider mot Guds vilje. Her slår han bare fast dette som det allmenne synspunktet: Opprør mot øvrigheten er opprør mot Guds ordning og fører til dom (v. 2–4). Øvrigheten er Guds tjener, sier han. Gud har lagt sverdet i dens hånd, og dermed er øvrighetens makt til også å idømme dødsstraff slått fast.

Men Paulus innskjerper at underordningen ikke bare skal være av frykt for straff, men også for samvittighetens skyld overfor Gud, nettopp fordi øvrigheten er Guds ordning (v. 5). Dette begrunner han ved å vise til at enhver jo føler seg forpliktet i sin samvittighet til å betale den skatten øvrigheten krever, og slik er det rett, fortsetter han. En kristen skal gi hver sitt, enten det nå er skatt og toll eller den frykt og ære en skylder (v. 6–7).

I v. 8–10 sammenfatter han i kjærlighetsbudet alle formaningene han har gitt fra 12,3 til 13,7. Han begynner med å peke på at det likevel er én gjeld en aldri kan bli ferdig med å betale, nemlig kjærlighetens gjeld. Kravet fra den kommer stadig igjen fra dag til dag, for kjærligheten er jo lovens hovedsum. Et liv i kjærlighet til nesten blir det samme som å oppfylle lovens bud. For kjærligheten vil ikke gjøre nesten noe ondt, verken bryte ekteskapet, slå i hjel, stjele fra eller misunne sin neste, og heller ikke lyve på ham (v. 8–9).

«Derfor er kjærligheten lovens fylde», sier Paulus.[1] Etter sammenhengen må det forstås som lovens oppfyllelse, selv om også forståelsen «lovens fulle innhold» rammer en sann og skjønn tanke. Kjærligheten møter lovens «du skal» med sitt «jeg vil». Slik vil Gud ha sin lov skrevet inne i hjertene våre.

Kjærlighet er lovens fylde
og fullkommenhetens bånd,
den er hva vår Gud vi skylde,
den er frukten av hans Ånd.

[1] NB: «lovens oppfyllelse».

323. «Det lir med natten, det stunder til dag» (13,11–14)

I denne siste delen av det trettende kapitlet underbygger apostelen formaningene foran med et kraftig pek på tiden. Den mektige stunden kommer jo stadig nærmere da Herren kommer igjen med den evige, fullendte frelsen.

Det er verdt å legge merke til uttrykkene apostelen bruker om de kårene Guds rike lever under før Herrens gjenkomst. Han sammenligner det stadiet Guds rike nå står på, med «natten», om enn i morgengryets tid. Den fulle, klare dagen ser han først komme med Kristi gjenkomst. Han ser også at Guds barn ennå er bundet av søvn og fremdeles sterkt hemmet av syndens sløvende makt. Visst er et troende menneske frelst allerede nå. Likevel mener Paulus her med «frelsen» først den fulle utfrielsen og forløsningen som skjer når Herren kommer igjen.

Hvilket strålende lys faller ikke nettopp ved denne sammenligningen over den herligheten som skal stige opp for Guds folk når Herren kommer igjen! Selv de skjønneste tidene våre her i tiden er altså bare å regne som søvn og natt sammenlignet med den herligheten som skal åpenbares ved Kristi gjenkomst.

Men på den andre siden skal nærheten av denne herlige soloppgangen stadig vekke Guds folk. Etter hvert som tiden rykker fram, skal vi med stadig større kraft riste all søvnighet av oss. Vi skal «avlegge mørkets gjerninger», alt som hører til syndens og kjødets vesen, og «iføre oss lysets våpen», de våpnene som hører Kristi lys til. Det er først og fremst Ordet og alt annet som hører til en kristens rustning (se Ef 6).

I v. 13 peker Paulus på noe av alt det som hører mørket til: svir og drikk, utukt, strid og misunnelse. Alt slikt sømmer seg ikke for dagens barn.

Lysets våpen samler han i dette ene: Herren Jesus Kristus selv (v. 14). Et Guds barn har ved dåpen og ved troen ikledd seg Herren Jesus (se Gal 3,27: «For dere, så mange som er døpt til Kristus, har ikledd dere Kristus»). Likevel lyder det nå her: «Ikle dere Herren Jesus Kristus» – nemlig i livet. Det at vi ble ikledd Kristus i dåpen og ved troen, skal føres videre til et inderlig livsfellesskap med ham på hele livets ferd.

På samme måte sier Ordet at de hellige har avkledd seg det gamle mennesket (Kol 3,9), nemlig ved omvendelsen, da de i forsakelsen brøt med kjødet. Likevel blir de samme Guds barn samtidig formant til å legge av det gamle menneskets

vesen (Kol 3,8; Ef 4,22). Det siste sikter til at forsakelsen skal gjennomføres i det daglige livet.

Hvilket dypt alvor er det ikke i ordet som kapitlet slutter med: «Ha ikke en slik omsorg for kjødet at det vekkes begjær!» Med kjødet tenkes det her på vår legemlige natur. Det finnes en omsorg for det legemlige livet som er riktig og god. Legemet er jo betrodd oss som den jordiske kledningen og skal tjene som Åndens redskap. Men på den andre siden skal legemet likevel, som apostelen sier i 1 Kor 9,27, tuktes og holdes i trelldom.

De syndige driftene, som stadig søker å boltre seg i kjøtt og blod, må holdes alvorlig i age. Ellers våkner begjæret. Hvert Guds barn trenger sårt til denne påminnelsen. Daller vi med kjødet vårt, lønner det seg ille for oss. Da blusser de onde lystene opp og tærer på troens alvor. Men jo mer hjertet vokser sammen med Jesus, så vi blir som ett med ham, desto mindre rom blir det for kjødets begjær.

Disse to siste versene i Romerbrevet 13 hjalp den store kirkefaderen Augustin til å overgi seg helt til Herren. Da han i stor sinnsbevegelse gikk nede i hagen, hørte han liksom en barnestemme som sa: «Ta og les!» Han tok Det nye testamente, og øyet hans falt rett på disse ordene. De traff tilstanden han nettopp var i, så sterkt at han følte seg stilt fram for den levende Guds øye. Da brast mørkets lenker, og valget hans var tatt for evig.

Legg merke til hvor stor plass Ordet også her gir håpet om Herrens gjenkomst når det gjelder Guds barns liv i helliggjørelse. Paulus ventet Herren med inderlig lengsel. Hvert år som gikk, var for ham et skritt nærmere den stunden da det fulle dagslyset skulle bryte fram. Det lyset begynte riktignok å skinne på jorden ved Kristi første komme, men det kjemper seg ennå møysommelig fram under stadig motstand fra mørkets nattskygger.

Tok Paulus feil når han på denne måten minnet de hellige om at det lir med natten og stunder til dag? Nei, Herren har jo selv befalt vennene sine å vente på ham, slik tjeneren venter på sin herre fra bryllupet. Og Herren har selv sagt: «Jeg kommer snart!» (Åp 22,20).

Slik Paulus levde og åndet i forventning om at Kristi herlighet snart skulle åpenbares, slik skal hvert Guds barn leve. Det vil merkes som en mektig kraft til å stå imot kjødelig vellyst og til å avlegge mørkets gjerninger. Ja, la oss vandre som om den lyse dagen allerede var over oss. La oss vandre slik at den dagen ikke finner oss uforberedt, men rede og våkne, med hoftene ombundet og lampene brennende (Luk 12,35).

Hastig kan du komme og brått,
i hver en time, ved dag og natt.
La lampen i mitt hjerte brenne beredt
i tro, i håp og i kjærlighet.

324. De sterke og de svake (14,1–12)

I dette avsnittet tar apostelen opp et særlig punkt i menigheten i Rom der kjærligheten stod i fare for å ta skade. Det gjaldt forholdet mellom de «sterke» og de «svake». De svake viste svakheten sin på den ene siden ved engstelig tvil om de kunne spise kjøtt og drikke vin. På den andre siden viste de den ved å velge ut dager, slik at den ene dagen fikk en særlig betydning framfor den andre.

Av 15,7–9 ser det ut til at disse svake helst var å finne blant de jødekristne. Det stemmer også med at de åpenbart har vært i klart mindretall. Paulus vender seg her i 14,1 til menigheten som helhet i motsetning til disse svake, og den store mengden av menigheten i Rom var jo hedningekristne.

Disse meningene hos de svake kan ikke stamme direkte fra Moseloven. Der finnes det nemlig ikke noe bud om å avstå fra all slags kjøtt og vin. Riktignok taler Moseloven om de såkalte nasireerne, som skulle avstå fra sterk drikk, og kjøttet av de urene dyrene var forbudt som mat. Men kjøtt av de rene dyrene og vin var ellers tillatt for alle jøder.

Og hadde det vært jødisk lovvesen de svake holdt fast ved, ville Paulus slett ikke ha tatt så mildt på dem som han gjør her. Mot den slags jødisk lovtrelldom kjempet Paulus alltid med skarpe våpen (se Galaterbrevet). Heller ikke er det her tale om det å spise kjøtt som vi hører om i 1 Kor 8–10. Der var det offerkjøttet som vakte anstøt hos flere av de kristne. De mente det var besmittet fordi det først var båret fram som offer til en avgud. Men det er det slett ikke tale om her.

De «svake i troen» betegner her en egen retning som ville avstå fra slike ting. Og vi forstår så godt at den har hatt sine tilhengere blant de jødekristne. De kom jo rett fra det jødiske livet, som loven hadde gjerdet så sterkt inn. Derfor lå det så nær for dem ikke fullt ut å våge å ta til seg den friheten en kristen har.

Til alle tider vil det i de troendes fellesskap være spørsmål om ting som Skriften verken forbyr eller påbyr. Spørsmålet om det er synd eller ikke å ta del i slike ting, har ofte skapt stor uro blant de troende. Med et fremmedord kalles de «adiafora», det vil si ting som er «uten forskjell». Et eksempel er om det er synd å drikke vin eller røyke tobakk og så videre. Derfor har dette kapitlet stor betydning. Her ser vi spørsmålet belyst med den samme dype visdommen fra Ånden som overalt i Den hellige skrift.

Det første verset (v. 1) uttrykker som i en sum det rette synspunktet. Det stempler slik engstelig tvil som en svakhet i troen. Men samtidig innskjerper det for dem som har den sterkere troen og det klarere synet, at de skal ta seg av

de svake som svake og ikke dømme meningene deres. Apostelen hevder at det her kommer an på at hver og en er «fullt viss i sitt eget sinn», så han gjør det han gjør, med hvile overfor Gud, for Herrens skyld. Da må den ene parten ikke dømme eller forakte den andre (v. 2–6).

Det lå så nær for dem som bare spiste grønnsaker og ikke spiste kjøtt eller drakk vin, å dømme dem som gjorde det, som mindre gode kristne. Omvendt lå det nær for de sterkere, de som var mer frigjort på disse punktene, å se ned på de svakere. Paulus refser begge deler. Først viser han til at Gud jo hadde tatt seg av den ene broren like vel som den andre (v. 3). De var altså Herrens tjenere, ikke hverandres i den forstand at den ene skulle ha makt til å dømme den andre. Hver måtte stå eller falle for sin egen herre.

Og Paulus føyer til (v. 4): «Men han skal bli stående, for Herren er mektig til å holde ham oppe.» Gud slipper ikke noen så lenge han ser at det likevel er ham hjertet ser hen til, og at samvittigheten føler seg bundet i troen på at dette er Guds gode vilje.

I v. 5–6 knytter apostelen dagene som de svake hadde funnet på å skille ut, så tett sammen med betenkelighetene deres når det gjaldt å spise kjøtt. Derfor ligger det nær å anta at det har vært egne fastedager de har valgt ut, kanskje i likhet med fariseernes faste to ganger i uken.

I det første svaret på spørsmålet (v. 2–4) pekte Paulus på at Gud hadde tatt seg av begge parter som sine tjenere. I det videre svaret (v. 5–12) peker han på at begge parter jo likevel takket Gud i det de gjorde. Den ene takket Gud for kjøttet han spiste, den andre takket Gud for grønnsakene han spiste. Bordbønn, takkebønn når en spiste, omtales her som noe selvsagt hos alle troende. Det ligger en alvorlig dom i dette over dem som kaller seg kristne, men spiser maten sin uten takk.

Men når både de svake og de sterke takket Herren på denne måten, var det et vitnesbyrd om at de gjorde det med ham for øye. Og det er jo dette troslivet består i: ikke å leve for seg selv, men for Herren.

Verden vil leve for seg selv og søker bare sin egen ære, lyst og fordel. Men et Guds barn har sitt mål i Herren, og det både i liv og død (v. 7–8). For Kristus er ved sin død og oppstandelse blitt Herre over både døde og levende. Derfor kan heller ikke døden skille oss fra ham.

For Herrens folk er motsetningen mellom død og liv overvunnet i Kristus. Men når det ikke betyr noe for fellesskapet vårt med Herren om vi er her eller på den andre siden av dødens elv, da betyr det langt mindre om vi spiser kjøtt eller ikke – bare vi lever for Herren i det vi gjør. For vi skal jo alle stilles fram for Kristi domstol (v. 10).[1] Det er ikke vi som skal sitte på domstolen. Nei, hver og en av oss skal gjøre Gud regnskap for seg selv (v. 12).

At alle skal stilles fram for Kristi domstol, begrunner Paulus med å vise fritt til Herrens ord i Jes 45,23: «Ved meg selv har jeg sverget, et sannhetsord er gått ut av min munn, et ord som ikke skal vende tilbake: For meg skal hvert kne bøye seg, hver tunge skal sverge meg troskap.»

[1] NB: «Guds domstol».

Alt kommer altså an på at en er sann av hjertet i forholdet sitt til Herren. Og dette kravet kunne like godt oppfylles av den svake som av den sterke. Det kan være stor forskjell på lys og klarhet, men hjertene kan være like ærlige overfor Herren, selv om de i øyeblikket ser forskjellig på saken.

La oss aldri glemme dette i forholdet vårt til brødrene: Det avgjørende er om en søker sitt eget eller Herren. Er bare hjertet ærlig for Herren, kan en jo vokse i lys og klarhet. Vi må vente på hverandre, slik vi eldre venter på at barna skal vokse fram til det lyset vi har fått. Barna kan, tross mangel på lys, likevel ofte ha det langt skjønnere med Herren enn vi eldre.

Men for en veldig preken til selvprøvelse det ligger i dette: «For ingen av oss lever for seg selv, og ingen dør for seg selv.» Slik skal altså et Guds barns stilling være. Det er gaven, men det er også oppgaven.

Ei meg selv, å nei!
bare Gud tilhører jeg!
Led du meg på sannhets vei,
løft meg, bær meg, slipp meg ei!

325. Et alvorlig ord til de sterke om ikke å legge anstøt eller felle for den svake broren (14,13–23)

Apostelen har ennå et særlig ord å si til de sterke, de som så friere på saken. I selve synet deres på saken må han gi dem rett. Ingenting av det Gud har skapt, er urent i seg selv. Urenheten ligger ikke der de svake la den, i selve saken. Den ligger i den svakes syn på saken: Samvittigheten hans er bundet slik at det blir et fall for ham om han handler som de sterke.

Om de sterke da ikke tok noe hensyn til den broren som tvilte, kunne de komme til å synde mot kjærligheten på to måter. Dels kunne de vekke anstøt hos den svake broren og volde ham sorg. Dels kunne de kanskje få ham til å ta del sammen med dem mot sin egen samvittighet og følge synet deres uten selv å ha det. Det ville bli et fall, en synd mot samvittigheten, og i dette fallet ville de sterke bli medskyldige om de ikke ville ta hensyn til brorens skrøpelighet (v. 13–15). Og alt dette «på grunn av mat»!

Dessuten ville hedningene, de som stod utenfor, spotte over en slik splid når de så at de kristne foraktet og dømte hverandre for matens skyld. «Det gode» de kristne hadde, det vil si den rike skatten de eide i nåden, ville da komme i vanry hos hedningene, og det på en måte med rette. Guds rike består jo slett ikke «i mat og drikke» (v. 17), men i rettferdighet – denne salige nådegaven, kjøpt med Jesu blod – og i freden med Gud som følger med den, og gleden i Den Hellige Ånd.

Den sanne tjenesten for Kristus i tro består i å leve i denne nåden. Den gjør en «til behag for Gud» og «tekkelig for mennesker».[1] Det vil si at den får kjærlighetslivet til å blomstre blant Guds barn, så de blir en Kristi vellukt, i hvert fall for de menneskene som spør etter sannheten (v. 18). Det skulle de jage etter, til fred og innbyrdes oppbyggelse (v. 19).

Det er bedre å rette seg etter en bror av hensyn til kjærligheten enn å ville tvinge sitt eget syn igjennom – attpåtil i en sak av så ytre art – og dermed skade Guds verk i menneskehjerter (v. 20–21). Apostelen priser den salig som ikke har det tvilende, engstelige sinnet. Men han råder bestemt til å avstå fra å bruke friheten utad i denne saken og beholde trosvissheten for seg selv, for Guds åsyn

[1] NB: «står sin prøve for mennesker».

(v. 22). Ellers kunne den svake broren la seg forlede til å handle med et tvilende hjerte og dermed synde. For «alt som ikke er av tro, er synd».

Dette siste ordet ble brukt av den gamle kirkefaderen Augustin til å begrunne den kjente setningen: «Hedningenes dyder er glimrende laster.» Og det er virkelig en dyp sannhet i at alt et vantro menneske gjør, står under syndens merke. Likevel går Augustins ord for langt. Selv om alle hedningenes dyder er stukket av syndens orm, bærer de likevel ofte vitnesbyrd om at hjertene famlet etter sannheten. Tenk bare på en mann som den greske hedningen Sokrates.

Men selve ordet her taler egentlig ikke om hedningene. Av hele sammenhengen går det fram at det er de troende Paulus har for øye. Han vil bare si at det et Guds barn ikke kan gjøre i trosvisshet, skal en la være. Så lenge samvittigheten ikke har hvile, gjelder det å holde seg i ro med å handle.

Noe annet er det å legge en sak fram for Gud så han kan avgjøre den, når en ennå ikke selv er kommet til klarhet over viljen hans. Da kan samvittigheten godt hvile i dette: Det Herren bestemmer, vil jeg bøye meg under. Men det er ille å treffe en avgjørelse i en sak uten at hjertet er kommet til hvile i Guds vilje. Og det var nettopp det de svake gjorde når de fulgte de sterke, enda de ennå ikke var vokst fram til selv å eie det lyset de sterke hadde.

Skal en vokse rett i Herren, gjelder det ikke å gå lenger enn det en kan gjøre med indre sannhet. Og skal en være en rett veileder for andre og hjelpe dem til en sunn vekst i Herren, må en respektere det når et Guds barn ærlig bekjenner: Ennå er jeg ikke kommet dit at jeg kan gjøre dette med sannhet.

Dermed er jo ikke ansvaret tatt fra de svake. Deres sak er å be om vekst og om mer lys. De må ikke stivnakket holde fast på skaden sin som det eneste riktige og liksom trosse de mer modne Guds barn. Det ville visselig være misbruk av ordet om at det som ikke er av tro, er synd, om noen ville slå seg til ro med det på det mindre fullkomne stadiet og slik gjøre svakheten sin til det rette. Det ydmyke sinnet vil alltid be: Herre, gi meg lys til å se klarere, til å vokse.

Summen av det Paulus her har innskjerpet så kraftig, er altså dette: Hovedsaken er at en er oppriktig i sin stilling overfor Gud. Der et slikt redelig sinn finnes, må den sterkere i kjærlighet ta seg av den svake.

Å, dekk med kjærlighetens kledebon
din brors brist, slik Herren dekker dine,
rør ved hans hjertesår med varsom hånd,
og bring ham balsam for hans sjelepine.
Ve den som selv, med hjertet fullt av mén,
på brorens byrde legger sten på sten.

326. Ikke leve seg selv til behag (15,1–13)

Apostelen hadde i det foregående innskjerpet hvordan kjærligheten burde prege bruken av den kristne friheten overfor de mer engstelige og svake samvittighetene. Nå avslutter han denne utviklingen med å peke kraftig på at det i alt gjelder ikke å være seg selv til behag, men å «være til behag for sin neste, til gagn og oppbyggelse for ham» (v. 1–2). Trosstyrken hos de sterke skulle nettopp vise seg i at de kunne bære skrøpelighetene hos de svake.

Paulus sier ikke sånn i sin alminnelighet at det gjelder å være til behag for sin neste. Det kunne jo bli en farlig lære. Det gamle mennesket i oss kjenner nok til behagesyken, til lysten til å innsmigre seg. Nei, han føyer til: «til gagn og oppbyggelse», altså slik at en har nestens sanne åndelige vel for øye. Det skaffer ikke alltid gunst med det samme, men det er den sanne kjærligheten.

Å være seg selv til behag vil si i egenkjærlighet bare å ta hensyn til seg selv. Paulus peker på vår store Herre Kristus selv som det mektige vitnesbyrdet om hva det vil si ikke å leve seg selv til behag (v. 3). Hadde Frelseren villet leve seg selv til behag, ville han ha unndratt seg lidelsene. Men han gikk inn i gapet og bar hånen fra Guds fiender. Paulus anfører ordet fra Sal 69,10 nøyaktig etter grunnteksten. Salme 69 er messiansk. David taler der profetisk, slik at ordene i virkeligheten skildrer lidelsen til den kommende Davids sønn.

«Heller ikke Kristus levde seg selv til behag» – måtte det stå skrevet dypt i hjertene våre og bli en drivkraft for oss! Måtte det drive oss til ikke å spare oss selv, men til å kunne ofre vårt eget og bære og lide med ham.

I v. 4 begrunner Paulus hvorfor han har vist til skriftordet. Han sier at hele Skriften, altså hele Det gamle testamente, er skrevet til lærdom for oss, for at vi skal styrkes i håpet ved det tålmodet og den trøsten som de hellige skriftene kan gi oss. Når vi vil følge Kristus i hans selvfornektende sinn, lyser Skriftene over veien vår, slik fyret lyser for sjømannen.

Apostelen uttaler (v. 5–6) det inderlige ønsket, eller rettere bønnen, at Gud nå også måtte gi vennene i Rom «å ha ett sinn innbyrdes». Det var hans hellige skrift som kunne ånde tålmodighet og trøst inn i hjertene, for all tålmodighet og trøst kommer fra ham alene. Og apostelen sier med det samme hvordan dette alene kunne skje, nemlig ved at hjertene deres ble formet «etter Jesu Kristi forbilde». Får bare Kristi sinn seire i hjertene, smelter de sammen til ett sinn.

Alle telegrafurene går likt fordi de er stilt etter ett og samme ur. Slik slår også Guds barns hjerter sammen til ett hjerte, bare hver enkelt ber Herren: «Ta mitt hjerte som ditt eget, still det rett i lag og skikk.» Og så ender det hele med lovsang til Gud, med samstemmig, jublende pris.

Enda en gang kommer apostelen med en formaning til innbyrdes kjærlighet (v. 7). Men nå retter han oppfordringen om å ta seg av hverandre til begge parter, både de sterke og de svake. Han oppfordrer altså til å vise særlig hensyn fra begge sider.

I v. 1–6 pekte han som bærende grunntanke på at Kristus ikke levde seg selv til behag. Nå er grunntanken i v. 7–13 denne: «Kristus tok seg av oss, til Guds ære.» I det foregående var det Kristi forbilde, her er det hans inderlige kjærlighetstjeneste mot oss: hvordan han bøyde seg ned til de fortapte synderne og tok seg av oss da vi lå hjelpeløse, slått ned blant røvere.

Dette gjorde Kristus til Guds ære. Overfor Israels barn gjorde han det for at «Guds sannferdighet» i løftene til fedrene skulle bli forherliget (v. 8). Overfor hedningene gjorde han det for at Guds frie miskunn skulle bli forherliget. Både jøder og hedninger var altså gjenstand for den samme kjærligheten som tok seg av dem. De var båret av den samme nåden.

Likevel skulle forskjellen mellom Israels og hedningenes stilling overfor Gud – jødene hadde jo Guds løfter til fedrene – minne de hedningekristne om den aktelsen de skyldte brødrene sine av jødisk ætt, selv om disse var heftet med svakhet i troen. På den andre siden skulle de jødekristne huske at det var nøye forutsagt i Israels hellige skrifter at også hedningefolkene skulle bli tatt imot.

Paulus nevner ikke mindre enn fire forskjellige steder i Det gamle testamente der hedningenes frelse var klart forutsagt. Først nevner han Sal 18,50 (v. 9), deretter 5 Mos 32,43 (i grunnteksten: «Gled dere, dere hedninger, over hans folk!»), så Sal 117,1 og til sist ordet fra Jes 11,10, som er anført fritt etter den greske oversettelsen (i grunnteksten: «hedningefolkene skal søke til Isais rot, som står som et banner for folkeslag»).

Men når Guds ord på denne måten har forent både jøder og hedninger i den samme frelsen i Kristus, hører de sammen som ett.

Så slutter Paulus med enda en gang å lyse velsignelsen sin over dem. Han ønsker at «håpets Gud» måtte fylle dem begge, både de sterke og de svake, med «all glede og fred» som troslivets frukter («i troen»). Da kunne de bli rike på det håpet som løfter blikket ut over alle uoverensstemmelsene og motsetningene i dette livet og opp mot evighetens fullendelse, der alt skal være harmoni og fred.

Legg merke til hvor ofte Paulus her understreker håpet (sammen med tålmodighet og trøst). Gud kalles håpets Gud, og han vil gjøre barna sine rike i håpet ved Den Hellige Ånds kraft. Guds folk skal være et frimodig folk. For vi har et så mektig håp og en så lys og herlig framtid i vente.

Håp mot håp, det skal vårt løsen være,
verdens og tidenes ugunst til tross;
korset, det tyngste, vil selv vi bære
stille, som Kristus bar korset for oss.

327. Hvorfor Paulus har skrevet dette brevet. Planene hans: å forkynne evangeliet i Spania og på reisen dit besøke Rom. Men først ville han bringe en gave fra de hedningekristne menighetene til de hellige i Jerusalem, og for denne reisen ber han romerne om inderlig forbønn (15,14–33)

Dette avsnittet kan kalles et slags etterskrift til brevet. I v. 14–16 begynner Paulus med kjærlighetens fine hensynsfullhet å si at grunnen til brevet slett ikke var mistillit til menigheten i Rom og dens kristne dyktighet og innsikt. Han hadde skrevet så djervt og tillitsfullt («til dels», føyer han til, og tenker da på de stedene i brevet der han har talt med særlig djerve ord). Men det gjorde han i kraft av kallet sitt som hedningenes apostel – kallet til å virke som offerprest i Herrens tjeneste.

«Evangeliet» var liksom templet han tjente ved. Og de omvendte hedningene selv var takkofferet han arbeidet for å bære fram for Gud. Han lengtet etter at offeret måtte bli til behag for Gud ved at det hadde den rette hellige beskaffenheten og var «helliget ved Den Hellige Ånd».

I v. 17–21 taler han nå nærmere om denne tjenesten sin. Hele hans ros bestod i å være et redskap i Kristi hånd (v. 17). Dette begrunner han i v. 18 ved å føye uttrykkelig til at det var langt fra Paulus å gi seg til å tale om ting som Kristus ikke hadde utført gjennom ham i misjonen blant hedningene. Han ville ikke tale om annet enn det Herren i sannhet hadde utført gjennom ham.

Vi vet at det ligger en fristelse for alle Herrens tjenere til å tale om det som er blitt utrettet her eller der, slik at en går ut over det Herren virkelig har brukt en til. En gir etter for lysten til å tale om sin egen gjerning på en slik måte at det bare halvt blir Kristus som får æren, og halvt ens egen kraft og nidkjærhet. Paulus

ville bare tale om det han visste at Kristus virkelig hadde utført gjennom ham, slett ikke om noe annet. Han ville heller ikke ta æren for det Kristus kunne ha utrettet gjennom andre.

Hvordan Kristus hadde utrettet dette gjennom Paulus, skildrer apostelen i v. 18–19. Kristus hadde gitt ham ordet og stadfestet det med tegn. Han hadde fylt ham med Guds Ånds kraft, så han «fra Jerusalem og rundt om like til Illyria» fullt ut hadde kunngjort Kristi evangelium. Illyria lå ved Adriaterhavet. Når Paulus har vært der, vet vi ikke, men trolig var det kort før han skrev dette brevet, under oppholdet i Makedonia mot slutten av den tredje misjonsreisen.

Paulus hadde fått nåde til å tenne lyset rundt om, så det nå kunne arbeide seg videre ut fra de forskjellige livspunktene. Slik drev han misjonsarbeidet sitt. Han slo seg ikke ned på ett enkelt sted. Men der lyset var blitt tent, overgav han det i Guds hånd, for at det så gjennom tidene kunne bre seg i traktene omkring.

Men når han omtaler denne virksomheten sin, kommer han nå også til å nevne grunnen til at han ikke hadde kommet til dem før. Han hadde nemlig stadig hatt for øye å forkynne evangeliet på de stedene der det ennå ikke hadde lydt (v. 20–22). Også for denne måten å arbeide på viser han til Skriftens vitnesbyrd, nemlig til ordet i Jes 52,15 (etter grunnteksten: «For det som ikke var fortalt dem, det har de sett, og det de ikke hadde hørt, det har de forstått»). Det var jo særlig denne gjerningen Herren hadde betrodd Paulus: å legge grunnvoll (se 1 Kor 3,10).

Ivrig opptatt av denne gjerningen i Østen hadde han ikke kunnet nå fram til Rom. Men nå, da gjerningen hans i Østen syntes fullført, ble han dratt mot Vesten. Han tenkte særlig på Spania som et sted der Ordet ennå ikke hadde lydt. Men på gjennomreisen ville han stille sin inderlige lengsel etter å se vennene i Rom og få noen av dem med seg på reisen til Spania (v. 23–24).

Først stod det imidlertid en annen reise foran ham, nemlig opp til Jerusalem. Der skulle han overbringe den fattige menigheten en kjærlighetsgave som var samlet inn blant menighetene i Makedonia og Akaia (Hellas). Den var et uttrykk for at de hedningekristne følte en takknemlighetsgjeld til modermenigheten (v. 25–27).

Når først denne reisen til Jerusalem var fullført, og Paulus hadde «lagt denne frukt trygt i deres hender» (egentlig «beseglet» den) – frukten av de greske menighetenes kristenliv – for modermenigheten, ville han komme til Rom. Og han var viss i sin sjel på at dette besøket ville bli fylt med velsignelse (v. 28–29).

En dobbel bekymring fylte likevel hjertet hans når han tenkte på den forestående reisen til Jerusalem. Han var sikker på å møte dødsfiendskapet fra de vantro jødene, fremfor alt i Judea. Og ikke bare det: Han var heller ikke helt sikker på at den jødekristne modermenigheten ville ta imot med ublandet glede den støtten som Paulus hadde samlet inn blant de hedningekristne. Mange av de jødekristne hadde jo et snevert syn, slik vi stadig merker i beretningen i Det nye testamente. De ville egentlig helst at hedningene først skulle ha blitt jøder.

Mens Paulus uttaler denne bekymringen sin (v. 31), ber han hjertelig brødrene i Rom «ved vår Herre Jesus Kristus» og «ved Åndens kjærlighet», disse mektige båndene som bandt dem sammen, at de i denne bønnekampen han

stred, ville stille seg virksomt ved hans side (v. 30). Da kunne det hele ende vel, så han kunne komme til dem «med glede», «om Gud vil», og få hvile ut sammen med dem (v. 32).

Legg merke til dette: «Strid … i bønner.» Vi har stadig fiender å kjempe mot når vi ber om Guds frelsende hjelp. Det er krefter som skal overvinnes. Derfor gjelder det ikke å være lunken i bønnen, men å ta den opp som en strid (se Jakobs kamp i 1 Mos 32,24–28).

Og legg videre merke til hvordan v. 32 stiller sammen dette å «komme med glede» og «om Gud vil». Kommer en i sin egen tid og etter sin egen vilje, blir det pine og uro i det. Men kommer en etter Guds vilje, i hans tid og på hans vei, henter en glede og hvile.

Og den kampen i bønn som Paulus og brødrene i Rom førte, ble jo hørt av Gud. Men Herren la tiden og veien for reisen til Rom ganske annerledes for Paulus enn han og vennene hadde kunnet tenke seg. Da han som en fange møtte vennene utenfor Rom, ble det et inderlig gledelig møte (se Apg 28,15: «Da Paulus så brødrene, takket han Gud og fattet mot»).

Så slutter Paulus med en fredshilsen (v. 33). Over all jordens strid tronet fredens Gud. Ønsket om at han måtte være med dem alle og lyse sin fred gjennom hjertene deres, fylte Paulus' sinn, og det besegler han med et inderlig amen.

Guds fred, Guds fred ved dag og natt,
Guds fred er hjertets beste skatt.

328. Diakonissen Føbe. Hilsener til mange navngitte venner i menigheten i Rom (16,1–16)

Kapitlet begynner med å anbefale søsteren Føbe (v. 1–2). Om henne sies det at hun var menighetstjenerinne i Kenkreæ, den østlige havnebyen til Korint. Allerede den gang har troende kvinner vært i menighetsarbeid som diakonisser.

Føbe skulle, som vi hører, reise til Rom, og Paulus anbefaler henne til de helliges kjærlighet. Trolig har hun overbrakt dette Romerbrevet. Paulus sier at hun hadde hjulpet mange, også ham selv. Det sikter til sykdom eller annen legemlig svakhet hos apostelen. Når hun har hjulpet ham, vet vi ikke.

I v. 3–16 finner vi nå en mengde hilsener. De vitner om hvor mange av dem som nå var medlemmer av menigheten i Rom, Paulus personlig hadde hatt å gjøre med. Først og fremst finner vi en hilsen til de gamle, trofaste vennene Priskilla og Akvilas (v. 3–4). Paulus traff dem første gang i Korint (se Apg 18,2). Siden fulgte de med Paulus til Efesos, og nå var de igjen i Rom.

Av v. 4 går det fram at de har våget livet sitt (egentlig «halsen sin») for Paulus. Når det har vært, vet vi ikke, men helst vel i Efesos (se Apg 19 og 2 Kor 1,8). Med det hadde de gjort alle hedningenes menigheter takknemlige mot seg. Det var jo hedningenes apostel de hadde ofret seg for.

Vi ser at en menighet samlet seg i huset deres i Rom. Ved siden av hele menighetens forsamlinger samlet det seg mindre kretser i husene til framstående menighetsmedlemmer, slik det jo også kan skje i våre dager. Også i Efesos hadde Akvilas og Priskilla hatt den nåde å se hjemmet sitt bli et samlingssted (se 1 Kor 16,19). Det er visselig en nåde å se Guds barn flokke seg i ens hjem.

Så kommer det en hilsen til en mann, Epenetus, som Paulus sier var Asias førstegrøde.

I v. 7 sender apostelen en hilsen til to venner som han kaller sine slektninger og medfanger. Han gir dem den ros at de hadde «et godt navn blant apostlene», at de stod godt anskrevet hos dem. De må altså ha stått i nær forbindelse med apostlene. Det stemmer også med det Paulus føyer til: at de hadde vært i Kristus før ham. De hørte altså til de eldre kristne. Når de har vært i fangenskap sammen med Paulus, og på hvilken måte de har vært slektningene hans, vet vi ikke.

Så fortsetter hilsenene, hele tiden i en inderlig, kjærlig ånd og tone. Vi forstår så godt at Paulus må ha hatt en stor plass blant de kristne i Rom, når vi ser hvor mange av vennene og de tidligere medarbeiderne hans som nå var i Rom. Apelles (v. 10) får det gode skussmålet: «den prøvede i Kristus». I v. 11 hører vi igjen om en slektning av Paulus, Herodion.

I v. 12 finner vi en hilsen til tre kvinner. Den siste av dem, Persis, blir særlig hedret. Trolig har de vært diakonisser. Vi skal legge merke til at Paulus i v. 8–9 sier om to brødre: «min kjære», men om Persis sier han: «den kjære». Her møter vi igjen apostelens fine varsomhet. Han er våken for alt som kunne mistydes.

Når Paulus i v. 13 hilser Rufus med anerkjennende ord og også moren hans, er det skjønt å se det lille tillegget: «hans og min mor». Igjen er det en fin og takknemlig henvisning til en særlig morsomsorg som Paulus må ha møtt hos denne kvinnen.

De fem vennene som er nevnt i v. 14, ser ut til å ha vært ledere for en menighetskrets (se tillegget: «og brødrene hos dem»). Det hellige kysset i v. 16, som brødrene skulle hilse hverandre med, stammet fra en jødisk skikk som gikk over i den kristne menigheten. Det skulle betegne det inderlige fellesskapet i fred og kjærlighet mellom brødrene.

Meningen har vel vært at brødrene, etter å ha hørt dette brevet fra Paulus med alle de tungtveiende formaningene til enhet i Herren, skulle gi enigheten dette broderlige uttrykket. Når kysset kalles hellig, avverger dette tillegget alt kjødelig.

Til sist bringer Paulus hilsener fra Kristi menigheter. De forskjellige menighetene i Hellas som han hadde besøkt, hadde sikkert bedt ham hilse vennene i Rom. Menigheten i Rom, i den ugudelige hovedstaden, hadde i særlig grad dratt til seg alle de helliges oppmerksomhet og deltakelse.

329. En advarsel mot vranglærere. Hilsener fra noen venner. Til slutt en lovprisning (16,17–27)

Apostelen har enda en advarsel på hjertet. Den gjelder dem som «volder splittelse og anstøt imot den lære» som vennene i Rom hadde lært. Paulus sikter åpenbart til de velkjente motstanderne som fulgte i hans spor overalt. De krevde omskjærelse for de kristne fra hedningene og ville gjøre dem til jøder før de fikk bli kristne. I Syria og Galatia hadde disse vranglærerne gjort mye skade.

Denne surdeigen var ennå ikke trengt inn i menigheten i Rom, slik vi kan forstå. Men Paulus formaner brødrene til å være på vakt (v. 17). I v. 18 gir han vranglærerne den dommen de fortjener. Den innerste drivkraften deres var ikke lysten til å tjene Kristus, men bare den laveste egennytte. Likevel omgav de seg med et forførende skinn av «fagre og smigrende ord» for å bedra «hjertene til de godtroende», de som ikke aner noe ondt.

I v. 19–20 gir Paulus menigheten i Rom et godt vitnesbyrd for lydigheten deres. Den gledet han seg over, og den fylte hjertet hans med håp om at «fredens Gud» snart, det vil si lett og raskt, skulle «knuse Satan under deres føtter» i dette listige angrepet hans gjennom vranglærerne.

Når bare hjertene våre er helt med Herren i kampen, er Satan snart ferdig. Da blir han knust av Herrens kraft. Han vinner bare fram i samme grad som hjertet vårt gir ham rom. Derfor uttrykker Paulus glede over menigheten og håp om at den skal bli bevart mot dette angrepet, men føyer samtidig til en bestemt formaning: «Jeg ønsker at dere skal være vise til det gode og rene for det onde» – egentlig «ublandede», slik at de holdt seg fri fra all sammenblanding med det onde.

Har en først merket at det er noe ondt i det som møter en, gjelder det å sky det helt. En må ikke la seg narre av den tanken som har lokket mange inn i sektsplittelser: at det likevel kanskje kunne være noe sannhet i det, og noe en kunne vinne ved det. Nei, likesom noen dråper gift i en flaske vann sprer seg til alt vannet, slik er det med alt som Satan bringer fram for de hellige hjertene. Da gjelder det å ha den visdommen å vende seg helt bort fra det.

Igjen slutter apostelen (v. 20) med en nådehilsen i Herren. Men han har ennå noen hilsener å bringe fra noen av medarbeiderne sine. Den første er fra

Timoteus, som vi kjenner godt (v. 21). Så kommer hilsener fra tre av Paulus' slektninger. Det viser oss at evangeliet hadde trengt kraftig inn i apostelens slekt. Tre troende slektninger hadde han i Rom (se v. 7 og 11), og tre hadde han hos seg, som vi hører her.

I v. 22 har vi så en hilsen fra Tertius, mannen som Paulus dikterte brevet til. Navnet er italiensk, og han har nok vært kjent for leserne. I den tiden var det vanlig å diktere brevene sine til en skriver. Tertius skriver denne hilsenen i sitt eget navn.

I v. 23 tar Paulus fatt igjen med en hilsen fra Gajus, som han bodde hos. Han var en mann med stor gjestfrihet mot de hellige («hele menighetens vert»). Han er nok den samme som blir nevnt i 1 Kor 1,14, en av de få som Paulus selv hadde døpt. Erastus var en fornem mann, regnskapsfører for byen Korint. Om det er den samme som vi finner nevnt i Apg 19,22, er svært tvilsomt. Den Erastus som blir nevnt der, omtales nemlig som en av apostelens personlige medhjelpere.

I v. 24 uttaler Paulus enda en gang det velsignelsesønsket som han pleier å slutte brevene sine med. Det er tredje gang han slutter av på denne måten. Det er som om han ikke kan skilles fra den menigheten som lå ham så sterkt på hjertet.

Men det måtte jo skje. Likevel kan apostelen ikke annet enn å slutte med en dypt beveget lovprisning til Guds ære ved Jesus Kristus (v. 25–27). Kanskje har han føyd denne lovprisningen til med egen hånd.

«Ham som er mektig til å styrke dere» – slik bryter det fram fra Paulus' hjerte. I innledningen til brevet (1,11) hadde han uttrykt lengselen etter å bringe vennene i Rom styrke. Nå uttrykker han vissheten om at Gud kan styrke dem nettopp gjennom det rene evangeliet, det evangeliet Paulus nå også selv hadde forkynt dem i brevet sitt.

Han føyer til «forkynnelsen av Jesus Kristus», nettopp for å si at hans ord ikke var annet enn en forkynnelse fra Jesus Kristus selv ved ham som tjener. For det evangeliet han hadde forkynt, var sannheten. Det var åpenbaringen av Guds evige rådslutning til synderes frelse. Den var nå blitt virkelighet (v. 26), og som et slikt virkeliggjort faktum var den blitt kunngjort for alle folk ved det apostoliske vitnesbyrdet. Dette vitnesbyrdet kan vise til Guds egen befaling og hviler på de profetiske skriftene, på den gamle paktens ord.

Dette er det mektige evangeliet, mektig ved sitt innhold og mektig ved ham som sendte det. Dette evangeliet var og blir alle dager midlet til å bli styrket i ånden. Og derfor skal lov og pris og ære tilhøre ham, «den eneste vise Gud», ved denne frelsens mellommann, Jesus Kristus, i all evighet. Allerede i slutten av kapittel 11 lød lovprisningens harpe, men den har jo lydt gjennom hele brevet.

Snart skulle menigheten i Rom gjennom den fryktelige ildprøven under Neros forfølgelse etter Romas brann. Da fikk de hellige i Rom i sannhet kjenne Guds makt til å styrke dem, så deres død ble en lovprisning til Guds ære ved Jesus Kristus som lød ut over hele Romerriket. Og med den evige sangen til Guds og Lammets ære skal hele menighetens historie ende. Dette blir den evige sluttonen, slik det er sluttonen i dette Romerbrevet, som Guds Ånd har båret så mektig.

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.

Ordforklaringer

Josefus – Flavius Josefus (ca. 37–100 e.Kr.) var en jødisk historieskriver av prestelig slekt i Jerusalem. Under opprøret mot Roma (66–70 e.Kr.) ledet han de jødiske styrkene i Galilea, men ble tatt til fange. Han kom senere i tjeneste hos keiser Vespasian og skrev resten av livet i Roma. To av verkene hans er særlig viktige: «Den jødiske krig», om opprøret og Jerusalems ødeleggelse i år 70, og «Jødiske oldtidshistorier», om jødenes historie fra skapelsen til hans egen tid. Fortolkerne viser til dem med de latinske forkortelsene «Bell.» (Bellum Judaicum) og «Ant.» (Antiquitates). Josefus er den viktigste kilden utenom Bibelen til jødisk historie på Jesu og apostlenes tid. Han nevner blant andre Herodes-slekten, Pilatus, Johannes døperen og Jakob, «bror av Jesus, som ble kalt Kristus». Han skrev som jøde for et romersk publikum, og det han forteller, må derfor leses med et visst forbehold.